

ĐỖ LÊ CHÂN - ĐÀO DUY MÃN - HOÀNG VĂN THUNG

YÊU THỜI VẪN EM TẬP VIẾT

(Dành cho học sinh lớp 4, 5)

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC

Bài viết đọc lên, ta thấy rạo rức niềm vui, đạt dào cảm xúc !

(2) Bài viết ngắn gọn của em Phương Lan lại là một bức tranh xuân có màu xanh tươi tốt và đầy tiếng chim. Trong bức tranh đó, cùng với màu vàng của nắng còn có màu vàng của hoa và nổi bật lên là màu đỏ chói của những thứ hoa đồng quê. Một bức tranh chỉ vài nét chấm phá nhưng tươi tắn, trong trẻo.

TẢ CẢNH SINH HOẠT

ĐỀ 11. Một đàn gà mới đang cùng mẹ kiếm mồi ngoài bờ tre, bỗng gặp qua đang lao xuống đe dọa.

Em hãy tả lại cảnh mẹ con đàn gà chống lại qua ác.

Bài làm 1

"Cục ta ! Cục tác ! Hãy lại đây các con yêu quý". Đó là tiếng của gà mẹ đang gọi các chú gà lông tơ vàng óng, mượt mà. Các chú gà con xinh xinh, đáng yêu với lao đến bên mẹ.

Trời hôm nay, gió thổi thật dễ chịu, khe khẽ đưa những cành lá xanh tươi. Nắng trải nhẹ xuống cánh đồng lúa trĩu bông. Khung cảnh thật thích hợp cho những chú gà con tinh nghịch tập kiếm mồi. Gà mẹ và các chú gà con đi tha thẩn dưới gốc tre đặng ngà, vàng óng. Các chú bới đất tìm giun. Các cặp mỏ xinh xinh bới đất, đôi chân bới loạn xạ, có lúc đá vào nhau, chúng lại chỉ choé kêu "chìem chìếp". Gà mẹ đi đi lại lại, đưa cặp mắt nhìn những đứa con đang tập kiếm mồi không quên dặn chúng không được ra gần ao kéo ngà. Các chú gà con ngoan ngoãn làm theo lời mẹ chăm chỉ tìm mồi.

Sau khi đã ăn uống no nê, gà mẹ và đàn con nghỉ ngơi. Có chú gà leo lên lưng mẹ, có chú rúc vào bụng mẹ để ngủ. Không khí thật dễ chịu. Bỗng gà mẹ chơàng tỉnh giấc. Trời ơi ! Một con qua đen sì đang ngoác mõm kêu :

— Qua ! Qua hãy nộp con này cho tao, nộp cho tao !

Gà mẹ vội đứng dậy cho con vào núp dưới đôi cánh của mình, mõm không ngớt kêu :

— Cục tác ! Cục... cục tác. Lão qua hỏi làm hãy rút đi ngay !

Thằng qua giờ đòi cánh đen đủi, nhếch mép :

— Con gà mái kia ! Lũ con này sắp đến giờ tận số !

Nó chồm người lên, giờ đòi vuốt sắc đe dọa. Đôi mắt gà mẹ long lên sòng sọc. Nó giờ chiếc mỏ vàng suộm ra tự vệ. Lúc này thấy gà mẹ thật dũng cảm hiên ngang, khác xa trước kia nó hiền lành là thế. Thật tội nghiệp cho lũ gà con, chúng nép bên mẹ, ngơ ngác. Biết không thể dùng vũ lực đe dọa gà mẹ, qua bèn lao đến định vỗ lấy một chú gà. Nhưng gà mẹ đã dùng cặp mỏ cứng như thép mổ lia lịa. Qua la lên :

— Quàng quạc ! Đau quá ! Nó vội rút đôi vuốt sắc nhọn lại. Máu chảy ròng ròng trên mặt. Nó kêu lên :

— Con gà hỗn láo. Tao đã tha cho mày, mày lại đánh tao, giờ thì tao phải giết mày.

Qua chồm lên lấy hai móng sắc cào vào người gà mẹ. Vừa cào, nó vừa cười khanh khách. Gà mẹ thất sắc, máu me đầy người, lông bẻ bết máu, nó xủ đi. Qua tưởng gà mẹ đã chết, vội vàng lao xuống định cắp đàn gà con đi. Nhưng gà mẹ đã tỉnh, nó đợi khi qua đến gần, nó lấy hết sức mình giáng xuống đầu qua một cú mổ thật mạnh. Con qua chỉ kịp kêu "qua qua" rồi bay đi mất.

Ôi ! Gà mái đã dũng cảm bảo vệ cho đàn con. Gà mẹ đã quyết liệt đánh loại qua bẩn thỉu như những người mẹ Việt Nam đánh quân xâm lược.

ĐỎ LAN HUONG

(Hà Nội)

Bài làm 2

Hôm nay trời thật đẹp. Ánh nắng vàng như mật ong trải rộng khắp xóm làng. Bên lũy tre xanh rì rào gió, mẹ con chị gà đang kiếm mồi.

Mười chú gà con lòng vàng óng như tơ lùn cùn chạy theo sau mẹ. Người mẹ dùng móng bới đất, thỉnh thoảng lại lòi ra một con giun hoặc hạt thóc còn vương vãi dưới đất. Đàn gà con thấy thế thích chí bới đào lung tung nhưng lạ thật, vẫn chẳng kiếm được mồi. Mấy chú gà con đã chạy ra xa, mẹ gọi vào mà vẫn "bướng bỉnh" không chịu. Đúng lúc ấy, trên trời xanh thẳm bỗng xuất hiện một con quạ đen thui. Nó kêu mấy tiếng "Quạ ! Quạ... rồi lao vào đàn gà con. Đàn gà con đang chăm chú bới đào bỗng hoảng hốt sợ chạy tán loạn, miệng thốt lên tiếng "Chiếp... ! Chiếp... !" hai hùng. Cả bầu trời như đen kịt lại. Gà mẹ thấy thế dang rộng đôi cánh cho đàn con nấp vào. Gà mẹ ngừng đầu dứ tợn, lao vào cắn xé quạ hung ác. Đàn con cũng làm như mẹ. Quạ mất bình tĩnh, cố bay lên cao. Nhưng quạ làm sao mà bay được khi ở dưới là mười một con gà đang cắn xé chân nó. Những chiếc móng sắc cũng không giúp ích gì được cho nó. Nó tức giận lông lộn đến điên cuồng. Trong lúc một chú gà con đang cắn chân nó, quạ bắt ngờ cặp móng giữ chặt con gà rồi lao lên trời. Gà mẹ ở dưới kêu lên nhưng chẳng làm gì được quạ. Quạ thích chí quay mặt xuống như thách thức gà mẹ. Nhưng quạ không thể ngờ được rằng : chị gà mái sẵn sàng đổi lấy tính mạng mình để gà con được sống. Đúng lúc quạ lượn xuống thấp, mẹ gà đã lao lên bám chặt móng quạ không để rời ra. Quạ bị sức nặng của gà mẹ chen làm nó mất đến bốn hơi tại. Nó cố vùng vẫy nhưng gà mẹ vẫn bám chặt nó. Đồi cánh quạ nghiêng ngã, chao đảo rồi hạ xuống thấp dần đến sát đất. Đàn gà con ở dưới bắt chước mẹ cũng bám vào con quạ. Không thể chịu được sức nặng của gà mẹ và con, quạ khuyu hẳn xuống. Đến khi gà mẹ và các con đã bỏ ra mà quạ vẫn không dẫy lại

được. Lũ con định mổ mổ vào quạ nhưng chị gà mái ngăn lại. Chị nói : "Thời các con ạ, tha cho nó. Minh không thêm ân thù bắt thù như nó". Mẹ con chị đang hoảng đi kiếm mồi tiếp, bỏ mặc con quạ nằm như chết ở bờ tre.

Trời đã tối, quạ vẫn nằm thoi thóp. Tính mạng của quạ chỉ được tính từng giây. Thật là đáng đời cho quân gian ác. Mẹ con gà mái "ở hiền gặp lành". Còn quạ gian ác đã bị trừng trị đích đáng. Đó là lẽ thường tình ở đời.

NGUYỄN THỊ PHƯƠNG THẢO

(Hà Nội)

/// Nhận xét

(1) Tả cảnh mẹ con đàn gà chống lại quạ ác, em Lan Hương đã khéo dàn dựng một câu chuyện có tầng thứ hẳn hoi : trước hết là cảnh gà con tập kiếm mồi dưới sự hướng dẫn của gà mẹ, sau mới là cảnh chống trả quạ ác. Trong cảnh kiếm mồi, em đưa vào những chi tiết hấp dẫn. Cảnh gà con no nê, rúc đầu vào bụng mẹ để ngủ là một cảnh yên vui ấm áp. Cuộc chống trả quyết liệt của gà mẹ để bảo vệ đàn con cũng được thể hiện sinh động qua lời đối thoại. Kết quả của cuộc chiến đấu là thắng lợi thuộc về gà mẹ đúng cảm... Song cái đặc sắc của bài viết là : em đã tạo được mối liên hệ giữa gà mẹ và hình ảnh người mẹ thương yêu, chăm sóc, dạy dỗ đàn con, người mẹ hiền lành nhưng khi cần thiết sẵn sàng hi sinh vì con. Và khi kết luận, em đã nói rõ : đó là hình ảnh bà mẹ Việt Nam chống quân xâm lược.

Ngôn ngữ bài viết lưu loát, gợi cảm.

(2) Gà mẹ trong bài viết của em Phương Thảo mang tư thế dũng mãnh, kiên cường. Hình ảnh gà mẹ giấu con dưới đôi cánh, đối mặt với kẻ thù là hình ảnh của một chiến sĩ. Cái hay của bài viết là trí tưởng tượng và óc sáng tạo đã giúp em phác họa được những tình huống gay go song cũng hợp lí : quạ cắp gà con bay lên, gà mẹ bám chặt móng quạ làm quạ đuối sức không cất cánh

nổi để rồi cả đàn gà con cũng bắt chước mẹ, bám lấy quạ khiến quạ khuyu xuống mà không dậy được....

Qua bài viết, em lại tìm thấy sức mạnh ở lòng yêu thương, dùm học lẫn nhau đồng thời cũng thể hiện lòng vị tha sâu sắc qua câu văn : "Lũ con đình mổ vào quạ nhưng chị gà mái ngăn lại : Thôi các con ạ, tha cho nó..."

Lời kết luận của bài khá sắc sảo khiến người lớn tuổi khi đọc cũng phải giật mình suy nghĩ...

KỂ CHUYỆN

ĐỀ 12. Em hãy kể lại một truyện cổ mà em đã nghe, đã đọc.

Bài làm

Ngày xưa ngày xưa, có một gia đình nghèo khổ ở cạnh một gia đình giàu có. Nhà nghèo thì ngày một nghèo thêm còn gia đình kia ngày thêm giàu có. Ngày ngày, người mẹ và đứa con trai nhà nghèo đi kiếm lá thuốc mang ra chợ bán có đồng rau đồng cháo. Bà mẹ nghèo chỉ mong muốn sao con mình cũng được đi học mà thôi. Trong khi gia đình nhà giàu kia cũng có một đứa con trai. Nó được chiều chuộng, chỉ suốt ngày rong chơi. Nó thích sang chơi với bạn hàng xóm. Nhưng bố mẹ nó lại không muốn đứa con cưng của mình lại đi chơi với một thằng bé nhà nghèo rách rưới. Bà mẹ nghèo nói với con mình rằng :

- Con nhà nghèo làm sao chơi được với con nhà giàu.

Tuy nhiên, hai thằng bé lại thích chơi với nhau. Ông nhà giàu một hôm đi về thấy thế, tức lắm. Ông lôi con mình về. Còn bà mẹ lấy cái cào phang vào người cậu bé nhà nghèo. Chú bé ngất xỉu.

Khi bà mẹ vừa ở chợ về thấy con mình nằm bên cửa sổ nhà giàu, bà biết ngay chuyện gì đã xảy ra. Dịu con về nhà, giả thuốc cho con uống, cậu bé tỉnh dần.

Bà bảo con :

- Con thấy chưa ! Mẹ đã nhắc con mà con đâu có nghe ! Bà vừa nói vừa khóc. Con bà cũng khóc và xin lỗi mẹ.

Thế rồi một hôm, tai họa ở đâu lại giáng xuống nhà giàu. Hôm ấy, ông chồng đi đầu về, tự nhiên lăn đùng ra rồi làm bệnh nặng. Bà vợ biết rằng lúc này chỉ có bà hàng xóm là có thể giúp được thôi. Nhưng bà lại sợ bà hàng xóm chối từ và nhắc lại chuyện cũ. Bệnh tình của chồng đã khiến bà mạnh dạn bước chân.

- Tôi đã một lần xúc phạm đến thân thể con bà. Xin bà bỏ quá đi cho. Nay ông nhà tôi đang ốm nặng. Mong bà ra tay cứu chữa.

- Tôi sẵn sàng giúp bà.

Sau khi xem xét con bệnh, bà vào rừng tìm cây thuốc quý. Vượt suối, băng rừng, khi bà trở về tay chân bị gai góc cào xước da chảy máu.

Thuốc của bà thật hiệu nghiệm. Chỉ uống có vài thang, ông phú hộ kia đã bình phục hẳn.

Ông nói :

- Bà chẳng sợ rấn cấn hổ vồ, hết lòng cứu tôi. Tôi biết lấy gì để cảm ơn bà đây.

Bà nhà nghèo đáp :

- Có gì mà phải ơn với huê. Tôi có biết thì giúp ông thôi.

Ông kia nói :

- Từ nay tôi sẽ nhận cháu làm con nuôi. Hai đứa sẽ cùng ăn, cùng chơi, cùng học hành. Biết đâu, nó lại giúp con tôi nên người...

Tiếng mẹ gọi làm em giật mình. Em bàng hoàng tỉnh dậy không thấy hai cậu bé đâu cả. Chỉ có mẹ em đang vuốt má em. Ước gì tất cả các gia đình trên thế giới này đều có quan hệ tốt đẹp như trong giấc mơ của em nhỉ ?

VŨ NGỌC HÀ

(Hà Nội)

/// Nhận xét

Em Hà đã chọn được một truyện giàu tình người để kể lại. Cái thời hóm hóm của, khinh người nghèo vốn là cái tật của người giàu... Nhưng "ai nắm được tay qua ngày đến tối" (ý nói : ai không có lúc khó khăn trong đời). Bà mẹ nghèo đã tỏ rõ lòng nhân ái (lòng thương yêu con người) bằng cử chỉ cao đẹp : cứu giúp người, không căm ghét, thù hận... Việc làm đó đã giúp xoá đi được một nếp nghĩ sai lầm, tạo nên được sự cảm thông, hoà hợp giữa mọi người để có được một cuộc sống đẹp.

Cách kể chuyện hấp dẫn, chân thật bằng ngôn ngữ giản dị theo lối dân gian với những cụm từ phân biệt rõ giữa hai cảnh sống khác nhau : một bên thì "ngày một nghèo thêm", "đi kiếm lá thuốc... bán để có "đồng rau đồng cháo", chỉ mong muốn con mình "được đi học mà thôi"...; bên kia thì "không muốn đưa con cưng của mình lại đi chơi với một thằng "con nhà nghèo rách ruột"... nên đã làm một việc vừa sai vừa ác : "phang vào người cậu bé nhà nghèo" đến "ngất xỉu". Hai câu nói của bà đã nói với con trước và sau khi bị "phang" vừa nói lên lòng thương con vừa nói lên sự nhẫn nhục chịu đựng của người hiền lành trong cảnh bất công phi lý. Hai câu nói sau của bà mẹ với vợ chồng nhà giàu kia đã nói được lòng vị tha (vì người khác) cao cả. Lòng vị tha đã có tác dụng cảm hoá để đổi trẻ lại được cùng chơi, cùng học hành. Câu nói của vợ chồng nhà giàu cũng là lời nói biết nhận ra lẽ phải... Cách sử dụng những câu đối thoại rất đúng chỗ, nói đúng được ý nghĩ của mỗi người trong những cảnh ngộ khác nhau. Truyện đi thẳng vào nội dung, không cần có phần mở bài riêng. Kết luận khá bất ngờ, nêu lên được một mơ ước đẹp.

Đề 13. Em hãy kể lại một việc làm tốt của chính em hoặc bạn em.

Bài làm

Một buổi sáng đẹp trời, từ trường học về nhà, em vừa chạy vừa vui về hát.

Dưới lòng đường, một chị phụ nữ đang lúng túng với chiếc xe đạp của mình. Lúc này, xe cô đi lại đong như mắc cửi. Có người đi qua còn thèm mắng chị. Nhưng không một ai chịu xuống xe giúp chị một tay. Chị phụ nữ áo xanh không biết làm gì với chiếc xe đạp của mình. Trên cái đèo hàng của chị có một bao tải gạo to kèn to cồng. Ghi đong lại đeo thêm hai can nước mắm. Một bên ống quần của chị lại mắc vào xích xe. Thế này mà đổ xe thì nguy to. Chiếc xe đạp như một con vật bướng bỉnh không chịu làm theo ý chủ trong khi chị chỉ đứng một chân trên mặt đất. Em chạy lại chỉ kịp giúp chị giữ cái ghi đong. Chợt có mấy bạn đang đi tới. Một bạn kêu lên :

- Chị kia đang gặp khó khăn. Chúng mình giúp chị đi.

Nhưng bước chân thoăn thoắt chạy lại. Một bạn giúp giữ xe cho khỏi đổ. Một bạn xách lại bao gạo cho ngay ngắn và chẳng lại. Một bạn quay ngược lại bàn đạp. Ông quần rời khỏi xích xe. Chị áo xanh nhấc được chân ra. Chị thở phào nhẹ nhõm.

- Các em ở đâu ? Học trường nào vậy ?

Các bạn nhìn nhau, không nói, ra về ngượng ngùng. Chị rút trong túi ra tờ hai nghìn và nói :

- Nhờ các em, chị kịp đi chuyển tàu. Đây là chút quà nhỏ để các em mua kẹo nhé.

Tất cả cùng lắc đầu. Một bạn nói :

- Việc có đáng gì. Chúng em không lấy tiền của chị đâu.

- Thôi chị đi nhé. Cảm ơn các em.

Các bạn lại ngơ ngẩn chào lại chị.

Đi một quãng, chị còn nói với mấy người cùng đi :

- Con cái nhà ai mà ngơ ngẩn thế.

NGUYỄN THỊ THANH

(Hà Nội)

/// Nhân xét

Kể một việc làm tốt trong đời thường, em Thanh đã kể một việc thật người thật. Vì là chuyện thật nên có những chi tiết thật, khó ai có thể nghĩ rằng đây là một truyện tưởng tượng : *chị phụ nữ lúng túng với chiếc xe đạp của mình; có người đi qua còn thét mắng, ống quần chị bị mắc vào xích xe...* Đúng là chị đang gặp khó khăn. Cái hay của chuyện là chị phụ nữ đã được một em giúp đỡ kịp thời, sau đó là có đến ba em khác tự giác tiếp ứng mau lẹ và hiệu quả. Đoạn văn bắt đầu từ câu "Em chạy lại..." đến "thở phào nhẹ nhõm" là đoạn viết khéo. Đoạn đối thoại cuối bài cũng góp phần làm tăng thêm cái hay của một câu chuyện đời thường mà sinh động, có ý nghĩa.

ĐỀ 14. Em hãy kể lại câu chuyện một nhà khoa học hoặc một nghệ sĩ, một danh thủ... nhờ gian khổ học tập nghiên cứu đã làm vẻ vang cho đất nước.

Bài làm 1

Đất nước ta đã có nhiều nhà khoa học, nghệ sĩ, danh thủ nhờ gian khổ học tập, nghiên cứu, đã làm vẻ vang cho đất nước. Đào Thiện Hải là một trong số đó.

Sinh ra và lớn lên trong một gia đình nghèo, cậu bé Đào Thiện Hải đã sớm nhận biết được mọi việc xảy ra quanh mình. Cậu có một đầu óc linh hoạt. Lên sáu tuổi, Đào Thiện Hải vẫn chưa được đi học. Cậu phải ở nhà giúp cha mẹ. Mỗi năm mười tuổi, cậu mới được cấp sách tới trường. Hàng tháng, nhà trường cấp cho cậu một học bổng ba mươi ngàn. Cậu luôn cố gắng học tập. Ở trường, cậu là một học sinh ngoan. Ở nhà, cậu là người con hiếu thảo. Các môn thể thao ở trường như bóng bàn, cờ vua, cầu đều có tham gia. Một lần, trong một cuộc thi do nhà trường tổ chức, Đào Thiện Hải đoạt giải nhất về môn cờ vua. Phát hiện được tài năng của cậu,

nhà trường ra sức củng cố và phát triển thêm qua luyện tập. Không phụ công chăm sóc dạy dỗ của thầy cô giáo và cha mẹ, Đào Thiện Hải được cử đi thi cờ vua ở thành phố Hồ Chí Minh. Trong hội thi, cậu đạt giải cao và là một thành viên trong đội tuyển dự thi toàn quốc. Đào Thiện Hải đã gây bất ngờ lớn. Trong nhiều lần dự thi ở khu vực châu Á và quốc tế, Đào Thiện Hải đều mang lại vinh quang cho Tổ quốc. Năm 1991, Đào Thiện Hải tròn mười hai tuổi. Nhà nước cử cậu đi thi cờ vua thế giới. Đến nay, qua nhiều cuộc thi, Đào Thiện Hải đã là một trong số kì thủ xuất sắc nhất thế giới. Cùng với Hoàng Thanh Trang... Đào Thiện Hải đã làm vẻ vang cho đất nước.

Đào Thiện Hải đúng là một nhân tài của đất nước. Đất nước đang đổi thay. Tổ quốc ta đang rất cần các tài năng nhiều mặt. Em hết sức mến mộ và trân trọng những tài năng như vậy.

BÙI THỊ THU HIỀN

(Hà Nội)

Bài làm 2

Một tràng vỗ tay dài nổi lên giòn giã đến mười phút. Nghệ sĩ Đăng Thái Sơn bước tới cúi chào khán giả. Từ bản nhạc hay với chiếc đàn pi-a-nô, chú Đăng Thái Sơn đã giành được giải nhất trong kì thi âm nhạc quốc tế.

Từ bé, Đăng Thái Sơn đã có năng khiếu về âm nhạc. Không có đàn, Sơn phải dùng chiếc đĩa gỗ vào bát đĩa. Có hôm vì say sưa tập luyện, Sơn đã làm vỡ cả bát đĩa đẹp của mẹ. Một hôm, bố Sơn cho đi theo, khi ông đến thăm một người bạn. Sơn phát hiện trong ngôi nhà ông bạn của bố có một chiếc đàn pi-a-nô cũ. Sơn chạy vội tới bên chiếc đàn, mắt ngắm nghía, tay mân mê với vẻ thích thú. Thấy Sơn thích chiếc đàn, bạn của bố cậu nói : "Cái đàn của cháu nhà tôi đấy. Giờ nó về quê rồi". Nghe bác nói, Sơn thốt lên :

"Ồ, vậy bác có thể bán chiếc đàn đó không? Nếu bác bán thì bán cho cháu nhé!". Bác chủ nhà nói: "Tiếc quá, đây lại là kỉ niệm của một người bạn từng bác đó!". Sơn lộ vẻ tiếc rẻ, tay mân mê phím đàn cảm lặng. Lúc ra về, bác chủ nhà nghĩ thế nào lại nói: "Có thể bác sẽ tặng lại cháu chiếc đàn. Nhưng cháu phải học giỏi đi". Sơn nhẩy cẫng lên, ôm lấy bác: "Ồi, thích quá! Cháu cảm ơn bác".

Từ đây, Sơn càng cố gắng. Một hôm, bố đi làm về cho biết: bác đó chuyển nhà đi rồi. Sơn tỏ vẻ buồn rầu nhưng cố không bật ra tiếng khóc. Thương con, bố mẹ Sơn bèn gắng mua cho cậu một chiếc đàn. Chiếc đàn đã cũ nhưng Sơn thích lắm. Suốt ngày, Sơn chỉ ngồi bên cây đàn, vuốt ve nâng niu nó. Vì đã biết được chút ít về nhạc, chú cũng đánh được đàn. Bố Sơn bèn xin cho chú đi học nhạc. Cứ mỗi buổi đi học về, Sơn lên gác tập luôn. Ngôi nhà trở nên ấm cúng mỗi khi rung lên những nốt nhạc. Sơn say sưa tập luyện đến quên cả ăn. Tiếng nhạc của Sơn lúc trầm bổng, lúc réo rắt, du dương. Tiếng nhạc lời cuốn mọi người một cách kì lạ. Lúc như tiếng gió thổi vi vu, lúc như tiếng lá mùa thu rơi xào xạc... Nhờ công phu khổ luyện, học tập kiên trì, Sơn đã đem lại niềm vinh dự to lớn cho một đất nước châu Á lại có người đoạt giải cao trong cuộc thi âm nhạc cổ điển châu Âu.

Em khát khao học thật giỏi môn Văn để viết về những nghệ sĩ, những nhà khoa học lớn đã âm thầm làm việc, tận tụy suốt đời với ước mong duy nhất là góp phần làm rạng rỡ non sông đất nước.

LÊ KIM HUỆ

(Hà Nội)

/// Nhận xét

(1) Nội dung truyện kể về Đào Thiện Hải đã nói đúng được hoàn cảnh gia đình, việc học tập của Đào Thiện Hải và đặc biệt là tài năng của em đã tạo nên được bất ngờ lớn dẫn đến thành tích

và danh hiệu kì thú được xếp thứ hạng cao trên thế giới cùng với Hoàng Thanh Trang. Cái đặc sắc của bài viết là ở phần Mở bài và Kết luận (nói được 2 ý quan trọng là: để trở thành tài năng phải: "gian khổ học tập và nghiên cứu", "đất nước đang rất cần những tài năng nhiều mặt"...).

(2) Em Lê Kim Huệ đã mở đầu bài viết của mình bằng thành công rực rỡ của Đặng Thái Sơn tại cuộc thi âm nhạc quốc tế tại Ba Lan năm 1980. Chú ý: "Vở tay dài... giọng già... đến mười phút".

Truyện kể về niềm say mê âm nhạc và sự thích thú chiếc đàn pi-a-nô đã xuất hiện ở Đặng Thái Sơn từ rất sớm. Sau đó, là sự công phu khổ luyện, kiên trì...

Qua bài viết, ta nhận ra một điều: mọi sự sáng tạo tuyệt vời đều có sức cuốn hút mãnh liệt, khiến ta có cảm tưởng nó như một ngon lửa bùng lên mà ánh sáng của nó tưởng chừng có thể chạm đến tận các vì sao. Và chính nó là kết quả của niềm say mê, tập trung tinh thần và tư tưởng đến cao độ.

Nhân tài và kiệt tác không bao giờ bị lãng quên. Bởi thế, chỉ những tài năng đích thực mới sống mãi với thời gian. Truyện kể về Đặng Thái Sơn làm ta cảm động, làm ta cảm phục và bỗng thấy mình muốn vươn lên và cần phải vươn lên phía trước.

Đọc bài này, không chỉ để học văn mà học để làm người có ích cho dân, cho nước và cho nhân loại.

Nói thêm: Cuộc thi dương cầm Xô-panh (nhạc sĩ Ba Lan thế kỉ XIX) lần thứ 10 tại Ba Lan tháng 10 năm 1980, là một cuộc thi âm nhạc tâm cỡ quốc tế, một kiểu thể vận hội về biểu diễn âm nhạc Xô-panh. Có 149 người dự thi thuộc các nước khác nhau, nhiều nhất là Mĩ (32 người) Nhật (26 người)... Ngay nước chủ nhà Ba Lan cũng chỉ có 6 người, Liên Xô (cũ) có 3 người... Các thí sinh phải qua 4 vòng thi. Đến vòng thứ tư (chung kết) chỉ còn 7 người giỏi nhất được chọn để xếp hạng. Ban giám khảo gồm 25 người cho điểm từ điểm 0 đến điểm 25 và bỏ phiếu kín. Cái khó của người dự thi là phải tạo ra được sự đồng điệu (cùng hoà chung một khát vọng sống cùng niềm vui, nỗi buồn) giữa nhạc sĩ (sống cách đó hơn một thế kỉ) và người biểu diễn.

Thế mà trong đêm chung kết (19-10-1980), trước 3000 khán giả rất sành âm nhạc, Đặng Thái Sơn phải ra chào đến 4 lần trong tiếng vỗ tay không dứt, khi anh kết thúc bài biểu diễn. Ban giám khảo đã tặng cho anh Giải nhất trong cuộc thi khó khăn này. Báo chí Ba Lan và các nước cho rằng : Đặng Thái Sơn là một "hiện tượng kì lạ", "một thiên tài thật sự", "một sự thông minh, một tài năng hiếm có"... Anh đã làm rung động con tim thế giới bằng ngón tay biết nói của mình. Ngoài giải nhất, Đặng Thái Sơn còn được 11 giải thưởng khác của Pháp, Anh, Ý, Nhật, Ba Lan, Tiệp Khắc, Hung-ga-ri... Năm đó, Đặng Thái Sơn mới 22 tuổi.

VIẾT THƯ

ĐỀ 15. Em hãy viết thư thăm hỏi thầy giáo (hoặc cô giáo) cũ.

Bài làm

Thanh Hoá, ngày 10 tháng 5 năm 1977

Thưa cô kính mến !

Em là học sinh lớp Một của cô năm trước, nay em đang học lớp Ba. Dù xa cô đã mấy năm, em vẫn nhớ như in hình ảnh cô cùng những lời cô dạy bảo. Hôm nay, em viết thư thăm cô.

Lời đầu tiên, em kính thăm sức khoẻ của cô. Cô có được luôn mạnh khoẻ không ? Nếu cô khoẻ thì em rất mừng. Năm nay, cô dạy lớp mấy ? Chắc cô lại xung phong nhận lớp các bạn lần đầu tiên cấp sách đến trường như chúng em năm xưa... Rồi cô lại phải cài cho các bạn từng cúc áo, chải từng mái tóc, uốn nắn từng bước đi, sửa từng lời nói cho các bạn. Em biết cô phải bỏ nhiều công sức, nhưng chắc cô vui vì dưới bàn tay cô, mỗi ngày chúng em một khôn lớn.

Phần gia đình cô có được khoẻ không ? Hai em nhỏ vẫn ngoan chứ à ? Em gái Hà xưa thường theo cô đến trường, nay học lớp

mấy. Còn em trai Hải Đăng đã lớn bằng ngàn nào rồi ? Từ khi xa cô, em mỗi ngày thêm hiểu biết, em càng thấy rõ công lao của các thầy, các cô. Em ghi nhớ những lời cô dạy. Em xin hứa với cô : luôn cố gắng rèn luyện về mọi mặt để trở thành học trò ngoan. Em nghĩ như thế là thiết thực đền đáp công ơn các thầy, các cô, nhất là với cô, cô giáo lớp Một của em. Em xin dừng bút.

Kính chúc cô cùng các em mạnh khoẻ.

Học trò cũ của cô

NGUYỄN MINH HẢI

/// Nhận xét

Bức thư viết gọn, thể hiện được tình cảm chân thành, sâu sắc của một em học sinh đối với cô giáo, đặc biệt là cô giáo lớp Một, người đã để lại cho em những kỉ niệm khó quên. Ở phần đầu thư, lời văn giản dị, chân thành. Ta chú ý đến câu "Dù xa cô đã mấy năm, em vẫn nhớ như in hình ảnh cô cùng những lời cô dạy bảo".

Khi hỏi thăm về công tác, em Hải đã biết gọi lại những kỉ niệm về cô giáo : cô cài cúc, chải tóc, uốn nắn bước đi, sửa lời nói cho các bạn... Hỏi thăm sức khoẻ cô giáo về công tác, như thể cũng là thực hiện được yêu cầu của một bức thư thăm hỏi, em Hải còn hỏi thăm cả về gia đình, về các con cô giáo...

ĐỀ 16. Bố em đi công tác xa, em viết thư thăm hỏi và kể cho bố biết về công việc hằng ngày của em.

Bài làm

Hà Nội, ngày 22 tháng 4 năm 1977

Bố kính mến,

Bố à ! Kể từ ngày bố đi công tác xa nhà đến nay đã gần ba tháng. Mẹ và anh em chúng con thường nhắc đến bố luôn. Mỗi khi

có quả chín hoặc thức ăn ngon, em Hoài cứ bắt để dành phần bố đấy !

Hôm nay, con viết thư thăm sức khoẻ của bố và báo tin để bố biết là mẹ con và chúng con vẫn khoẻ đều. Thư trước, bố có hỏi về công việc hàng ngày của con, con xin kể lại để bố nghe.

Hàng ngày, cứ năm giờ sáng là con dậy tập thể dục. Sau đó con đánh răng, rửa mặt và giúp mẹ sắp bữa sáng. Ăn xong, mẹ đi tắm. Ở nhà, con bắt đầu học bài, làm bài, đọc sách. Nói chung, những bài toán tập lớp Ba, con cố gắng làm hết bố ạ. Còn những bài tập làm văn trong sách thì con đã đọc đi, đọc lại nhiều lần. Sách Kim Đồng thì mỗi tuần ít nhất là con đọc được một quyển.

Đến mười một giờ trưa, con nghỉ ngơi độ nửa tiếng. Sau đó, con ăn trưa rồi chuẩn bị sách vở đi học. Thầy giáo con đã dạy lâu năm, thầy vui tính lắm, bố ạ. Tan học, con đi thẳng về nhà. Con lại giúp mẹ thổi cơm hoặc đi đón em Hoài về, rửa chân tay mặt mũi cho em.

Cơm nước xong, con nghỉ ngơi đến bảy giờ. Sau khi xem xong chương trình "Những bông hoa nhỏ" của vô tuyến truyền hình, con ôn bài học buổi chiều. Đúng chín giờ, con đi ngủ.

Công việc của con hàng ngày là như thế. Thỉnh thoảng mỗi tháng vài lần con đi dự sinh hoạt Đội, đi tham quan hoặc đi làm công tác Trần Quốc Toản...

Con xin hứa thực hiện nền nếp sinh hoạt như trên thật đều đặn để mẹ ở nhà vui lòng và bố ở xa cũng yên tâm công tác. Thư sau, con sẽ báo để bố biết về kết quả học tập học kì II của con.

Kính chúc bố mạnh khoẻ, công tác tốt.

Con của bố

LÊ NGỌC HOÀN

/// Nhận xét

Đây là thư thăm hỏi và kể chuyện. Kể lại công việc hàng ngày như em Hoàn đã nêu là rõ ràng, cụ thể. Qua bức thư ta thấy em Hoàn đã biết kết hợp tốt giữa việc học tập, lao động và vui chơi giải trí. Ngoài ra, em còn là một đứa con ngoan, người anh tốt trong gia đình.

Trong khi kể chuyện, em còn biết tranh thủ sự dạy bảo của bố để tiến bộ hơn.

Bố cục thư rõ ràng. Lời văn trong sáng giản dị, thể hiện được tình cảm cha con thắm thiết. Chú ý câu : "Mẹ và chúng con thường nhắc đến bố luôn. Mỗi khi có quả chín... cứ bắt để dành cho bố"⁴.

B - Lớp 5

TẢ NGƯỜI

ĐỀ 1. *Hãy tả hình dáng và đức tính tốt đẹp của một người thân yêu trong gia đình em.*

Bài làm 1

"Hôm nay, mình phải nấu nẩu món gì đặc biệt để cả gia đình ăn một bữa thật ngon mừng ngày sinh nhật của mẹ". Nghĩ sao làm vậy, em lúi húi bỏ những quả cà chua chín mọng ra đĩa. Chỉ ít phút sau, trên chảo là những miếng cà chua vàng ươm nhồi thịt, trông ngon lành ghê!

"Hoa ơi, ra mở cửa cho mẹ!" Nghe tiếng mẹ gọi, em chạy ra. Vừa bước vào nhà, nhìn thấy việc em đang làm, mẹ nói: "Con gái mẹ chu đáo quá!".

Mẹ em năm nay đã ngoài bốn mươi. Mẹ có dáng người nhỏ nhắn, phù hợp với mái tóc đen dài. Làn da mẹ không còn trắng và mịn màng như xưa nữa. Em thích nhất khi mẹ áp bàn tay vào má em. Tay mẹ không trắng đầu. Bàn tay rám rập mà em thấy thương. Bàn tay đó đã ấm bé em, vỗ về chị em em.

Giữa mùa đông giá lạnh, mẹ vẫn dậy sớm như thường lệ. Mẹ làm các việc, kể cả giặt quần áo. Khi chúng em bảo mẹ, mẹ chỉ cười và nói:

— Các con cứ học thật giỏi để mẹ vui lòng. Khi nào mẹ yếu thì các con làm. Có hôm mẹ thức rất khuya để may áo cho chị em em. Nhưng chiếc áo của chúng em đều do bàn tay của mẹ tạo nên chứ chẳng phải có một hiệu may lành nghề. Thế mới biết bàn tay mẹ thật tài hoa. Mặc những chiếc áo mẹ may, em thấy như có tình cảm của mẹ truyền vào. Còn mẹ, mẹ luôn mặc một chiếc áo nâu sẫm bạc, mỗi khi ở nhà. Khi bố bảo mẹ thay chiếc áo khác, mẹ rom róm nước mắt nói:

— Anh biết không, chiếc áo này là kỉ niệm duy nhất của bà ngoài, em muốn giữ nó.

Sáng sáng, cứ bảy giờ là mẹ em đến cơ quan làm việc cho đến chiều. Cơ quan của mẹ là bệnh viện. Mẹ chăm sóc người bệnh rất chu đáo. Có lần, một bác rất lạ đến nhà hỏi mẹ em và có mang theo hai con vịt. Mẹ tiếp bác rất ân cần nhưng khi bác bảo biếu hai con vịt thì mẹ không nhận. Lúc sau em mới vỡ lẽ: bác ấy bị bệnh gì đó rất khó chữa nhưng mẹ em chữa được... Hôm nọ, một bà ăn xin đi vào nhà em. Em định đóng cửa thì mẹ bảo mở cửa ra. Rồi mẹ lấy cơm cho bà cụ ăn. Bà cụ cảm ơn rồi đi. Em bỗng thấy hơi hận vì mẹ luôn khuyên răn chúng em biết giúp đỡ người già, người có khó khăn. Vậy mà có lúc em đã quên lời mẹ dặn.

Mẹ của em đáng quý như thế đấy, các bạn ạ.

PHẠM THỊ PHƯƠNG HOA

(Hà Nội)

Bài làm 2

Hôm ấy, trời nắng to âm ập. Bố em đi họp. Mẹ em đi công tác xa. Còn ba chị em ở nhà. Tự nhiên, em trở bệnh, sốt cao, người nóng hằm hập. Chị Việt cứ lo cuống cuồng, chạy qua chạy lại. May thay có bà từ quê ra thăm, mừng quá đi mất.

Vừa bước vào nhà, bà đã gọi to:

— Các cháu ơi ! Ra bà bảo cái này. Đi đâu hết cả rồi ! Gớm, đừng có trốn bà !

Em đang nằm trên giường, liên bật dậy. Trời ơi, sao bà mang nặng thế kia! Hai tay cầm hai cái làn đây ắp. Dưới chân bà lại có cái túi to tướng. Ngẩng lên nhìn bà, lấm tấm những giọt mồ hôi trên nếp nhăn theo ở trán. Mái tóc bà lất phất vài sợi bạc trắng loà xoà. Chiếc quần lụa đen dần dần. Bà nhẹ nhàng đi đến gần cánh cửa. Chị Việt và em Tùng chạy ra ôm chân lấy bà, miệng reo:

— A, bà ! Bà của cháu.

Bà đưa mắt nhìn quanh, dường như tìm kiếm em. Chị Việt vội vã xách làn vào nhà, còn em Tùng cứ riu rít hỏi chuyện. Lúc đó, không tìm được mình, em chạy bỏ ra, nhảy lên hòn một cái thật kêu vào má bà. Bà nhìn em ngạc nhiên. Chắc bà nghĩ em làm sao thế này. Rồi bà hỏi. Nhưng em chỉ ú ớ, cổ như bị vướng một cái gì đó. Nghe chị Việt nói, bà lẳng lẽ điu em vào giường. Bà lấy khăn ướt đặt lên trán em. Bà dùng cặp sốt đặt vào nách em. Thỉnh thoảng, bà lại mở ra xem. Nét mặt bà dần dịu.

Gần trưa, bà đi mua cháo gà nóng cho em. Tất ba tất bật suốt từ lúc đến, bà chưa lúc nào ngơi tay. Vừa mới ra chơi, bà đã phải lo âu vất vả thế này. Nhìn gì, em cũng thấy khác lạ. Ngoài sân, sách bong. Mấy con gà có thức ăn, chúng tranh nhau mổ lia lịa. Nhà cửa gọn gàng, ngăn nắp. Sách vở trên giá được xếp lại, trật tự. Quần áo trong chậu giặt đã được treo trên dây hong nắng. Bà thật chu đáo làm sao !

Cơm nước xong xuôi, bà lấy trong làn ra bao nhiêu là hồng xiêm, rồi cam, quýt, bưởi... Lại có cả một gói kẹo vùng rất ngon. Bà gọt cam đưa em ăn. Ném thử em thấy ngọt như tình yêu thương của bà đối với cháu. Lòng em vui lâng lâng. Bên cạnh em, Tùng và chị Việt đã ngủ từ lúc nào. Em nhắm mắt lại, thỉnh thoảng tí hí nhìn dằng về ăn cần, đôn hậu của bà. Em như thấy mình gần như khỏi sốt. Rồi em ngủ thật. Khi bừng tỉnh, em thấy đôi bàn tay của bà đung đưa đều đều chiếc quạt nan xinh xắn. Em bật dậy, ôm chầm lấy bà, rung rung nước mắt. Bà dỗ:

— Bà giúp được tí nào, bà vui tí ấy.

Em đui đầu vào lòng bà thủ thỉ:

— Bà ơi, tối nay ra sân ngồi ngắm trăng, bà kể chuyện bà nhé !

Thế đấy, bà em hiền hậu, nhân từ, phúc đức làm sao !

Bà như bà tiên yêu dấu của em. Lúc nào em cũng mong được ở ngay cạnh bà và sẽ nghe được hết cái kho chuyện "Ngày xưa..." của bà.

BÙI THỊ HỒNG NHUNG

(Hà Nội)

Bài làm 3

Ông em già nhất khu phố này. Râu tóc ông bạc trắng. Cả lòng mày cũng bạc. Thỉnh thoảng, em vẫn nghĩ: ông em là một ông tiên.

Tuy đã già, tuổi lại cao nhưng không buổi sinh hoạt nào ở khu phố mời mà ông em lại không đi. Ai cũng khen ông em tốt bụng. Chả là với người ốm, ông em đến tận nhà khám bệnh (Vì ông em là bác sĩ về hưu mà). Đến khám xong, ông em ghi tên thuốc cần thiết để người nhà đi mua. Đùng ai nghĩ là ông em lấy tiền khám bệnh nhé !

Ông em rất chiều em vì trong nhà có mỗi một cô cháu gái mà ! Có người bảo ông: "Ông chiều nó quá đấy, cần thận kéo nó dằm

hư". Nhưng ông em bảo: "Nó làm sao mà hư được. Nó biết vâng lời lại chăm học, ngoan ngoan".

Một hôm, em đến thăm, thấy ông đang ngồi đọc một quyển sách chưa bệnh gì đó. Em hỏi: "Ông ơi, cháu tưởng cái gì ông cũng biết chứ à ?" Ông mỉm cười: "Chưa đâu cháu à ! Ngay đến nhà bác học Đác-uy-nhơn khi già vẫn còn học nữa là ông". Một hôm, em đi học về, thấy mẹ buồn buồn. Em hỏi: "Mẹ ơi, có chuyện gì mà mẹ buồn như thế ?" Mẹ trả lời: "Ông đang bị ốm nặng con à !"

Em vội đáp xe đến nhà ông em. Người đến thăm chặt cả nhà. Ông em nằm trên giường, đôi mắt nhắm nghiền. Em lại bèn ông khẽ gọi: "Ông ơi ! Cháu đây mà!" Ông từ từ mở mắt, đưa tay sờ lên đầu giường. Ô, đây là quyển truyện cổ mà em vẫn mong ước. Ông khẽ mỉm cười. Em cảm động, ứa nước mắt. Ở lại với ông một lúc, trước khi về, em nói khẽ với ông: "Ông ơi, cháu về đây. Ông uống thuốc cho chóng khỏe, ông nhé !"

Ông em đã lành bệnh. Mọi người đều vui mừng nhưng em là người sung sướng nhất. Sau trận ốm, ông em vẫn làm việc tốt như xưa. Ôi, có lẽ trên đời này, ông em tốt nhất với em. Ông là người mà em yêu nhất.

NGUYỄN QUỲNH HUONG

(Hà Nội)

/// Nhận xét

(1) Người mẹ trong bài đã bước vào tuổi trung niên nên Phương Hoa viết về mẹ mình những câu thương thương là: "Làn da mẹ không còn trắng và mịn màng như xưa nữa... Tay mẹ không trắng dẫu. Bàn tay ram ráp...". Và đúng là người mẹ hay lam hay làm, chịu thương chịu khó: "Mẹ làm các việc...". Khi con yêu cầu làm đỡ, mẹ chỉ cười và nói: "... Khi nào mẹ yếu thì các con làm". Một người mẹ suốt đời hi sinh vì con cái, muốn dành cho con cái tốt, cái thuận lợi; còn riêng mẹ thì luôn mặc chiếc áo

nấu sơn bạc vì nó là kỉ niệm. Đoạn văn tả những chiếc áo mẹ may bằng bàn tay tài hoa và khi mặc vào "em thấy như có tình cảm của mẹ truyền vào" là đoạn viết tốt.

Việc nêu lên sự việc một người lạ đến thăm mang theo hai con vịt đã khéo léo nói được *phẩm chất đức và khả năng chuyên môn* của mẹ. Và *lòng thương người già yếu, khó khăn* của mẹ cũng được tô đậm một cách tự nhiên.

Người mẹ trong bài quả là "người mẹ hiền, tận tảo, đảm đang". Song, em bé viết bài cũng là "con thảo" biết yêu thương mẹ và *cảm thông khá sâu sắc* niềm vui, nỗi lo của mẹ nên đã viết được một bài văn *chân thật và cảm động*.

Đoạn mở bài hơi dài nhưng hợp lí, còn câu kết viết như thế là không cần thêm gì nữa.

(2) Bài viết của Hồng Nhung vừa chân thành, vừa vui mà cảm động: bố đi học, mẹ đi vắng, em sốt cao, chị đang lo cuống cuồng thì bà lại ở quê ra. Câu bà gọi to khi mới vào nhà là câu văn giàu chất sống đời thường: "*Các cháu ơi ! Ra bà cho cái này! Đi đâu hết cả rồi? Gớm, đừng có mà trốn bà !*" Rồi cảnh các cháu ôm chầm lấy bà... Rồi bà mang nặng bao nhiêu là thứ hoa quả. Rồi bà chăm sóc cháu ốm. Rồi bà làm mọi việc, tươm tất, chu đáo. Hình dáng bà chỉ được phác hoạ vài nét: mái tóc, chiếc quần, dáng đi. Nhưng việc làm của bà và tình cảm của bà lại được bộc lộ đầy đủ. Đọc bài văn, ta thấy thật hạnh phúc cho những ai được sống trong tình yêu thương của bà (bà nội và bà ngoại). Bà thật hiền hậu, nhân từ như một bà tiên.

Đoạn cuối của bài tả em chưa ngủ, tí hí nhìn bà rồi mới ngủ thật và sau đó lại bật dậy, ôm chầm lấy bà là đoạn văn nói được nhiều điều.

Ở bài văn này, không nên phân tích nhiều về kĩ thuật viết mà trước hết là nội dung, là tình cảm thật của em Nhung đối với người bà kính yêu (tóc lật phất vài sợi trắng loà xoà, quần đen dần dần, chịu khó mang đồ khá nặng, vừa lên đã chăm sóc của

nhà. Câu nói và việc làm của bà giàu tình thương. Cứ chỉ cháu dúi đầu vào lòng bà thủ thỉ là một chi tiết khó quên...).

(3) Nếu những bài viết về bà gọi cho ta một tình thương như biển rộng và một lòng nhân hậu sâu sắc thì bài viết về ông mang cho ta hình ảnh một cụ già có lối sống mẫu mực cùng với sự tốt bụng và tình thần ham học hỏi, coi việc học tập, phát triển trí tuệ là công việc suốt đời.

Lời giới thiệu khi vào bài ngắn gọn, súc tích để chứng tỏ: ông là bậc cao niên rất đáng kính trọng. Khi nói về ông đến tận nhà người ốm khám bệnh, Quỳnh Hương đã biết sử dụng ngoặc đơn để giải thích : ông em là bác sĩ về hưu. Câu "*Đừng ai nghĩ là ông em lấy tiền khám bệnh nhé*" nghe thật đáng tự hào.

Còn việc ông chiều cháu gái như thế nào là rất có cơ sở, sao lại có thể hư được ! Đoạn em đến thăm ông ốm cũng khá cảm động... Giọng của bài văn đúng là giọng văn của cô cháu cứng, được ông chiều, ông thương, ông quý và tất nhiên là cô cháu cũng yêu ông nhất. Lời đối thoại giữa hai ông cháu đọc lên nghe rất thật.

Đề 2. Những năm đầu của thế kỉ 21, khi đã trưởng thành, em sẽ làm gì? *Thư tương tượng và tả lại hình dáng, tính tình hoạt động và mơ ước của em khi đó.*

(Đề thi học sinh giỏi Tp Hà Nội năm học 1992-1993)

Bài làm 1

Sáng hôm nay, khi ông mặt trời vừa thức giấc, tôi đang nằm trong màn, suy nghĩ miên man. Các bạn có biết tôi đang nghĩ gì không? Tôi đang nghĩ về bản thân và mơ ước của mình ở đầu thế kỉ 21.đấy.

Ông mặt trời chiếu những tia nắng ấm áp vào giường tôi như gọi: "*Cô bé, hãy dậy đi chứ ! Sáng rồi đấy ! Mơ mắt ra đi nào!*"

tôi vẫn không muốn dậy. Chú mèo mướp nhảy lên giường, luôn vào đồng chân bông ấm áp của tôi "Meo ! Meo !" Chú rên hừ hừ nhìn tôi, "Minh sẽ làm gì nhi ?" Tôi nghĩ. "Cô giáo Pháp văn ư? Hay cô giáo Anh văn? À ta thấy ta là một cô giáo dạy văn !". Trước mắt tôi như hiện ra hình ảnh của mình - một cô giáo dạy văn. Nhẹ nhàng, mau lẹ, tôi lấy túi xách và đi tới trường học. Trong bộ áo dài trắng, tôi bước vào lớp. Các em học sinh tút tút hỏi chuyện tôi như chim non lâu ngày gặp mẹ.

- Em chào cô ạ !

- Chúng em chào cô ạ !

- Cô ơi ! Hôm nay, cô có trả toán kiểm tra không ạ ? Một bé trai sốt ruột hỏi. - Có ! Thế hôm nay, các em đã làm hết bài tập cô giao chưa?

Các em đồng thanh đáp:

- Rồi ạ ! Chúng em làm hết rồi ạ !

Tôi hình dung thấy: tôi sẽ là một người cao, dáng người thon thả. Mái tóc cắt ngắn ôm lấy khuôn mặt bầu bĩnh xinh xắn của tôi. Đôi mắt bồ câu đen láy luôn nhìn học sinh, tràn đầy tình thương. Cái miệng nhỏ luôn nở nụ cười tươi rói rói. Hai má có hai lúm đồng tiền thật duyên. Từng ngón tay búp măng thon thả giữ sách ra và tôi nói:

- Các em mở sách trang sáu bảy, chúng ta học bài "Dừa ơi" !

Trên tấm bảng đen, dòng chữ "Dừa ơi" nổi bật bởi màu trắng của phấn dần dần hiện ra. Tôi bắt đầu đọc:

Tôi lồm lồm đi thấy dừa trước ngõ

Dừa ru tôi giấc ngủ tươi thơ...

Giọng tôi đầm ấm, dịu dàng. Nó khắc sâu vào lòng các em. Đảo mắt nhìn quanh, cả lớp đang chăm chú nghe. Đôi lúc có em lại chau mày, ra chiều trầm ngâm suy nghĩ. Một em giơ tay hỏi:

- Thưa cô, qua bài này, có phải tác giả giả thông qua cây dừa để ca ngợi truyền thống vẻ vang của dân tộc ta không ạ ?

- Đúng đó các em !

Ngoài sân, ông mặt trời toả nắng, rực rỡ. Con gió nhẹ nhàng thổi, đưa hương hoa nhài thơm dịu dịu vào lớp học. Không khí trong lớp thật im lặng. Chẳng ai bảo ai, các em đều ngoan ngoan ngồi yên như nuốt từng lời cô giảng. Gió phong lan bên ngoài cửa sổ cũng không cuốn hút các em như mọi khi nữa. Bốn nhăm ánh mắt hướng về tôi như hỏi: "Cô hãy giảng tiếp đi cô!" "Tùng... tùng... tùng" ba tiếng trống báo hiệu giờ ra chơi đã đến. Các em học sinh ủa ra sân. Tà áo tôi tung bay trên sân trường nhộn nhịp. Trong phòng hội đồng, hai học sinh dự thi văn thành phố, Chi và Vân đang nghe cô hiệu trưởng dẫn dò. Góc kia, cô hiệu phó đang giao trách nhiệm cho Trung, một học sinh giỏi toán toàn quốc. Ngoài sân trường ồn ã, các em học sinh đang nô đùa vui vẻ. Bầu trời trong xanh, mây trắng như nhơ bay. Dưới góc phương mát rười, một cậu học sinh lớp Năm đang chơi một mình buồn tẻ. Sao vậy? À, cậu bị bại liệt và thế là chẳng ai chơi với cậu cả. Tôi đến bên em học sinh và hỏi:

- Sao em không ra chơi cùng các bạn?

Cậu học sinh trả lời, giọng buồn buồn :

- Thưa cô, chẳng ai chơi với em cả !

- Tại sao vậy? Tôi ngạc nhiên hỏi :

- Vì em bị bại liệt ạ !

Trước tình cảnh éo le của cậu bé, tôi bảo cậu :

- Thế em có thích chơi ở ăn quan không ?

- Với cô ư ? Cậu bé ngạc nhiên - Không ! Không ! Cô làm sao có thể chơi với một đứa tàn tật như em !

- Không, cô nói thật đấy !

- Nếu như vậy thì em sướng lắm ! Cậu bé nói như reo - Đi đi cô !

Thế là giờ ra chơi hôm ấy, tôi đã giúp đỡ Tuấn - tên cậu bé - vui đi một chút mặc cảm về mình. "Tùng...tùng...tùng", ba tiếng trống lại vang lên báo hiệu giờ ra chơi đã hết. Tiết học mới lại bắt đầu. Lớp tôi lại tiếp tục một tiết học mới. Ngoài sân trường, cây phượng từ từ thả một cánh hoa gài lên mái tóc tôi. Đặt tay lên vai tôi, cô hiệu trưởng hỏi tôi:

- Cậu lên lớp dạy tiếp đấy à ?

- Vâng ạ !

- Ngày mai, cậu có thể lên Sở xin cái công văn của Ông Giám đốc về đây được không ?

- Được chi ạ !

Trên sân trường, đám hoa cúc đang khoe sắc trên bầu trời xuân, "Nàng công nương" thướt được mặc bộ váy xoè vàng choe đang múa lượn trước ông mặt trời. Tà áo trắng của tôi bay trong gió xuân ấm áp.

Một tiếng nói nhẹ nhàng cất lên "Con ơi đây thôi! Muốn rồi đấy!" Tôi búng tỉnh và thấy mẹ đang đứng bên. Chú mèo mướp vẫn cuộn tròn trong chần ấm. Giấc mơ vừa qua làm tôi nhớ mãi. Tôi mong giấc mơ ấy sẽ trở thành sự thật.

TRẦN CẨM VÂN

(Hà Nội)

Bài làm 2

Nếu có ai hỏi tôi : "Niềm niềm đau của thế kỉ hai mươi mới, khi đã trưởng thành em sẽ làm gì" - Tôi trả lời không chút ngại ngần : "Lúc đó em sẽ làm bác sĩ, một bác sĩ khoa tim mạch". Ôi, "nghề làm bác sĩ, nghề đã đem lại cho mọi người hạnh phúc và sức khoẻ".

Rồi đây, trong bộ quần áo "bơ lu" trắng toát, tôi và các đồng nghiệp của mình sẽ hét lòng như cứu chữa và chăm sóc người bệnh. Sau mỗi ca mổ, tôi thấy mình như lớn thêm lên một ít. Vẫn tràn tôi như rông thêm ra, cho tôi nhiều kiến thức mới. Mỗi khi thấy những người đau yếu, lòng tôi như dao cắt, đau xót biết ngần nào ! Tôi thắm hứa mình phải làm tròn bổn phận của một bác sĩ "Phải làm gì đây để người bệnh được nhanh chóng phục hồi trở về với gia đình, với bạn bè". Câu hỏi ấy làm tôi day dứt qua nhiều đêm, cuối cùng tôi trả lời bằng việc làm kiên quyết. Tôi bắt chấp mọi khó khăn gian khổ, không kể ngày đêm, tận tụy cứu chữa những người mang căn bệnh hiểm nghèo. Một hôm nào đó, tôi đang ngồi trong phòng làm việc thì có tiếng đập cửa gấp, rồi cô y tá chạy tới bên tôi, giọng lo lắng xúc động : "Thưa đồng chí, một cháu bé bị bệnh tim nặng cần phải mổ gấp. Tất cả mọi người đang chờ sự có mặt của đồng chí". Tôi bật dậy, theo cô y tá tới phòng mổ. Đúng vậy, sức khoẻ của em bé đang ngàn cân treo sợi tóc. Tôi mặc bộ đồ mổ, đeo găng tay, cùng đồng nghiệp tiến hành ca mổ. Ca mổ tiến hành khá lâu, mồ hôi ướt đầm lưng áo, tóc bị bết lại. Đôi mắt người nào cũng đắm chiều nghĩ tới số phận cháu bé. Tôi quay ra hỏi ý với các đồng nghiệp, chúng tôi vui vẻ tiếp tục ca mổ. Ca mổ đã thành công. Lòng tôi thanh thản, sung sướng biết ngần nào. Tôi bước đi giữa nhiều luồng hoa thơm ngát. Tất cả như đang đón chào tôi một ngày đây hạnh phúc. Cây cối như thêm sức sống mới. Tôi nhìn thế giới đang đổi thay. Gió quyen hương buổi thom ngào ngát xông vào cánh mũi. Tôi mơ ước một ngày gần đây, tất cả mọi người đều mang trái tim khoẻ mạnh, không ốm đau bệnh tật. Mọi người đều vui vẻ sống mãi với tuổi thanh xuân của mình. Nhiều bệnh nhân nhanh chóng phục hồi, rời viện trở về với gia đình. Trong tâm trí họ, họ sẽ không thể quên được hình ảnh những người bác sĩ đã hết lòng vì mình, chăm sóc chu đáo mà không đòi hỏi công ơn.

Trở về phòng làm việc, tôi và đồng nghiệp bắt chợt nhìn lên khấu hiệu đỏ treo trên tường và thăm thía câu nói của Bác Hồ : " *Luong y như từ mẫu* ". Tôi thắm hứa phải học tập tốt hơn, làm việc tốt hơn vì non sông ngày càng giàu đẹp.

ĐỎ TRUNG THÀNH

(Hà Nội)

Bài làm 3

Khi còn ngồi trên ghế nhà trường tiểu học, em đã ước mơ làm một nghệ em yêu. Nghệ đó đối với em thật đẹp, đẹp như trong truyện thần tiên. Đó là nghệ diễn viên cải lương.

Em yêu các vở cải lương. Em không bao giờ bỏ một vở vào được chiếu trên ti vi. Bố mẹ em thích xem phim. Thế là em phải chạy khắp xóm xem nhà nào xem cải lương thì cứ đứng lì ở cửa hoặc vào nhà họ xem cho bằng hết. Em thích nhất bốn giọng ca của bốn nghệ sĩ: Lệ Thủy, Thanh Kim Huệ, Thanh Tuấn và Minh Vương. Em có cả một tập sổ tay đầy cộp để ghi lại các vở cải lương đã xem mà có nghệ sĩ Lệ Thủy đóng vai chính (vì em thích nghệ sĩ này nhất).

Em còn ca được tân cổ, vọng cổ khá hay nữa. Thế là ước mơ làm diễn viên cải lương như nghệ sĩ Lệ Thủy đã chớm nở trong tâm trí em.

Rồi một tối thứ bảy, xem xong vở cải lương *Tinh và Nghĩa*, em trèo lên giường, vừa ngủ vừa lẩm nhẩm hát một đoạn vọng cổ trong vở diễn vừa xem. Em thiếp đi lúc nào chẳng biết. Và em đã lạc vào thế giới tương lai, thế giới năm 2000.

Lúc này, em đã trở thành một thiếu nữ mười tám, hai mươi tuổi. Em tốt nghiệp Đại học sân khấu ngành cải lương. Em đi xin việc làm ở thành phố Hồ Chí Minh.

Em đáp chuyến máy bay, bước vào thành phố. Em mặc một bộ áo dài trắng muốt, thêu hoa hồng bằng kim tuyến. Chân em đi đôi giày cao gót màu trắng. Người em nhỏ nhắn, thanh mảnh. Tóc em đen dài. Mỗi cơn gió thu thổi qua là tóc em lại bay tung, loà xoà vương trên đôi má hồng mịn. Khuôn mặt trái xoan của em tươi rói. Đôi mắt em sáng long lanh núp dưới hàng lông mi cong. Nước da trắng mịn càng tôn thêm vẻ đẹp cho đôi môi hình trái tim đỏ thắm.

Ở thành phố mang tên Bác, cuộc sống rất nhộn nhịp, vui tươi. Hè đường có những hàng cây cổ thụ, xoè tán lá râm mát, xe ô tô chạy bằng máy tự động, lao nhanh trên đại lộ. Xe máy phóng vù vù. Rất ít xe đạp trên đường. Nhân dân mặc đẹp, đi trên vỉa hè. Đường phố sạch bong vì có máy hút bụi. Quả đúng là thành phố của năm 2000.

Em có khá nhiều bạn tốt ở thành phố này. Họ giới thiệu em với Giám đốc Nhà hát Trần Hữu Trang. Sau khi xem em diễn thử một đoạn trong vở *Lưu Bình Dương Lễ*, ông đồng ý nhận em vào làm. Nhà hát Trần Hữu Trang đóng ở một toà nhà đồ sộ gồm 20 tầng. Trên đỉnh của nhà hát có một dòng chữ to gần thiết bị đèn nhấp nháy : " *Nhà hát cải lương Trần Hữu Trang* ". Trong toà nhà đó, có đủ các dụng cụ quay videô, thu thanh, thu hình. Sau toà nhà, có cả cảnh rất đẹp để đoàn đóng phim cải lương. Em được làm quen với các nghệ sĩ nổi tiếng của nhà hát. Điều sung sướng nhất là em được gặp bốn nghệ sĩ yêu thích. Em được ôm hôn cô Lệ Thủy, nay vẫn đóng vai thiếu nữ. Mọi người khen em có hình thể đẹp, duyên dáng và giọng ca hay.

Lúc đầu, em được phân công đóng vai chính trong vở *Xiêu Phi Dao* mà hồi còn nhỏ em rất thích. Khi đó chị Ngọc Huyền đóng vai Phi Dao. Còn em bây giờ thay thế chị.

Em được trang điểm lộng lẫy. Tóc kết lại, được kẹp bằng hoa mạ vàng, mũ vương hầu trắng lấp lánh và rung tinh những cây trâm ngọc. Cổ em đeo một chuỗi ngọc. Khuôn mặt của em được

trang điểm theo kiểu cổ. Em mặc một chiếc váy trắng muốt bông bành, có đính những viên "kim cương" nhỏ lấp lánh. Tay áo em dài, gờ thẳng tay ra, đuôi áo chạm đất. Chiếc áo xiêm dài che lấp cả đôi chân xỏ hài gấm của em. Em đã thực sự hoá thân thành một hoàng hậu xinh đẹp tuyệt vời...

Sân khấu đã dần cảnh nội phủ : Thái sư Mạnh Lệ Quân. Em, Quận chúa Phi Dao, con gái Lệ Quân bước ra, tay cầm bút múa một vòng, vẻ hình vua Anh Tôn vào bức tranh, vừa vẽ vừa ca...

Cứ như vậy, vở diễn đổi màn tiếp tục dưới ánh đèn huyền ảo, cứ hết cảnh của mình, em lại chạy vào buồng hoá trang ngồi nghỉ.

Sau đó thay xiêm y khác, đợi tới cảnh mình ra diễn. Mỗi cảnh, em thay một bộ quần áo. Trước khi diễn, em phải tập rất nhiều nên giờ không lúng túng. Phi Dao là người ác. Đóng người hiền thì dễ, chứ đóng người ác thì khó lắm. Phi Dao đẹp sắc sảo, đóng rất khó. Em phải tập liếc mắt "sắc như dao". Ôi ! Lúc tập rất khó. Ông đạo diễn cứ bắt phải tập đi tập lại đoạn liếc mắt. Em liếc đến mới cả mắt, nhưng không nản chí và đã thành công.

Đến cảnh cuối cùng của vở, em mặc bộ xiêm y xanh màu lá mạ nhàn nhạt. Phi Dao phải nói về hình phạt của tội làm đảo điên quốc pháp, em đã khóc. Dòng nước mắt nóng hổi tuôn dài trên má vì xúc động. Khi Phi Dao bị : "*Tam bang xú tử*" (nghĩa là chọn một trong ba cái chết : dải lụa, thuốc độc, dao găm), nàng cầm chén thuốc, bị vua hất đổ ; cầm dao găm, bị vua giật ra, vứt đi. Cuối cùng nàng cầm dải lụa bạch, vòng qua cổ. Nước mắt là chã - em - Phi Dao ca điệu cải lương chia li với Anh Tôn lần cuối bằng giọng nghẹn ngào. Rồi Phi Dao thất cổ tự tử. Cảnh màn nhưng rục rở khép lại. Tất cả mọi thứ bày trên sân khấu được cất đi nhanh chóng. Em tháo dải lụa ở cổ ra, đưa cho cô bé hoá trang cất đi.

Tiếng vỗ tay ran lên như pháo nổ. Khấp phùng, tràn ngập tiếng vỗ tay. Cảnh màn nhưng được mở ra. Em và người bạn trai đóng

vai vua Anh Tôn tươi cười cúi chào khán giả. Em thấy không ít người vừa hoan hô vừa đưa tay lau nước mắt. Ôi ! Em đã thành công trong vai Phi Dao - vai chính đầu tiên trong đời. Vui mừng khôn xiết, mọi người ào lên tặng em và "vua Anh Tôn" những bó hoa đẹp. Họ ôm hôn em, khen ngợi. Nước mắt em rơi bây giờ là nước mắt sung sướng, hạnh phúc. Nghệ sĩ Lệ Thuỷ và Ngọc Huyền tặng hoa em. Họ ôm hôn em rất lâu, khen em diễn xuất giỏi, xứng đáng là diễn viên trẻ có tài năng của Nhà hát Trần Hữu Trang. Em sung sướng nép vào vòng tay của hai người, luôn miệng cảm ơn tất cả.

Tay ôm đầy hoa và tặng phẩm, em cúi chào khán giả lần cuối và cùng anh bạn "vua" đi vào. Em và anh ta ngồi thỏ. Khán giả ồn ào, kéo nhau ra về.

Em đang ngồi, bỗng một bàn tay mát lạnh khẽ lay vai em, kèm theo là tiếng gọi êm ái :

- Dậy đi ! Phương ! Ngủ gì mà say thế, con ?

Em bật dậy, nhìn thấy mẹ liền dụi mắt hỏi :

- Mẹ ơi, bây giờ là năm 2000 à !

- Ôi ! Con mẹ ngủ à ? Tỉnh lại đi nào ?

Đi đánh răng rửa mặt. Em cứ nghĩ : Sao nó lại không thể là sự thật. Ôi ! Ước gì giấc mơ tuyệt vời đó là sự thật nhỉ. Lúc đó mình sẽ vui biết chừng nào.

ĐẶNG NGỌC PHƯƠNG

(Hà Nội)

/// Nhận xét

(1) Ước mơ của em Cẩm Vân gắn liền với một giấc mơ khi mặt trời thức giấc. Em muốn trở thành cô giáo dạy văn : một ước mơ giản dị và khiêm tốn. Em miêu tả bản thân cũng rất đáng yêu. Nhưng nổi bật nhất vẫn là cặp mắt bồ câu, tràn đầy tình thương.

Và lớp học của cô, học sinh thật ngoan và chăm học. Không khi học tập thật trang nghiêm và hào hứng dưới sự chỉ đạo của cô. Điều quý hoá nhất là ngoài sự quan tâm chung đến tất cả học sinh, cô còn đi sâu đi sát đến từng em. Từ đó, cô đã vui chơi với một em bị tật nguyền, giúp em xoa đi mặc cảm đơn côi. Đoạn văn đối thoại với em bé này là một đoạn văn sáng tạo, cảm động. Bài văn đọc lên thấy vui vì ấm áp tình người.

(2) Ước mơ của Đỗ Trung Thành cũng thật đẹp và đáng trân trọng : em mong trở thành bác sĩ để đem lại sức khoẻ và hạnh phúc cho mọi người. Em không quan tâm nhiều đến việc tự miêu tả hình dáng, ngoài chiếc áo "bơ-lư" trắng toát cũng chẳng "như rộng thêm ra" vì bộ óc chứa nhiều kiến thức mới. Em thành thật bộc lộ đồng cảm với người bệnh, đau nỗi đau của người bệnh. Có thể do hiểu biết thực tế còn hạn chế hay em có chủ ý nên đã tự tạo ra hình ảnh một bác sĩ đa tài : chuyên khoa tim mạch nhưng đồng thời là bác sĩ ngoại khoa. Câu nói của cô ý tá khi chạy đến khẩn cầu bác sĩ ("Thưa đồng chí, một cháu bé bị bệnh tim nặng cần phải mổ gấp. Tất cả mọi người đang chờ sự có mặt của đồng chí") đã nói lên đầy đủ khả năng chuyên môn của bác sĩ và niềm kính trọng của mọi người với ông. Cảnh bác sĩ "mồ hôi ướt đầm lưng áo", "tóc bết lại", "đôi mắt đăm đăm chiếu" đã nói lên sự tận tụy, hết lòng vì người bệnh... Người bác sĩ còn có ước mơ : mọi người đều có trái tim khoẻ mạnh, mọi người đều vui sống...

Bài viết chan chứa tình người và có sức hấp dẫn.

Lời kết luận sâu sắc, tự nhiên, khiến các bác sĩ đang hành nghề cũng không thể không chú ý và khen ngợi.

(3) Đặng Ngọc Phương có một ước mơ bay bổng và đẹp : ước mơ là diễn viên cải lương. Em lí giải ước mơ đó bắt nguồn từ niềm say mê, yêu thích nghe cải lương và lòng ngưỡng mộ bốn giọng ca nổi tiếng. Ước mơ đưa em vào trường nghệ thuật sân khấu. Em ca được cả tân cổ và vọng cổ. Em vừa có thanh lại vừa có sắc. Được tuyển vào làm việc tại Nhà hát Trần Hữu Trang, Phương được phân vai chính, một vai không dễ. Nhưng em đã biểu diễn thành công được nghệ sĩ Lê Thuỷ, Ngọc Huyền tặng hoa...

Cái đặc sắc của bài viết là em như đã hoá thân vào nhân vật, miêu tả khá cụ thể từng chi tiết diễn biến, từng cảnh huống khác nhau. Nếu không là người say mê cải lương, không là người xem cải lương nhiều, khó có thể viết cụ thể và hấp dẫn như thế.

Đoạn tả Nhà hát Trần Hữu Trang cũng như đoạn miêu tả khi máy bay vào thành phố Hồ Chí Minh là đoạn giàu tưởng tượng sáng tạo. Đoạn kết viết khá hay.

Đọc xong bài viết này, khó phân biệt được là bài văn viết giàu tưởng tượng hay là bài viết của người say hát cải lương. Có lẽ cả hai.

TẢ CẢNH SINH HOẠT

Đề 3. *Trưởng em đã tổ chức hội khoẻ Phù Đổng. Có rất nhiều môn thi đấu, biểu diễn thể thao rất sôi nổi, đẹp mắt.*

Em hãy tả lại môn thể thao thi đấu (hoặc biểu diễn) mà em thích thú nhất.

Bài làm

Chiều qua, trường em tổ chức hội khoẻ Phù Đổng. Lớp em thi đấu bóng đá với lớp Năm H để tranh giải nhất nhì. Được tin cô giáo thông báo, cả lớp em hào hứng đón chờ. Buổi chiều, ai cũng ăn mặc thật sạch sẽ, gọn gàng để cổ vũ đội bóng đá lớp mình.

Trận đấu sắp bắt đầu.

Thầy giáo tuyên bố "Lớp Năm A là đội mặc áo cộc đỏ, quần trắng, ở khung thành bên trái. Lớp Năm H là đội mặc áo cộc xanh, quần xanh, ở khung thành bên phải. Sáu mươi phút thi đấu bắt đầu".

Ồ ! Bóng đá ở sân cầu thủ số 5 đội áo đỏ đỡ chúng em. Hùng đó ! Hùng đang bị em chặt giữa hai cầu thủ đội áo xanh. Cậu ta chuyển cho Gia, đội trưởng.

Gia lệ làng dẫn bóng qua ba hậu vệ vào đến vòng mười sáu mét năm mươi rồi ! Với cầu thủ tài ba này, chắc chắn sẽ vào thời. Gia đã nhìn vào khung thành và vẫn đi bóng lẻ làng qua một hậu vệ. Một cầu thủ chơi ác đã vượt lên. Đó là Chinh, cầu thủ đội áo xanh. Trời ! Chinh ngang chân làm đội trưởng Gia ngã trên sân cỏ. Tuyt ! Phát đền ! Người tiến hành quả đá phạt đền là Việt "xin" của đội em, một chân bóng đá cũng rất "siêu hạng". Cố gắng nhé ! "Vào rồi" ! Một bạn nào đó hét to.

Việt "xin" sút vào góc trái khung thành. Với tài nghệ điêu luyện, Việt ta đã làm cho thủ môn đội bạn, Phước "đen" tưởng nhầm rằng cậu ta sút vào bên phải. Thế là "vỏ không khỉ". Chúng em hò la tưởng như vỡ lòng ngực. Đã sắp hết hiệp một, chỉ còn năm phút nữa thôi ! Thấy giáo trọng tài vẫn dẫn dắt trận đấu đang có vẻ gay cấn... Tuyt ! Hiệp một ba mươi phút thi đấu đã hết ! Chúng em giải lao năm phút rồi chuyển sang khung thành bên phải.

Đội lớp Năm H đang có bóng. Đó là Tuấn "móm". Tuấn "móm" đang tranh cướp bóng với Tuấn "còi" đội em. Trước một cầu thủ nhỏ bé nhưng điêu luyện hơn, Tuấn "móm" đã để mất bóng. Tuấn "còi" đang dẫn bóng đi dần lên khung thành. Minh đội áo xanh đã chạy lên phá bóng ra ngoài chịu quả phạt góc. Sút ! Tú "xoăn" đánh đầu nhưng Phước "đen" đã đoán trước được nên bắt gọn bóng. Phước đá ra ngoài cho Thịnh. Cậu ta dẫn quả bóng tròn đến gần gôn và sút thật căng. Trượt rồi ! Bóng vọt xà ngang ra ngoài. Rồi bóng lại đến chân Gia. Nhanh lên ! Vào ! Gia đội lúc này là lúc không có ai ở khung thành đội bạn. Một mình Phước đương đầu nên quả bóng dễ dàng lọt vào gôn. Sắp hết sáu mươi phút thi đấu, các cầu thủ đội bạn có vẻ chán nản và thi đấu kém phần hào hứng. Tuyt ! Tuyt ! Trận đấu kết thúc trước kết quả : 2-0. Chúng em vui vẻ bắt tay nhau rồi cùng đi về phía lễ đài. Phần thưởng của chúng em là tương Bác Hồ và hai mươi ngàn đồng.

Cả đội lớp em hân hoan lên nhận phần thưởng. Cô giáo em rung rung cảm động, nói : "Cô cảm ơn các em đã thi đấu hết mình vì lớp".

Trước lúc ra về, chúng em bắt tay nhau một lần nữa, hứa sẽ cố gắng hơn ở hội khỏe Phù Đổng lần sau.

NGÔ PHƯƠNG MAI

(Hà Nội)

/// Nhận xét

Em Mai miêu tả được khí thế của trận đấu sôi nổi. Một số câu thủ được mang một cái tên riêng, thường là do tập thể tặng cho : Việt "xin", Phước "đen", Tuấn "móm", Tuấn "còi"... Tài nghệ của cầu thủ dưới mắt em cũng có "chân" "siêu hạng", "tài ba" cũng biết "ém", biết dùng "tài nghệ điêu luyện" để lừa thủ môn bạn phải "vỏ không khỉ". Lại có cả cầu thủ còn "chơi ác", "ngáng chân"... Phải là người "mê" bóng đá, đã từng tham gia hoặc xem nhiều, mới đứng lại được không khí trận đấu với ngôn từ sinh động như thế. Cách miêu tả theo trình tự thời gian và tròn vẹn như thể được coi là hợp lí.

Đề 4. Một buổi sáng tiết trời ẩm áp, cây cối hoa lá rực rỡ trong ánh nắng ban mai, em dạo chơi trong vườn cây (hoặc vườn hoa), được nghe tiếng trò chuyện của cây cối, hoa lá đón mừng Tết nguyên đán Quý Dậu sắp tới. Hãy tưởng tượng và viết lại buổi trò chuyện vui vẻ đầm ấm đó.

(Đề thi học sinh giỏi Thành phố Hà Nội năm học 1992-1993)

Bài làm 1

Chào ôi. Mùa đông lạnh lẽo đã qua đi nhanh chóng. Thay vào đó là những đàn chim én đang chao lượn trên bầu trời trước mắt tôi.

Ôi, sao mà thanh bình, sung sướng đến vậy nhỉ ! Tôi tung tăng bước đi giữa những đóa hoa ngào ngạt hương thơm. Vạn vật như bừng tỉnh được tiếp thêm sức sống dạt dào, mãnh liệt. Những tia nắng ban mai đã phớt nhẹ trên mặt đất. Bác Đại đứng ở góc vườn đang vui vẻ đội trên đầu những mầm hoa thơm ngan ngát, ỉ ắp khắp đất trời như tình Bác Hồ rộng lớn. Tôi đang vui vẻ bước đi, lòng tràn ngập niềm vui, bỗng nghe thấy tiếng hát êm ái của cô hoa Hồng :

Con người quý nhất tự do

Đàn chim thích nhất liu lo trên cành.

Hát xong, hoa Hồng vui vẻ nghiêng người quay sang hoa Cúc giọng nhí nhảnh : - Chào cậu hoa Cúc, cậu có được khỏe không? Năm nay chúng ta nhất định phải đón Tết Quý Dậu thật tung bừng. Tớ nghe nói Tết năm nay sẽ có nhiều trò vui giải trí lắm.

Hoa Cúc vươn người hít thở không khí trong lành của buổi sớm đáp lại :

- Ô, nghe cậu nói, tớ vui sướng quá đi mất. Tết Quý Dậu năm nay chắc sẽ vui hơn năm ngoái nhiều, cậu hoa Hồng à !

Bác hoa Đại, đứng ở góc vườn lúc này mới lên tiếng :

- Châu hoa Cúc nói đúng đấy, bác đã thấy rất nhiều người tốt, việc tốt nổi lên khắp đất nước. Những việc nhất của roi trả người đánh mất, giúp các chú công an truy tìm thủ phạm, cứu bạn chết đuối, lễ phép với người già cả, kính thầy yêu bạn đã được các bạn nhỏ nước ta noi gương và làm theo đấy. Hoa Hồng vỗ tay khen ngợi :

- Hoan hô hoan hô, các bạn nhỏ nước ta thật là ngoan !

Hoa Cúc nở một nụ cười hiền hậu :

- Cậu chưa biết đấy thôi, học sinh trên cả đất nước đang hướng ứng phong trào "Tết trồng cây" do Bác Hồ đề ra. Cậu hãy tưởng tượng xem hoa Hồng à, một ngày không xa, đất nước Việt Nam

thân yêu sẽ nhuộm một màu xanh tươi của cây cối bạt ngàn trải rộng từ Bắc đến Trung và Nam Bộ.

- Đúng đấy hoa Cúc à, năm nay, mọi người sẽ được đón một cái tết vui vẻ. Nào, các bạn ơi, chúng ta hãy hát lên những bài ca về hạnh phúc, về tương lai.

ĐỒ TRUNG THÀNH

(Hà Nội)

Bài làm 2

Một buổi sáng chủ nhật, tiết trời ấm áp. Tôi bước ra vườn. Ánh nắng vàng óng đã tràn ngập trên bãi cỏ non. Bỗng... Tôi dừng lại, hình như đâu đây có tiếng nói chuyện rì rầm. Tôi rón rén nấp sau bụi cây săng lẻ, lắng tai nghe.

Một chị Thuộc Được khoác cái áo trắng muốt, vừa mèm mại, vừa duyên dáng lên tiếng trước tiên.

- Trời hôm nay đẹp thật ! Đẹp quá đi thôi ! Chúng mình đi chơi chứ.

Chị Hồng Nhung đang quàng đi quàng lại chiếc khăn nhưng trùm đầu màu đỏ thắm vội nói :

- Thôi chị ơi ! Chị có thấy Tết nguyên đán Quý Dậu sắp đến rồi không ? Bây giờ chúng ta đi chơi như bị lão chó Mực đuổi cho một chập, gây chần què tay thì còn đâu là Tết nữa ?

Nghe chị Hồng Nhung nói, tôi suyt bật cười vì quên là mình đang "nghe trộm". Tất cả đều đồng tình với chị Hoa Hồng. Chị Cúc nói thêm :

- Ôi dào ! Bây giờ công việc của chúng mình là góp phần làm cho Tết Quý Dậu thêm đẹp, thêm vui...Không có bọn mình trong mỗi nhà thì cái vui của Tết cũng chỉ còn một nửa thôi ! Chúng ta hãy kiểm tra xem mọi thứ chuẩn bị được đến đâu rồi.

Nhưng cái áo mới của các anh chị hoa được lấy ra. Ôi ! Nhưng cái áo mới đẹp làm sao. Cái long lanh ánh bạc, cái lấp lánh ánh vàng. Cả vườn hoa như bùng sáng lên bởi muôn màu kì diệu.

— Theo tôi ! Tết, chúng ta hãy mặc những bộ áo này. À quên, ý tôi định nói là mọi người, các chị, các anh hãy đổi áo cho nhau mà mặc. Chị đổi áo cho chị, anh đổi áo cho anh. Một ngọn cỏ hùng hổ nói :

— Không, không được...

Mọi hoa đều nhao nhao phản đối :

— Đổi áo như vậy thì chúng tôi sẽ chẳng còn thật nữa đâu. Anh góp ý, chúng tôi rất cảm ơn nhưng xin lỗi anh, không thể được.

Hoa Hồng dịu dàng nói với ngọn cỏ xanh mượt.

Mọi loại hoa lại vào việc tiếp.

Cỏ hoa Cẩm Chươngng từ nãy đến giờ vẫn đứng nép về một phía chợt lên tiếng :

— Các bác, các anh, các chị hãy nghe em, chúng mình phải đạt được ba tiêu chuẩn sau : Một là, khi người ta hái nhẹ nhàng thì nhất thiết không được lấy gai đâm. Hai là, bao nhiêu chất tươi tốt để dành trong năm, giờ phải đem ra dùng hết. Ba là.. là...

Nói đến đây thì cô Cẩm Chươngng quên mất. Cô nhân nhó mắt suy nghĩ : "*Ba là gì nhi ?*"

Hoa Lay On với vàng nói :

— Ba là phải luôn vui tươi, không được nhân nhó, râu rĩ trong ba ngày Tết Quý Dậu chứ còn gì nữa. Chúng ta hãy mùa đi thôi.

Mọi loài hoa, lại cả mấy anh cây cùng nắm lấy tay nhau quay một vòng rồi hát. Nhưng bông hoa giống hình cái chuông, khe khẽ khàng lắc mình làm vang lên những tiếng kêu mượt mà, trong

tréo. Chúng hát vang bài gì đó mà tôi chẳng biết. Tôi chỉ còn nghe được mấy câu lấy đi lấy lại "Tết đến rồi... xuân đến rồi... chúng ta hãy vui chơi đi nào".

VÔ THU HÀ

(Hà Nội)

≡ Nhận xét

(1) Đỗ Trung Thành đã phác hoạ được sức sống của mùa xuân cùng hoà hợp với niềm vui của đất nước thanh bình và của lòng người hướng về tương lai qua cuộc chuyện trò vui vẻ giữa hoa Hồng, hoa Cúc và bác hoa Đại. Phần đầu bài văn đã viết khá đạt khi miêu tả cảnh sắc mùa xuân tươi đẹp bằng những thành tích nhiều mặt của lứa tuổi thiếu nhi và kết thúc bằng việc hướng ứng Tết trồng cây mang lại màu xanh bất tận cho đất nước. Óc tưởng tượng của em đã làm cho cây lá có hồn : *hoa Hồng cất tiếng hát êm ái, nghiêng người nhí nhảnh, hoa Cúc vươn người hít thở không khí trong lành, bác hoa Đại đứng ở góc vườn đang vui vẻ đợi những mầm hoa thơm ngát...*

(2) Bài viết vui, dí dỏm qua việc "nghe trộm", qua việc phô áo mới, áo đẹp của các loài hoa, qua việc định đổi áo cho nhau, và cuối cùng là nhắc nhở nhau cùng phấn đấu đạt ba tiêu chuẩn làm cho Tết vui, Tết đẹp. Đoạn kết khá hay. Lời văn lưu loát, sinh động, gợi cảm. Em Thu Hà viết những câu đối thoại khá tốt...

ĐỀ 5. *Ngôi trường nơi đã dạy dỗ em và các bạn em trường thành. Mỗi lớp học, mỗi góc sân, mỗi gốc cây, mỗi bồn hoa... đều ghi lại những kỉ niệm êm đềm và sâu sắc đối với em.*

Hãy tưởng tượng và kể lại câu chuyện tâm tình giữa em và các vật thân yêu trên.

(Đề thi học sinh giỏi thành phố Hà Nội năm học 1993 - 1994)

Bài làm 1

Năm nay là năm học cuối cấp Tiểu học của chúng em. Buồn biết mấy khi phải xa mái trường thân yêu, nơi chúng em khôn lớn bắt đầu từ chữ o, chữ i. Em nhớ lại những kỉ niệm êm đềm, sâu sắc của một thời ngây thơ, hồn nhiên, trong trắng.

Đây rồi, khóm trúc thân yêu ! Đã bao giờ ra chơi, chúng em ngồi đây, bàn tán về những bài toán khó, những tiết thủ công thật là thú vị. Nhớ lần bạn chia tay em chuyển đi trường khác, chúng em ngồi đây ôn lại những kỉ niệm đẹp đẽ kể từ hồi học lớp Hai. Bao kỉ niệm trôi qua thật nhanh dưới khóm trúc này. Lúc buồn, lúc vui, chúng em đều ra đây tâm sự, chia sẻ với nhau. Khóm trúc như một nơi để chúng em thổ lộ những tâm tư của cái tuổi đại khờ.

— Trúc ơi ! Bạn có hiểu được không ? Tôi sắp phải xa bạn rồi, xa ngôi trường, xa thầy, xa cô. Hãy ghi sâu những kỉ niệm của chúng ta dưới mái trường thân thương này, trúc nhé !

Khóm trúc khẽ lay động, xào xạc, lá rai rai những chiếc lá vàng và như muốn nói :

— Cô bé à ! Đời học sinh nhiều kỉ niệm vui, buồn sao kể xiết được. Tôi nhớ có lần, các cô cùng ra đây nói chuyện rồi với tay tuốt những cái lá non ra xâu vòng thật đẹp. Tôi không đau mà còn vui mừng vì các cô biết lấy cây cỏ chúng tôi để làm thành những đồ vật đẹp mà các cô thích. Rồi những lần các cô chơi đuổi bắt xung quanh, tôi quên sao được...

Em bỗng thấy trời hôm nay đẹp lạ ! Mây trắng nhón như bay, gió và nắng quyên vào nhau, nắng nhót đùa giỡn trên cây. Một mùi hương nhẹ nhẹ toả ra thật dễ chịu. Một đôi bướm đang rập rờn bay bên vườn hoa hồng đỏ thắm. Em bước đến bên vườn. Vườn hoa hồng ngát hương bỗng gọi trong em một cảm xúc kì lạ. Đây là khu vườn do chính chúng em trồng và chăm sóc. Những

bông hoa hồng rung rinh, rục rịch trong nắng sớm êm dịu. Em nhớ lần cả lớp chúng em theo cô xuống vườn hoa quan sát cây hoa hồng để tả. Chúng em cứ ngắm nghĩa chiếc lá non của nó mà tả. Những ngày chúng em chăm bón cho cây, cây như mỗi ngày một lớn lên tươi tốt.

— Hoa hồng thân yêu ơi ! Bạn còn nhớ những ngày chúng tôi chăm sóc cho bạn không ? Bạn hãy yên lòng vì các bạn lớp dưới sẽ ra chăm sóc bạn nhé ! Hãy cố gắng tỏ vẻ đẹp cho ngôi trường mến yêu này, mỗi ngày một tươi thắm hơn !

— Bạn cứ yên tâm ! Nhớ có các bạn mà chúng tôi được trông nên và chăm sóc ở đây. Tôi sẽ luôn nở ra những bông hoa hồng nhưng tươi thắm nhất để ngôi trường này đẹp hơn.

Phảng phất một mùi hương hoa hồng bay theo gió đưa em vào lớp học. Ôi, lớp học năm xưa đã cho chúng em học hành, được nghe lời giảng bài thân thương, ấm áp của cô giáo. Cái bảng đen vẫn treo trên bức giảng, lưu lại những bài học vừa khó lại vừa dễ. Ngay ở lớp này, hôm cô đang giảng bài đạo đức, em lại nói chuyên riêng... Em tưởng như đang có các bạn, có cô giáo ở bên cạnh. Chiếc bảng đen như nói lên những hàng chữ thân quen của cô giáo giảng hàng ngày. Bài đạo đức, bài văn, bài toán vẫn đang đọng lại trong trí óc em. Em mừng tượng lại những tiết học có những trận cười thú vị, những tiết sinh hoạt cuối tuần lí thú.

Lớp học lặng im, tiếng gió ngoài kia vẫn thổi vi vu. Góc sân kia là nơi chúng em đang vui đùa, chơi những trò chơi ùn đây, nhảy đây. Làm sao có thể quên được những lần chúng em vừa cười những cây kem mát lạnh vừa nhảy đây hay vừa học bài thuộc lòng vừa chơi ùn đây.

— Góc sân ơi, hãy nhớ lại chúng tôi những buổi ra chơi, chúng tôi chơi bên bạn, vui đùa...

Mặt trời đang lên cao dần. Gió nhẹ thổi làm mái tóc em vờn bay theo gió. Ve kêu râm rạn, những chùm hoa phượng đỏ rực, rung rinh trước gió như muốn nhấc chúng em rằng : mùa hè đến rồi.

Thời gian ơi ! Hãy cho em quay trở lại quá khứ trong chốc lát để em được sống lại với thời thơ ngây trong tình bạn vui tươi dưới mái trường Tiểu học thân yêu.

NGUYỄN THỊ PHƯƠNG ANH

(Hà Nội)

Bài làm 2

"Ngồi trường" cái tên nghe thật đáng yêu làm sao ! Mỗi khi nhắc đến từ ấy, tôi lại nhớ đến những kỉ niệm với từng lớp học, từng gốc cây, từng góc sân và từng bồn hoa. Những kỉ niệm về thời thơ ấu ấy thật êm đềm mà cũng thật sâu sắc.

Ngày nghỉ hè, cả trường im lặng, không có lấy một bóng người. Chỉ duy có một cái bóng bé nhỏ, tôi, văng đó là tôi. Tôi đang tâm sự với những vật thân yêu ấy. Chúng chỉ là những vật vô tri, vô giác nhưng khi nói chuyện, tôi mới thấy chúng cũng là những con người đấy chứ !

Tôi tưới nước cho hoa. Ánh nắng mặt trời chiếu xuống làm cho nước ánh lên. Tôi vấy những "hạt nước ngọc" ấy lên mình hoa. Bông hoa khẽ cựa mình và hỏi tôi :

- Chi đấy à ? Sao hôm qua chi không tới !

- Chi..., hôm qua chi bị ốm. Hôm nay chúng ta sẽ tâm tình với nhau, em nhé ? Ngày mai là chi không ở đây nữa.

- Sao lại thế ? Hà chi ! Mai chi đi đâu ?

- Mai chi chuyển trường.

Như hiểu ra điều gì, bông hoa nói :

- Thế thì hôm nay chúng ta phải nói về kỉ niệm cũ, chi à ! Chi mà đi thì em buồn lắm ! Chi em mình gần bó với nhau từ cái hương cái sắc. Bọn em tuy chỉ sống được có một tuần, nhưng đời hoa nào, chi cũng yêu quý, săn sóc như săn sóc đứa em gái nhỏ vậy.

- Em à, nếu em nghĩ chi là người chi tốt thì chắc em đã biết chuyện của chi hồi lớp Một chứ ?

- Chưa à, em chưa biết, chi kể đi !

Em à, đó là học kì hai, học kì quyết định lên lớp hay không. Hồi đó, căn cứ vào điểm học một nửa, điểm hạnh kiểm, tức là điểm đạo đức ấy, một nửa. Ai đủ tiêu chuẩn ấy thì lên lớp luôn, khỏi phải thi.

Bồn hoa chen vào :

- Sao nữa, chi kể tiếp đi !

Nhưng lúc ấy, chi lại là đứa con gái ngỗ ngược, nghịch ngợm chưa từng thấy. Chi thường lợi dụng lúc ra chơi, trèo lên bậc đá sân sau. Ngày xưa, người ta để bồn hoa ở đấy. Chi bẻ luôn một cành hoa. Chi vì chi thích cái dòng nhựa màu trắng đục ấy và nghe tiếng gầy ở cành hoa. Một lần, chi bị thầy Thái bắt quả tang. Cũng may mà thầy chỉ bắt mua cây hoa khác, thầy mà làm to chuyện thì chi đã bị "đúp". Em biết không? Cây hoa mua đến chính là em đấy ! Từ đó, chi luôn yêu quý hoa.

Kể xong, tôi đứng dậy, cả bồn hoa trở mặt ngạc nhiên.

- Em không thể ngờ...

- Vậy mà đúng đấy ! Lần đó về, chi bị bố mẹ mắng một trận nên thân. Chi đã khóc và hứa sẽ sửa đổi. Thế là từ lớp Hai tới giờ, chi luôn đạt danh hiệu : học sinh giỏi toàn diện.

- Chi thật luôn biết cố gắng. Em mà như chi...

Tôi nhìn bông hoa một cách thơ ngây, mỉm cười và bảo :

- Thôi, chi từ biệt Phương ví đây.

Hoa đáp nhỏ :

— Vàng, chị đi !

Tôi ra chỗ Phương vĩ đứng. Tôi không chào nó mà đứng khựng lại thì nhìn thấy vết chém trên cây. Tôi nhớ đến ngày tôi học lớp Ba. Phải rồi, vết chém này là thằng Minh đánh nhau với thằng Tùng đây mà. Khi đó, tôi đã cổ vũ và "trần" đánh nhau trở nên kịch liệt hơn. Thằng Tùng thắng, Minh thua, nó tức quá không biết làm thế nào cho hả giận. Nó bèn vào nhà ăn, lấy trộm cái đĩa sứ nặng tình trịch, đây, nhón lia vào cái cây không có tội tình gì.

— Chào chị !

Phương cất to cái giọng ồm ồm của mình, cất đứ đùng suy nghĩ của tôi.

Tôi không đáp lại mà ồm chằm lấy nó, giọng ngắt quãng vì nước mắt.

— Cho chị xin lỗi, các ... vết, vết... chém năm lớp Ba. Tôi nói rồi chạy đi. Chạy lên cầu thang tạm biệt cái lớp học, lớp học thân yêu mà tôi đã học năm năm liền.

— Lớp học ơi, lớp học thân yêu. Giờ chị đã phải chia tay lớp học. Cái lớp cũ rồi, lâu đời rồi nhưng chị đã học nó bao năm. Vẫn còn đây vết mực của chị hồi lớp Một. Vết mực đầu tiên khi chị bước vào đời học sinh. Lớp học ơi, cho chị xin lỗi nhé !

— À, chị đấy à ? Chị sao thế, sao phải xin lỗi. A, tôi nhớ ra rồi, có phải mai chị chuyển trường không ? Chị à, vết mực đó tôi chẳng giận chị đâu, nó sẽ làm tôi luôn nhớ đến chị, chị à. Thôi, chị về đi kéo tưa nắng.

Tạm biệt lớp học, tạm biệt Phương vĩ, tạm biệt hoa tôi vẽ. Nắng vàng trải khắp con đường, gió thổi nhẹ. Thôi, một lần nữa tạm biệt lớp học, bốn hoa, Phương vĩ, tạm biệt ngôi trường thân yêu. Tạm biệt bạn bè, thầy cô. Em xin tạm biệt và không biết bao giờ gặp lại. Tôi thầm ước mình trở lại hồi lớp Một để hoa không

bị gãy, để không có vết mực trên tường, xin cho tôi trở về lớp Ba để cây Phương không còn vết chém.

Nhưng thôi, giờ đã muộn, tạm biệt tất cả, tôi lên đường.

LÊ VĂN GIANG

(Hà Nội)

/// Nhận xét

(1) Nguyễn Thị Phương Anh đã viết những dòng chân thành về "một thời ngây thơ, hồn nhiên, trong trắng". Khóm trúc, vườn hoa, lớp học đã gợi lại cho em những kỉ niệm vui buồn (thực ra là vui nhiều hơn) mà giờ đây em thấy nhớ, thấy thương và phần nào tiếc nuối. Chẳng thế mà lời kết, em muốn gọi thời gian cho em trở lại quá khứ để sống mãi trong tình bạn, tình thầy trò tươi đẹp !

Ớc tưởng tượng giúp em thổ lộ tâm tình với những nhân vật quen thân tuy chưa có gì sâu sắc nhưng không giả tạo.

(2) Trước khi xa mái trường Tiểu học sau 5 năm học tập, em Giang đã tâm sự với cây hoa, với cây phượng và lớp học. Lời tâm sự của em là một lời xin lỗi về những đại khờ của tuổi thơ bé chưa phải lúc nào cũng đã có được suy nghĩ nghiêm túc, chín chắn. Song mỗi lần vấp vấp là một lần em trưởng thành, nhờ thầy, nhờ bố mẹ, nhờ bạn bè và cũng do em cố gắng sửa lỗi để vươn lên. Bài viết chân thành, tự nhiên, tưởng tượng hợp lí. Lời tạm biệt trong lời kết khá xúc động nhất là khi em thầm ước trở lại cái tuổi bất đầu từ lớp Một để không mắc lỗi, để không gây phiền muộn, buồn lòng cho bất cứ ai...

TƯỜNG THUẬT

ĐỀ 6. Hai người bạn học, một thích văn, một thích toán đang tranh luận say sưa. Em nào cũng cho môn học của mình thích là cần thiết và có tác dụng giúp mình học giỏi toàn diện. Hãy thuật lại cuộc tranh luận đó.

Bài làm 1

Sau cuộc họp nhóm, tôi, Lan, Hùng và một số bạn nữa rủ nhau ra con đê đầu làng nói chuyện.

... Lan mở đầu câu chuyện, giọng gay gắt :

- Hùng bướng thật, lúc họp, mình bảo cậu ấy sai mà cậu ấy cứ cãi bướng. Không khéo lần này tổ mình lại bết lớp, các bạn khác cười cho !

Hùng quay sang Hùng nhỏ nhẹ :

- Hùng, cậu nhận lỗi đi chứ, cậu lại muốn tổ mình bết lớp à ?

Hùng thấy vậy liền đánh trống lảng :

- Các cậu thích nhất món gì nào ?

Lan nói luôn :

- Món Ván !

- Tớ thì toán - Hùng nói - Ván chỉ được cái ba hoa, chán ghê !

- Toán thật là khô khan - Tôi nói - Tớ ủng hộ Lan.

Lan được thế nói liền thoáng :

- Toán khô khan quá mức, vắn vắn hơn. Có vắn, cuộc sống mới tươi trẻ, không bị già cỗi.

Hùng cãi :

- Ván chỉ nói khoác. Làm gì có tiền mà cậu nói nào ?

Lan nói :

- Làm sao cậu biết ?

Hùng nói ngay :

- Tớ đọc bài văn của cậu, về nhà tớ lấy xương cá bống đem chôn mà chẳng thấy cá gì cả ?

Lan cười :

- Ván có quyển hư cấu chứ ! Truyện Thánh Gióng không có thật mà cậu vẫn mê tí đi ý chứ !

Hùng vẫn cãi :

- Toán hay hơn. Không có toán, cuộc sống tươi đẹp cậu mơ tưởng sẽ lộn xộn, không có tính toán, sắp đặt gì sất.

Lan quay sang hỏi Hồng :

- Hồng sao hôm nay ít nói thế ? Cậu thấy thế nào ?

Hồng nói, vẫn cái giọng nhỏ nhẹ :

- Tớ ủng hộ Hùng, vẫn thì tớ thấy nó thế nào ý.

Tôi hỏi :

- Như thế nào nghĩa là làm sao ?

Hùng được thế, vênh mặt :

- Nghĩa là chán chứ làm sao nữa.

Lan nói :

- Toán thật gò bó, lúc nào cũng ích-xì, pi, chu vi, diện tích, tổ chán lắm rồi.

Hùng nói lại :

- Không có toán thì làm sao con người có thể bay vào vũ trụ được, bài văn hôm nọ cậu chả nói : "*Lớn lên, em sẽ lái con tàu vũ trụ bay trên không không bao la...*" là gì ? Vũ trụ mà không thích tính toán. Xi, cậu chỉ nói khoác.

Lan nói ngay :

- Thế công thức toán của cậu có cần câu văn không ?

Hùng bị vắn, lúng túng :

- Không ! À... có ! Nhưng ít thôi.

- Ít thôi, ít thôi - Lan trẻ môi nói về giễu cợt - bao nhiêu công thức mà ít, nói dễ nghe nhỉ.

Hùng nói ngay :

- Thế bay vào vũ trụ có cần tí văn nào không ?

Lan nói lại :

— Thế cậu không biết văn là nhu cầu của cuộc sống à ? Tớ chỉ cần học văn, các môn khác muốn học giỏi phải có văn.

Hùng cãi :

— Tớ chỉ cần học giỏi toán là tớ sẽ giỏi tất. Đến cả văn cũng phải có toán. Không có toán thì kết luận lên đầu, mở bài xuống dưới, thân bài ở cuối cùng cho mà xem.

... Nhưng bạn ngồi quanh đây cũng chia làm hai phe, một phe ủng hộ Lan, cho rằng văn cần thiết hơn toán. Một phe thì ngược lại... Rất lạ là Hằng không đứng hẳn về bên nào. Chúng tôi hỏi, Hằng chỉ nói: "*Văn, toán là hai môn chính. Chúng mình cần học tốt cả hai môn thì mới giỏi toàn diện được*". Tất cả chúng tôi đều đồng ý với Hằng. Cuộc tranh luận tương gay go, khi vỡ lẽ mọi người đều hể hả...

... Trăng đầu tháng mỏng manh, ánh sáng dát bạc cả dòng sông. Chúng tôi vui vẻ ra về và hiểu cần được học tốt cả hai môn (tất nhiên là cả các môn khác nữa). Cậu Hùng bướng bỉnh cũng đã nhận lỗi trong khi họp nhóm. Những ngôi sao nhấp nháy như vui cùng chúng tôi. Mặt trăng mỉm cười độ lượng như muốn nói: "Các bạn ơi, nếu quyết tâm thì nhất định các bạn sẽ làm được đấy!".

HÀ MAI HƯƠNG

(Hà Nội)

Bài làm 2

Hôm ấy, em đi học sớm hơn mọi ngày. Đang rảo bước tới trường, bỗng nghe có tiếng bạn :

— Giang ơi, ra đây tớ bảo cái này, mau lên.

À ! Thì ra là bạn Yến lớp em gọi mà em không biết.

— Giang ơi, tớ bảo này, học toán văn thích hơn học văn nhỉ, mà lại dễ là học sinh giỏi toàn diện nữa chứ.

— Còn lâu, em đáp lại.

Và cứ như thế, em và bạn Yến đã đi vào cuộc tranh luận lúc nào không biết. Cuộc tranh luận khá sôi nổi, ai cũng cho là môn học mình thích là có tác động giúp cho mình học giỏi toàn diện.

Yến bảo :

— Thế tớ bảo học toán để là học giỏi toàn diện thì "ấy" bảo là không phải. Thế bây giờ học giỏi văn thì sao nào ?

— Chẳng sao hết cả, nhưng học giỏi văn để viết nên những dòng thơ đẹp được có cho điểm 9 mà không thích à ? Với lại là, lớn lên trở thành nhà văn như Trần Đăng Khoa, Nguyễn Khánh Chi, Phan Thị Vàng Anh...

— Ai chả biết, nhưng học giỏi toán còn có cả điểm 10 cơ. Thế thì điểm tổng kết sẽ tăng lên chứ còn gì. À, mà này, học giỏi toán để đi thi quốc tế như Lê Bá Khánh Trình, cả Lê Tự Quốc Thắng nữa.

Em nói với Yến :

— Thôi, học giỏi văn hay toán thì đều tốt cả. Cứ cho là bằng nhau vậy. Nhưng cô bạn hình ấy lại không chịu đâu. Vì bạn ấy vẫn cho là toán điểm mười thì hơn điểm văn, văn thì chẳng có ai được mười cả.

— Bọn mình cứ tiếp tục đi xem ai được. Yến hăng hái hẳn lên.

— Chưa biết mèo nào cắn mỉu nào đâu. Em nói đùa.

— Học toán lớn lên còn áp dụng khoa học kĩ thuật nữa chứ. Tớ sẽ học thật giỏi toán để sau này sẽ là Giám đốc một nhà máy đồ đồ sộ nhất thủ đô cho mà xem.

Vừa lúc đó, cô giáo ra bảo :

— Thế nào, "*nhà văn*" và "*nhà toán*" đang trao đổi gì với nhau mà say sưa thế ? (Chả là ở lớp thì em là người khá văn còn bạn Yến giỏi toán mà).

Chúng em kể hết đầu đuôi câu chuyện cho cô nghe, cô tươi cười bảo :

– Các em ạ, học giỏi văn và giỏi toán đều cần cả, vì hai môn này là chính và cũng là hai môn khó nhất mà.

Bạn Yến lâu lâu :

– Em thua cô, thế thì học giỏi toán hơn hay giỏi văn hơn ?

– Văn toán đều như nhau thôi, chẳng có gì hơn kém cả.

Và cuối học kì này, em và Yến đều là học sinh giỏi toàn diện, và được phần thưởng. Cả hai người đều vui mừng và phấn khởi.

Các bạn ạ, đây là cuộc tranh luận tưởng như không chấm dứt được. Nhưng cô giáo đã giải thích rõ ràng nên chúng em đã hiểu.

NGUYỄN HOÀI GIANG

(Hà Nội)

/// Nhận xét

(1) *Tranh luận* là một việc làm không dễ với các em lớp Năm. Đó là công việc bàn cãi để tìm ra sự đúng sai, tức là tìm ra lẽ phải. Đã tranh luận là phải có lí lẽ, có chứng cứ...

Đọc bài của các em, xem ra cũng có sức thuyết phục.

Em Hà Mai Hương đã kể lại một cuộc đấu khẩu tập thể. Câu chuyện nêu ra có sự gay gắt ngay từ đầu bởi vì người nọ bắt người kia phải nhận sai, nhận lỗi. Rồi người thích văn thì chê toán là khó khan; người yêu toán lại chê văn chỉ được cái ba hoa, nói khoác. Rồi mỗi bên lại tìm ra lí lẽ chứng cứ để bảo vệ ý kiến của mình là đúng. Cuộc tranh luận giữa hai người chuyển thành hai phe song lại kết thúc bằng ý kiến của bạn Hằng có hiểu biết đúng đắn hơn. Và "cuộc tranh luận tưởng gay go, khi vỡ lẽ, mọi người đều hết hă."

Cách dẫn chuyện, cách dẫn mâu thuẫn lên đến đỉnh điểm và cách cuối nút cho câu chuyện khá hợp lí qua những câu đối thoại sinh động. Đoạn kết viết hay.

(2) Em Nguyễn Hoài Giang lại nêu lên một cuộc tranh luận cãi mỏ, thân mật hơn về sự yêu thích gắn liền với lợi ích. Khi nói về lợi ích lại đi từ gần là để được điểm cao, để là học sinh giỏi toàn diện và đến xa hơn là để thành đạt trong tương lai... Người nào cũng định ninh rằng mình đúng và điều đó sẽ được trả lời trong thực tế... Song cái nút được cởi qua lời giảng giải của cô giáo và cũng được chứng minh ngay trong thực tế học tập của hai em. Bài viết nhẹ nhàng, thân tình giữa đôi bạn qua lời đối thoại cũng sắc sảo. Chi tiết cô giáo xuất hiện được viết một cách tự nhiên và khéo. Em còn biết dùng dấu ngoặc đơn khá tốt để giải thích rõ thêm về lợi ích cô giáo.

Đề 7. Hằng ngày, ngoài giờ học, em thường giúp đỡ mẹ cha. Em hãy thuật lại những việc em thường làm trong một ngày và nói ý nghĩa của em khi làm những việc đó.

Bài làm

Thực hiện lời Bác Hồ dạy "Tuổi nhỏ làm việc nhỏ, tùy theo sức của mình", em đã làm nhiều việc giúp đỡ cha mẹ theo một thời gian biểu hàng ngày.

Sáng dậy, trước hết em ra chiếc sân vuông vẫn tập bài thể dục quen thuộc. Những động tác mềm dẻo làm cho em khoan khoái, thêm yêu cảnh núi rừng yên tĩnh. Khăn mặt, bàn chải cầm tay, em vắt ống ra suối lấy nước. Dòng nước mát lạnh luôn qua chân em buồn buồn. Tiếng suối chảy ào ào, hòa với tiếng kéo kết của mấy cái cọn bên bờ, tạo thành một âm thanh đều đều không dứt. Vác ống nước lên vai, em đi về. Bao nhiêu công việc đang chờ bàn tay của người chủ tí hon này. Nào, bây giờ hãy rửa bát. Những chiếc bát được tắm rửa trắng phau phau như đàn cò nằm úp lưng yên lặng phoi mình trên giàn chõ bữa ăn đến. Rửa bát xong, em lấy chổi quét nhà. Cái chổi quen quét theo tay em đưa đều, hất gọn

rác rưởi ra hố đầu nhà. Em phải làm thật đúng như câu cha em thường nói :

... *Nhà sạch thì mát*

Bát sạch ngon cơm.

Trong chuồng gà ở góc sân, các chú gà con "chiêm chiếp", gà mẹ kêu "cục, cục", gà bố thì cất tiếng gáy vang. Tất cả đang sôi nổi trong một bản hoà tấu.

Em vội chạy đến mở cửa chuồng. Lập tức gà lớn, gà bé chạy ra tới tấp. Em bê rổ sắn đã băm sẵn, quải ra cho chúng. Đàn gà thì nhau ăn. Gần một trăm cái mỏ lớn, bé mổ xuống sân nghe náo nức lạ thường. Em vào chuồng trâu quét dọn ngăn trên, ngăn dưới sạch sẽ. Mấy cô gà mái ấp quên cả ăn, chỉ mong đến ngày trứng nở thành con.

Sau đó, em vào nhà giữ sách vở xem lại bài và sắp xếp đồ dùng đi học. Năng thu ấm áp rải vàng trên ngon cây. Làn gió sớm mai làm ánh nắng nhảy múa theo nhịp chân em bước. Em tới trường cũng vừa lúc trống báo giờ tập hợp vào lớp. Mấy chú chim chích choè đang riu ra, riu rí trên cành xoan, như cũng muốn đi học cùng chúng em.

Tan học, em trở về lấy gạo nấu cơm. Cha mẹ em đi làm về cũng vừa lúc cơm chín tới. Cả gia đình em ngồi vào bàn, ăn uống vui vẻ. Cha mẹ em bàn công việc chiều nay và nghỉ một lát lại đi làm. Còn em, em lại tiếp tục những công việc buổi chiều.

Rửa bát xong, nhìn thấy ngoài vườn rau cỏ đang thi nhau mọc, em liền lấy cuốc ra làm cỏ sạch sẽ. Về nhà, đưa em gái lên bốn tuổi lại đòi đi ngủ. Em liền bế bé lên giường, bõ mần, ghép mần cẩn thận. Chỉ một lát, tiếng ngáy thương thương của giấc ngủ trưa đã cất lên đều đều. Rồi em giờ sách học bài, làm bài. Học xong, em lại đi nấu cơm, rán đậu chờ cha mẹ em về. Bữa cơm tối, nhà em rất vui. Bên ấm nước chè, cha mẹ em bàn chuyện sản xuất. Em

đất em bé tung tăng chơi với các bạn dưới ánh trăng tròn vành vạnh. Chơi một lúc, em dẫn em bé về cho mẹ và đi học bài. Buổi học ban sáng lần lượt theo từng bài hiện ra trước mắt em và các bài học ngày mai cũng được hình dung trong trí tưởng tượng của em.

Ngày nào cũng vậy, cũng từng ấy công việc em giúp mẹ cha. Nằm trong màn rồi, nhưng em vẫn chưa đi ngủ. Một ngày đã qua đi với nhiều việc. Bao nhiêu ý nghĩ đang chấp chôn chạy theo nhau cùng với những công việc hàng ngày em đã làm như nhảy múa quanh em. Em ngủ thật ngon và nụ cười như còn đọng mãi trên môi.

NÔNG THỊ CỎ

(Hà Giang)

≪ Nhận xét

Đọc bài này ta thấy em Cỏ là một học sinh yêu lao động, chịu khó giúp đỡ cha mẹ và gia đình. Em còn tỏ ra biết vâng lời cha mẹ và thương yêu em bé. Em kể khá đầy đủ những công việc trong một ngày : từ những công việc lao động phục vụ bản thân (tập thể dục, đánh răng, rửa mặt...) đến những công việc giúp đỡ cha mẹ (lấy nước, rửa bát, quét nhà, cho gà ăn, nấu cơm, nhặt cỏ, đưa em bé đi ngủ...). Tất cả những việc đó em đều làm với tình thần vui vẻ, tự giác, có kế hoạch và hầu như đã thành thói quen.

Chính nhờ có thực tế tham gia lao động một cách vui vẻ, tự giác mà lời thuật của em Cỏ rất tự nhiên, giản dị và sinh động. Ta chú ý đến cách kể truyện tự nhiên của em Cỏ : "Sáng dậy, trước hết em ra chiếc sân vuông vẫn tập thể dục...", "Khăn mặt, bàn chải cầm tay...", "Vác ống nước lên vai...", "Nào bây giờ hãy rửa bát"... "Em tới trường cũng vừa lúc...", "Cha mẹ em bàn công việc... Còn em...", "Rửa bát xong, nhìn thấy... em liền...". Em Cỏ còn biết miêu tả xen kẽ với thuật chuyện. Ta chú ý đến những câu văn miêu tả tự nhiên "Dòng nước mát lạnh... âm thanh đều đều

không dứt". "Nắng thu rải vàng trên ngọn cây. Làn gió sớm mai làm ánh nắng mùa theo nhịp chân em bước"... Ta còn chú ý đến những câu văn tả đồ vật "Những chiếc bát được tắm rửa trắng phau phau... chờ bữa ăn đến", tả loài vật "Trong chuồng gà ở góc sân... gáy vang". Em Cổ còn biết xen kẽ nêu cảm nghĩ của mình trước từng công việc, khác với một số em thường chỉ nêu ở phần kết luận. Ta chú ý đến "Em phải làm thật đúng như câu cha em thường nói...".

ĐỀ 8. Em hãy thuật lại buổi xem phòng triển lãm "Vở sạch chữ đẹp" của nhà trường và nói lên những cảm nghĩ của em.

Bài làm

Sáng chủ nhật vừa qua, thầy giáo dẫn chúng em đến xem phòng triển lãm "Vở sạch chữ đẹp" của nhà trường.

Từ xa nhìn lại, khu trường thân yêu như một vườn cây xanh tốt. Đến gần, em thấy phòng triển lãm là ba gian nhà xinh xắn, mái ngói đỏ tươi. Bên hàng cây xanh biếc, cờ đỏ sao vàng tung bay trước gió như một rừng cờ vươn lên trong nắng sớm. Những bức tường xây phơi mình trong nắng trông thật là đẹp. Những cánh cửa sơn xanh bóng hóm nay lại mở ra đón phụ huynh và các đại biểu đến xem. Tấm bảng đỏ mang dòng chữ vàng đậm nét "Triển lãm vở sạch chữ đẹp" căng trước cửa phòng trông vừa tươi vừa trang nghiêm.

Cửa phòng hôm nay như hẹp lại vì đông nghịt người ra vào. Chúng em đi theo hướng mũi tên chỉ dưới sự hướng dẫn của thầy giáo. Bước vào phòng đầu, lối trang hoàng lộng lẫy đã lôi cuốn ngay sự chú ý của em. Trên tường cao, tấm ảnh Bác lồng trong khung kính trang trọng. Mặt Bác sáng ngời như ánh nắng nhỏ chúng em học giỏi, đoàn kết thương yêu nhau. Dưới khung ảnh, bảng ghi 5 điều Bác dạy viết trên một tấm bìa vàng tươi. Tiếp đó

là rất nhiều khung kính treo bảng khen, giấy khen, và cờ luân lưu khen tặng thành tích của nhà trường. Điều đáng chú ý ở đây là các dây hoa trang trí đều do các bạn học sinh tự làm, với sự lựa chọn màu sắc và bàn tay khéo léo của mình. Xung quanh chân tường, là những chiếc bàn kê ngay ngắn phủ những tấm vải hoa. Trên bàn, hàng trăm quyển vở được trưng bày, quyển nào cũng sạch, cũng đẹp. Cô giáo Liên tay cầm chiếc que bọc giấy xanh đỏ, niềm nở giới thiệu :

- Đây là những quyển vở của học sinh lớp Một.

Em nghe cao hơn, cổ lên vào để trông cho rõ những quyển sách, quyển vở dùng lâu ngày mà không sòm mép, sòm gáy. Nàng quyển vở trên tay, em lật đi lật lại những trang chữ viết nắn nót, nét thanh, nét đậm trông mềm như tơ. Em ngắm mãi không chán mắt những trang giấy và nghĩ đến tinh thần chăm chỉ của các bạn :

... Bàn tay siêng năng

Nở hoa trên giấy

Từng hàng giăng giăng. ⁽¹⁾

Tiếp đó là sách vở của các bạn khối Ba, khối Bốn. Những quyển vở trình bày sáng sủa hơn, đẹp đẽ hơn. Em nâng quyển chính tả của bạn Giang, quyển vở rất dày mà vẫn không đầy một giọt mực. Em thích nhất quyển bài tập toán của bạn Phê có nhiều bài giải theo nhiều kiểu khác nhau. Bên lề vở của bạn, những điểm 10 nở rộ như những bông hoa tươi thắm. Nổi bật nhất là sách vở của bạn Thu Hương. Bạn là học sinh ưu tú, ba năm liền được Bác Hồ khen thưởng. Sách vở của bạn được trưng bày chiếm đến hai bàn. Bác Lê, mẹ bạn Thu Hương hôm nay cũng đến xem triển lãm. Em nâng quyển sách của Hương lên, lật từng trang cho bác xem những điểm 10 tươi roi rói. Quang mặt bác ánh lên một niềm vui dào dạt. Bác ngắm mãi như không muốn rời những quyển vở

(1) Thơ của Huy Cận trong tập Hai bàn tay em.

của đứa con thân yêu của mình đã được các thầy, các cô hết lòng dạy bảo.

Sau hai giờ tham quan phòng triển lãm, chúng em ra về. Mặt trời đã lên cao, nắng rải vàng trên cánh đồng lúa mênh mông. Lòng em rạo rức, em nhìn các bạn ai cũng thấy mến hơn, hàng cây đẹp hơn, lúa đồng xanh hơn...

*Lòng em vui phơi phơi
Qua trang giấy hôm nay
Qua từng dòng chữ đẹp
Tổ quốc lớn từng ngày.*

Em thấy như các thầy, các cô, các bạn trông chờ ở em những thành tích tốt hơn, đẹp hơn để góp phần cho những cuộc triển lãm của nhà trường.

TRẦN DẰNG KHOA

(Hai Dương)

/// Nhận xét

Trình tự bài tường thuật rõ ràng: Tường thuật khung cảnh chung bên ngoài phòng triển lãm, tường thuật quang cảnh trong phòng triển lãm, đi sâu vào tường thuật một vài chi tiết đặc biệt (những quyển vở đẹp của học sinh lớp Ba, lớp Bốn; đặc biệt là sách vở của bạn Thu Hương, hình ảnh bác Lê, mẹ bạn Thu Hương...) và cảm nghĩ sau khi xem phòng triển lãm.

Ngoài việc xen kẽ những đoạn miêu tả làm cho bài tường thuật hấp dẫn, Trần Đăng Khoa còn nêu lên được những suy nghĩ riêng của mình. Cách viết như vậy hay nhưng khó viết, vì nó đòi hỏi khả năng suy nghĩ rộng và sâu.

Việc tường thuật kĩ một số chi tiết (như đã nói ở trên) làm cho bài văn vừa nêu được những nét chung, vừa nêu được những nét riêng biệt.

Những câu thơ đưa vào bài đã phù hợp với nội dung tường thuật. Đó là cách trích dẫn đúng và hay.

KỂ CHUYỆN

Đề 9. Ở lứa tuổi thiếu niên mỗi em thường mang trong lòng những kỉ niệm khó quên. Bằng thể văn kể chuyện, em hãy gọi lại một kỉ niệm sâu sắc nhất.

Bài làm

Trước nhà, cây phượng vĩ đã ra hoa; từng chùm hoa đỏ rực khê rưng rình làm những cánh hoa rơi lả tả xuống đất. Đẹp quá! Em reo lên sung sướng khi thấy hoa phượng nở. Ngắm phượng, ngắm hoa, trong trí nhớ của em bỗng vụt loé lên một kỉ niệm sâu sắc cách đây đã-mấy năm.

Hồi ấy, trời bắt đầu vào hè. Tiếng ve kêu ra rả cùng với màu sắc của hoa phượng nở như có sức hấp dẫn đối với em. Chúng muốn rủ em đi chơi. Em quên lời cô giáo dặn. Em thích những tiếng ve ngân và chùm hoa phượng. Suốt ngày, em đi bêu nắng, em theo bạn đi bắt ve. Trời nắng như đổ lửa, em cũng mặc kệ, và cứ việc chơi. Rồi một hôm, sau khi đi bắt ve về, mồ hôi nhè nhai đầy người, em đi tắm luôn. Sau đó, em thấy choáng váng cả người, mặt em đỏ bừng như gấc chín, đầu như có đá đè lên. Em ôm mặt và biết mình ốm.

Chợt có tiếng mẹ gọi. Em rất lo, sợ mẹ biết mình đi bêu nắng, mẹ nhìn em rồi hỏi:

— Con làm sao thế? Hay là ốm hả con?

Em ấp úng trả lời:

— Co...n kh...ông sa.o đầu...u, m...e à!

Mẹ nhìn em dịu dàng nói:

— Con đừng giấu mẹ nữa, mẹ biết rồi!

Nói xong, mẹ đưa tay xoa lên trán và vuốt mớ tóc còn rơi của em, mẹ đặt em nằm xuống giường, khe kéo chăn đắp lên người

em. Mẹ em lo lắng. Chắc mẹ đang buồn. Mẹ khẽ nhẹ chân đi ra. Lát sau, mẹ bung vào cho em một cốc nước với một viên thuốc. Mẹ đỡ em ngồi dậy. Mẹ cho em uống thuốc. Viên thuốc đắng nhưng em cố uống vì có mẹ ở bên. Vừa nằm, em vừa suy nghĩ và hồi hận ghê. Chỉ tại em, tại em tất cả. Sao em dại thế ! Em đã không giúp mẹ được gì, lại còn làm cho mẹ vất vả thêm. Em tiếp đi lúc nào không biết. Giấc ngủ không ngon lành như mọi khi. Nó như gát gông với em. Nó chẳng thích em nữa rồi. Em xấu hổ quá ! Khi em tỉnh dậy, mẹ đã bê đến cho em một bát cháo trắng có mùi thơm của hành. Nhưng em cũng chẳng ăn được mấy. Mẹ thuyết phục, em mới ăn cố được mấy thìa. Em nhìn ra ngoài trời rồi khẽ hỏi mẹ :

— Mẹ không đi làm đi, sắp đến giờ rồi đấy mẹ à ?

Em đoán mẹ đang buồn nên em không dám hỏi thêm nữa.

Đến giờ đi làm rồi mà mẹ vẫn chưa đi. Hay mẹ nghỉ để săn sóc em chăng ? Em định giục mẹ nhưng giọng em nghẹn lại. Đêm ấy, em thao thức không ngủ được, nhìn sang mẹ, em thấy mẹ vẫn thức. Thấy em không ngủ, mẹ nhìn em lo âu rồi đưa tay sờ trán em. Mẹ khẽ giục :

— Con ngủ đi ! Đừng thức làm gì thêm mệt đấy !

Chắc mẹ thương em nên mẹ không ngủ.

Em khẽ gọi :

— Mẹ ơi, mẹ ! Mẹ cũng ngủ đi chứ ?

Lòng em như thấm nói : mẹ ơi, mẹ đừng lo cho con mẹ à ! Mẹ ngủ đi rồi mai đi làm mẹ nhé ! Một lúc sau, thấy mẹ ngủ rồi em mới thấy nhẹ nhõm trong lòng.

Ồ ó o ! Nghe tiếng gà gáy, em chợt tỉnh dậy. Em quay sang mẹ. Ồ, mẹ đi đâu rồi ? Em còn đang ngơ ngác bỗng thấy có tiếng mẹ :

— Con dậy rồi à ? Nằm yên đấy nhé !

Lát sau mẹ vào, mẹ cảm khăn lau mặt cho em, mẹ chải đầu cho em. Một cảm giác quen quen, âu yếm của mẹ lại đến với em. Mẹ lại lấy thuốc cho em uống. Bỗng em chợt nhớ là phải đi học. Như đoán được ý nghĩ của em, mẹ vuốt mái tóc em và dịu dàng bảo :

— Mẹ đã nhờ Lan xin phép cho con rồi !

Con sốt hờm qua đã dứt hẳn. Nó không dám kéo dài vì nó sợ mẹ em đấy. Bỗng em reo lên :

— Mẹ !

Tình yêu thương mẹ của em dòn cả vào tiếng gọi âu yếm ấy. Em đã hiểu tấm lòng của mẹ em, người mẹ kính mến. Nghĩa của mẹ em còn dài hơn sông, rộng hơn cả nước trong nguồn chảy ra. Em cảm thấy mình như khởi ốm rồi. Em nắm chặt lấy cánh tay mẹ. Sung sướng em reo lên :

— Mẹ ơi, còn đã khởi rồi !

Mẹ nhìn em, ánh mắt mẹ sáng lên một niềm vui. Năm nay, nhìn cây phượng ra hoa đỏ rực, em mỉm cười. Trong óc em có bao nhiêu điều cần phải nói. Mùa hè năm nay, em không đi bêu nắng nữa, vì em đã hiểu ra rồi, đi chơi như vậy rất có hại và vô ích. Đó cũng là một kỉ niệm mà em không bao giờ quên.

VŨ THUYẾT NGÀ

(Hà Nam Ninh (cũ))

/// Nhận xét

Em Thuyết Nga đã gọi lại một kỉ niệm sâu sắc về tình mẹ con. Chuyện tuy đơn giản nhưng em Nga đã tả rất rành rõ, nêu được cả sự suy nghĩ của mình cùng với những quan sát tinh tế : "Em đoán mẹ đang buồn..."

Qua bài viết ta thấy lòng mẹ thương con thật là rộng lớn. Tình yêu mẹ của con cũng thật là sâu sắc. Nội dung bài văn đã gây được xúc động. Cách vào bài và kết luận lại đặc sắc : từ thực tế

mùa hè này Nga nhớ lại việc đã xảy ra dạo trước rồi cuối cùng lại trở lại thực tế. Em Thúy Nga đã biết kết hợp tả tình cảm, tả cảnh và dùng văn đối thoại trong khi kể chuyện. Ngôn ngữ lưu loát, gọi tả và gọi cảm.

ĐỀ 10. Yêu văn, chắc em có ham đọc sách, trước hết là những tập sách viết cho lứa tuổi thiếu nhi (bao gồm cả thơ và truyện). Em hãy kể lại một cuốn sách mà em cho là có sức hấp dẫn mạnh mẽ đối với em và nói rõ thêm là cuốn sách đó đã có tác dụng to lớn trong việc bồi dưỡng tình cảm, hướng dẫn hoạt động của em như thế nào ?

Bài làm

Từ thuở bé, em đã được mẹ ru bằng "Truyện Kiều". Học lớp Một, làm câu văn đầu tiên, em đã yêu thích môn Văn và đọc nhiều truyện ngắn dành cho thiếu nhi. Truyện nào cũng hay, truyện nào cũng có sức hút đối với em. Nhưng truyện "Đế Mèn phiêu lưu kí" của nhà văn Tô Hoài đã để lại cho em nhiều suy nghĩ. Nhân vật chính Đế Mèn đã có tác dụng to lớn đến tình cảm, hoạt động của em. Chú đế đã kể lại cuộc đời mình trên trang sách.

Đế Mèn sinh ra trên một bãi cỏ rộng. Mẹ chú đã làm cho mấy anh em chú mỗi người một căn nhà ấm cúng. Chẳng bao lâu, chú đã trở thành một chàng đế thanh niên vạm vỡ, khoẻ mạnh. Chú đưa tay lên vuốt bộ râu dài. Đôi cánh của chú trước kia ngắn tun ngắn thì bây giờ đã dài chấm đuôi. Đôi chân của chú mập và bóng như bôi mỡ. Cây mình khoẻ, nên gặp ai Mèn cũng bắt nạt. Chú bắt nạt mấy chi cào cào, gheo anh gong vó... Một hôm, trẻ con trong làng đi lùng đế về thi chơi. Đế Mèn cũng bị bắt. Đêm đến, bọn trẻ buộc chân chú lên giàn mồng toi để ăn sương. Mèn ta trở thành một anh lính đánh thuê. Ngày ngày, những trận đấu vô liên tiếp nổ ra. Lần nào Đế Mèn cũng thắng cho nên nó lấy làm đắc chí. Trận

giáo đấu với một thằng "nhóc" là một trận đáng thương làm sao. Thằng đế "nhóc" hét lời lay van nhưng Mèn nào có tha : nó cho thằng đế kia một miếng đá song phi. Bác xén tóc đã trị Mèn lúc ấy bằng một cách là xén râu của Mèn. Từ đó, mỗi khi thi vật Mèn sờ đến râu cut của mình là lại bỏ cuộc. Một hôm, lũ trẻ chơi đá bóng và treo giải thưởng là chú Đế Mèn. Thùa cơ, Mèn ta tẩu thoát với nguyện vọng là đi phiêu lưu. Mèn đã kết bạn với Đế Trui. Hai anh em khởi hành bằng đường thủy. Chiếc thuyền bằng lá sen trong thành đưa chúng đi. Hai anh em đói lả vì bấy ngày không có gì trong bụng. Vào đến bờ, Mèn và Trui bứt cỏ ăn. Thuyền đã trôi xa rồi. Dưới sông, cá chuối, cá chép há mồm chờ mồi. Với tình thương yêu, đất đảo, Mèn đã cống Trui qua sông, đến xứ sở của châu chấu. Bọn châu chấu đã bắt Trui làm tù binh, với lí do là : xâm phạm đất. Mèn tìm mọi cách để cứu thoát Trui. Nhân dân châu chấu công kênh họ lên. Theo tục lệ, mọi người đề nghị hai anh em đấu võ vài hiệp. Mèn đã xin vật với họ ngựa. Sau đó, Mèn lên đường về quê. Mẹ của Mèn vì già yếu nên đã khuất núi. Mèn đến thăm anh cả. Hai anh em ôm nhau thắm thiết như thể bù nhưng sứ mệnh về tình cảm trước kia họ gây nên...

Cuốn truyện này thể hiện rất đúng tâm lí chúng em. Cuốn truyện sinh động và vui tươi. Xem xong, em thấy mình giống như Đế Mèn vậy. Em hay gây gổ với các bạn. Em tên T.N, một bạn gái hiền lành và dễ xúc động. N. khóc, em càng tếu. Xem truyện này, em rút ra một bài học quý báu : kẻ hung hăng sẽ bị trừng phạt. Em đã đến xin lỗi N. và các bạn khác. Bạn K. bị ốm, em đã chép bài và giảng bài cho bạn. Em phần khởi vì đã làm theo sách. Em mơ ước, mai đây sẽ trở thành nhà văn như Tô Hoài, để với ngòi bút sâu sắc của mình, em sẽ viết thật nhiều truyện. Để tạ tội nguyên, em càng say môn Văn, một môn mà em thấy thích thú hơn cả.

NGUYỄN HỒNG VĂN

(Thái Bình)

/// Nhận xét

Kể lại một cuốn sách nhiều trang đã đọc là một việc không dễ. Song có lẽ đây là một cuốn sách hay, và có sức cuốn hút mạnh nên em Hồng Vân không chỉ đọc một lần. Do vậy, em đã khéo tóm tắt được nội dung của truyện. Việc tóm tắt của em lại nêu rõ được tinh cách của nhân vật chính (cây khoai, bát nạt, gây gỗ nhưng thích phiêu lưu, thương bạn, cứu bạn...). Em cũng đã nói được tác dụng của sách với em từ nhận thức ra điều phải, biết sửa mình và làm việc tốt.

Cách vào bài, em biết đi từ một ý chung (được ru bằng Truyện Kiều, yêu thích môn Văn...) đến việc đọc sách. Cách viết này có sự chuyển ý hay. Kết luận gắn liền với nội dung bài, không tách thành một phần riêng cũng thể hiện một lối viết tốt.

ĐỀ 11. Năm năm qua, mái trường Tiểu học đã trở thành người bạn hiền, thân thiết của em. Trước khi xa để học cấp trên, em hãy tâm sự với trường một vài kỉ niệm êm đềm, sâu sắc của thời học sinh thơ ấu của em.

Bài làm

Chỉ còn mấy hôm nữa Giá sẽ xa trường, xa thầy cô và các bạn. Giá thấy nhớ vô cùng. Giá nhớ nhiều lắm. Giá nhớ gian phòng nhỏ nhỏ, tuy không phải là gạch ngói mà chỉ tranh tre, tường đất nhưng Giá thấy yêu nó tha thiết lạ lùng. Giá không sao quên được buổi học đầu tiên ở trường. Mẹ Giá dẫn Giá đến trường. Giá còn nhỏ lắm. Trên đường tới trường, Giá vừa thẹn vừa lo. Giá sợ các bạn và cô giáo không cho vào lớp, Giá phải về. Nhưng cô giáo Hoà vui quá, xoa đầu Giá, chải lại mái tóc cho Giá và nhẹ nhàng dẫn Giá vào lớp, cho Giá ngồi bàn trên cùng, gần ngay bàn cô giáo. Cô giáo Hoà không nói to với Giá bao giờ. Cô chỉ dẫn cho Giá từng li từng tí. Cô hướng dẫn Giá viết từng chữ, dạy Giá kẻ

từng dòng. Cô còn đính lại cái khuy áo, cắt cho Giá từng cái móng tay. Cô còn dạy Giá tập hát, tập múa, tập nhảy dây và cả tập ngâm thơ nữa. Giá làm sao quên được hình ảnh mến thương đó.

Đã bốn năm rồi mà mỗi lần nhìn cô giáo Hoà, Giá vẫn thấy mến yêu cô tha thiết. Giá còn thấy xấu hổ nữa, vì có một lần Giá không học bài, Giá làm cô giáo buồn rầu. Giá đã khóc vì không làm đúng lời cô. Giá đã hứa với cô không bao giờ không thuộc bài nữa.

Năm học lớp Ba, thầy Hoàn dẫn Giá và các bạn đi tham quan dãy núi phía sau làng. Khi đi phải chia thành bốn năm nhóm, bạn nào cũng mang vòng nguy trang, trông như một đoàn bộ đội. Lên đến đỉnh núi, thầy Hoàn chỉ cho các bạn và Giá biết dòng sông uốn khúc quanh co, cảnh đồng bát ngát của quê hương. Thầy còn chỉ những hố bom chỉ chít ở ga tàu hoả. Thầy nhắc cho cả lớp biết từng ngày máy bay Mĩ đánh phá. Thầy còn chỉ cho Giá biết lũy tre xanh bao bọc quanh xóm. Các bạn Hương, Hương, Phúc ba năm liền công nhau đi học. Giá thương bạn Phúc, Giá yêu mến các bạn Hương, Hương. Tình yêu thương của các bạn làm cho cả trường cảm phục, noi theo.

Giá còn nhớ năm học lớp Bốn, trong một đêm biểu diễn văn nghệ, thầy Thiên hát bài "Đường làng em cây sồng hàng đời" hay quá. Giá được đọc bài thơ "Hỏi đường" của bạn Trần Đăng Khoa, các bạn vỗ tay mãi làm Giá đỏ cả mặt, cứ đứng mãi trên sân khấu. Rồi những buổi tối Giá cùng Lan, Huệ ngồi tận trong góc sâu nhất của hầm trú ẩn làm toán, làm văn. Bên ngoài, tiếng máy bay kẻ cướp gầm rú, tiếng bom nổ xé trời. Huệ và Lan đã ôm chặt cho Giá khỏi sợ. Rồi những đêm trăng, những buổi bình minh rộn rã tiếng ca hát, nô đùa của Giá và các bạn học sinh...

Giá nhớ nhiều lắm, Giá muốn mang theo tất cả những hình ảnh tươi đẹp của trường cấp I, nơi đã dạy dỗ cho Giá khôn lớn, biết đọc, biết viết, biết yêu thương thầy, bạn, tha thiết với xóm làng.

Giờ đây Giá phải xa rồi ! Nhưng Giá chỉ xa trường, xa các bạn về con người, chứ tình cảm của Giá không bao giờ xa. Giá sẽ mãi mãi là đứa học sinh ngoan ngoan của các thầy, các cô. Giá tạm biệt các thầy, các cô và các bạn. Giá tạm biệt nhà trường...

LÊ THỊ GIÁ
(Thanh Hoá)

/// Nhận xét

Đây là một đề bài khó vì :

– Đầu bài có một vài từ ngữ khó : "tâm sự", "kỉ niệm êm đềm sâu sắc"...

– Muốn làm bài văn tốt phải hình dung "mái trường" về nhiều mặt : vừa là mái trường cụ thể gồm phòng học, bàn ghế, sân chơi... vừa là thầy giáo, bè bạn và những hoạt động trong lớp, ngoài lớp...

Tuy nhiên, nếu thật sự yêu mến trường, yêu mến bạn bè, yêu kính thầy cô giáo, thì vẫn có thể làm tốt loại đề tài này. Bài của em Giá viết khá. Những ưu điểm rõ nhất là :

– Em biết coi mái trường là một người bạn hiền, thân thiết để có thể diễn đạt tự nhiên những tâm sự của mình.

– Những kỉ niệm em nêu lên đúng là những kỉ niệm sâu sắc. Em lại biết sắp xếp những kỉ niệm ấy theo từng năm học, làm cho bài viết có tình tự rõ ràng.

Ưu điểm đặc biệt của bài là tình cảm của em với mái trường, với thầy giáo, cô giáo, với bạn bè rất chân thành. Nguồn cảm xúc của em dạt dào, gây được ấn tượng tốt cho người đọc.

ĐỀ 12. *Tục ngữ có câu "Thương người như thế thương thân".*

Hãy kể lại câu chuyện có nội dung phù hợp với câu tục ngữ trên.

Bài làm 1

Mấy hôm, trời rét căm căm. Các nhà trong xóm đóng cửa kín mít để tránh gió. Trên đường, chỉ có lát đặc vài người qua lại. Trời tối dần, gió thổi lạnh buốt, mưa rơi rả rích.

Hôm đó, em ra mây nước rửa rau xà lách. Em mặc áo ấm và khoác áo mưa. Ở mây bên kia, bà cụ Loan đang múc nước. Bà chỉ mặc phong phanh. Mưa và gió lạnh tê tái làm bà cụ run lẩy bẩy. Khi múc nước xong định ra về, bà quy xuống. Bà cố tựa vào tường, mắt nhìn em như cầu cứu. Em hoảng hốt vội chạy ra đỡ bà dậy. Nhìn khuôn mặt tái nhợt, em biết bà bị lạnh công. Em dìu bà về nhà.

Căn nhà tối tăm, chẳng có nhiều đồ đạc : một cái tủ, một cái chạn bát, một bếp lửa và một cái giường đơn. Em đặt cụ lên giường và về gọi bà nội em. Bà em rất thạo về các bài thuốc thông thường. Nghe em nói, bà em tất tả chạy sang nhà cụ Loan.

Sau vài phút xem xét, bà em nói :

– Bà cụ bị cảm lạnh. Bây giờ cháu đi nhóm lửa sưởi ấm cho cụ đi.

Bà em chạy về lấy một chiếc áo len của mình thay vào chỗ áo ướt của cụ Loan. Bà đắp chăn cho cụ và lại về lấy mấy thứ cần thiết sang xoa bóp cho cụ Loan. Sau đó, bà em cho cụ uống thêm mấy viên thuốc cảm.

Mười phút sau, bà cụ hết run. Người bà ấm dần và bà cụ từ từ mở mắt. Bà không ngồi dậy được mà chỉ nhìn em và bà nội với đôi mắt biết ơn.

Bà em nói :

– Chiều, bà sẽ khỏi. Bây giờ, bà ngủ đi cho khoẻ, bà nhé !

Bà cụ Loan khẽ gật đầu và mỉm cười yếu ớt. Bà em kéo chăn đắp kín ngực cho bà cụ và bảo em :

— Châu ra máy mang rau về. Thỉnh thoảng, bà cháu ta sẽ sang xem xét tình hình bà cụ.

Đến chiều, mưa chỉ còn tí tách. Cô Hoa, con gái bà cụ, đạp xe đến. Cô rất xúc động khi biết chuyện xảy ra.

Cô nói với bà em :

— Châu cảm ơn cô nhiều. Nếu không có cô và cháu Phương thì không biết mẹ cháu sẽ ra sao !

Cô Hoa ở lại để chăm sóc mẹ.

Em thủ thỉ :

— Bà ơi ! Bà tốt với cụ Loan nhỉ ?

Bà vuốt tóc em cười hiền hậu :

— Ủ, thương người như thế thương thân mà cháu.

DẶNG NGỌC PHƯƠNG

(Hà Nội)

Bài làm 2

Tan học, trên đường về, tôi thấy một đám đông các bạn đang xúm xít quanh ai đó. Tôi chạy lại.

Một bà cụ ăn mày, lưng còng gập xuống, quần áo vá chằng vá đụp đang co ro và run lên vì rét và đói. Các bạn đang ân cần hỏi han cụ. Một bạn cho cụ chiếc khăn để quấn cho ấm. Một bạn có chiếc nơ hồng xinh xinh trên mái tóc, đang lục hết túi áo, túi quần mới thấy được tờ năm trăm đồng. Bạn liền chạy ra hàng cơm gần đó mua cho bà cụ một bát cơm nóng.

Bà cụ chậm rãi, xúc ăn từng thìa một, miệng thều thào :

— Máy đưa con bà không đưa nào muốn nuôi bà cả. Đưa nọ đùn đây đũa kia. Bà ước quá, bà bỏ nhà đi đã hai tháng nay.

Bà cụ dùng lại, rần rần nước mắt rồi nói tiếp :

— May mà hôm nay bà gặp được các cháu, chứ không thì bà đến chết vì đói và rét mất thôi. Các cháu ngoan lắm. Giá mà bà có được người con, người cháu tốt như thế. Một bạn đặt bàn tay búp măng của mình lên bàn tay nhăn nheo của bà cụ :

— Các cô, chú ấy thật ác bà nhỉ ? Không biết thương người đã sinh ra mình, nuôi nấng mình thành người.

Các bạn lại còn rủ nhau góp tiền lại, dúi vào tay bà cụ.

— Bà cầm lấy số tiền ít ỏi này. Chúng cháu chỉ có thế. Mong bà khỏe mạnh, may mắn bà nhé. Chúng cháu phải về đây.

Cầm số tiền trong tay, bà cụ nhấc lại một lần nữa :

— Các cháu ngoan lắm, tốt lắm.

Các bạn lễ phép chào bà cụ. Bà cụ nhìn theo bóng những đứa cháu nhỏ tốt bụng khuất dần.

Tôi cứ ngây người ra nhìn từ này, chẳng để ý gì đến xung quanh. Đến khi còi hú sục nổ ra, tôi vội chạy về nhà. Đến nay, đã một tháng rồi, tôi vẫn không thể quên những việc làm tốt đẹp của các bạn tôi.

NGUYỄN THỊ QUỲNH ANH

(Hà Nội)

/// Nhận xét

(1) Truyện kể gọn gàng, chân thật, một bà già cô đơn cảm lạnh được hai bà cháu chăm sóc kịp thời. Đúng như cô con gái bà Loan nói : "Nếu không có cô và cháu Phương thì không biết mẹ cháu sẽ ra sao !"

Bài văn mở ra một khung cảnh : Trời lạnh, mưa rơi, người qua lại. Thế mà một bà già lại mặc phong phanh đi lấy nước. Việc bà run rẩy và quy xuống là điều khó tránh. Việc miêu tả bà : "cố tựa vào tường, mắt nhìn em như cầu cứu" là sát thực, hợp lí. Những câu văn tả căn nhà cửa bà lí giải được : vì sao bà mặc phong phanh.

Đoạn tiếp theo nêu được diễn biến của việc chăm sóc và những câu nói như thật của từng nhân vật. Lời kết nhẹ nhàng, thanh thoát, tự nhiên.

Văn viết lưu loát, gọn cảm, biết dùng trạng từ sát nghĩa : *rét cảm cảm, cửa đóng kín mít, trời tối sầm, gió lạnh buốt, mặc phong phanh, run lấy lấy, mỉm cười yếu ớt, cười hiền lành.*

(2) Văn là chuyện giúp đỡ người già nhưng lại là một bà già lang thang đang run lên vì rét và đói. Tôi nghiệp cho hoàn cảnh của bà: mấy đứa con mà không đứa nào muốn nuôi. Sự giúp đỡ của các em thật cảm động : Lục hết túi áo, túi quần mới thấy tờ năm trăm đồng đi mua cơm ; đặt bàn tay búp măng lên bàn tay nhăn nheo... Tình cảm chân thành : "*Bà cảm lấy số tiền ít ỏi này. Chúng cháu phải về đây*". Lời nhân xét sắc bén như lời phê phán hay nói đúng hơn là sự lên án những ai đã phụ công bố mẹ "*các cô chú ấy ác thật bà nhỉ ? Không biết thương người đã sinh ra mình, người sống mình thành người*". Lời kết luận đã nêu lên được ảnh hưởng, tác động mạnh mẽ (*ngây người nhìn*) và sâu sắc (*một tháng rồi vẫn không quên*) một việc làm tốt đẹp của bạn bè.

Đề 13. *Em hãy thay lời cây tre (hay bông sen Việt Nam) kể lại cuộc đời và lẽ sống của nó.*

Bài làm

Anh chị em nhà tôi đông vui lắm : nào chị Nữa, nào cô Trúc, cô Mai, cô Vầu, nhưng tôi vẫn là anh cả của chúng tôi. Tôi : Cây tre Việt Nam.

Trước kia, tôi chỉ là một mầm non măng mọc thẳng. Tôi được sống trong vòng tay che chở của cha mẹ tôi. Tôi được mẹ tôi chăm chút, cho ăn cho mặc.

Tình cảm của mẹ tôi với tôi thật là cao quý. Những buổi trưa hè oi ả, nóng bức, mẹ tôi đã xòe những cánh tay to rộng ra, ôm tôi

vào lòng và quạt mát cho tôi. Những hôm bão táp, mẹ tôi ôm chặt lấy tôi. Lớn lên tôi lại phải tự lực cánh sinh. Mặc cho bao nhiêu năm tháng đã qua đi, mặc cho bao nhiêu gió mưa đã thổi tôi, tôi vẫn đứng đấy, bình yên và thanh thản. Theo thời gian, tôi cứ lớn dần. Những bàn tay xinh xắn của tôi vươn dài ra để hứng lấy tia nắng đầu hè. Những chiếc rễ xinh xinh bám chặt vào lòng đất như giữ cho tôi vững chắc hơn. Rễ uống những chất bổ của đất để nuôi tôi. Nhờ rễ mà được một thời gian ngắn, tôi đã vươn ngọn, xòe lá, lấn chiếm không gian. Hàng ngày, tôi đã chứng kiến bao nhiêu cảnh. Mỗi khi đi làm đồng về mệt, các bác nông dân lại ngồi nghỉ dưới cái gốc sâu sùi của tôi và được tôi quạt mát, ai cũng phấn khởi. Nhà ai có người bị ốm, họ đều đến chỗ tôi hái lá về xông. Tôi cùng bao thứ lá khác giúp họ bình phục. Những đêm hè nóng nực, họ mang vông ra mắc vào nhà tôi. Tiếng "kéo kéo, kéo kéo" của chúng tôi đã đưa họ vào giấc ngủ. Chúng tôi đã che nắng, che mưa cho các cô, các cậu học sinh tung tăng cắp sách tới trường. Mỗi khi có các anh bộ đội về làng, họ dùng cành lá của chúng tôi để ngụy trang, để che mắt quân thù. Cũng từ dòng dõi họ nhà tôi, bao nhiêu chiếc thuyền đã xuất hiện. Nó chở mọi người qua sông và qua lửa đạn. Đến chiếc đò gánh của các bác nông dân cũng từ chúng tôi mà ra cả. Rồi đến một hôm, người ta mang dao, mang cưa... ra. Họ chặt, họ cưa... Giờ đây tôi lại được làm công cho người ta nằm ngủ.

Cuộc đời của tôi như vậy đấy ! Tôi tuy đã già rồi nhưng tôi không bao giờ quên được những trò chơi li thú, những cô em gái, những cậu em trai thân thiết của mình. Điều in đậm trong kí ức tôi là những đứa con nhỏ tuổi kia, chính chúng sẽ nối tiếp sự nghiệp của cha, của mẹ tôi.

PHẠM THU HUONG

(Hà Nội)

/// Nhận xét

Viết thay lời cây tre Việt Nam, em đã nói được đôi điều trong thực tế cuộc sống : nhà đông anh em (tất nhiên là nghèo) song được sống trong tình thương yêu, trong mái ấm gia đình, đặc biệt là của người mẹ ; phải sớm lao động để nuôi sống mình và phục vụ mọi người, đóng góp nhiều cho lợi ích chung và tin tưởng ở cháu con trong việc kế tục sự nghiệp của ông cha. Nội dung ấy được diễn đạt bằng lời văn gợi tả, gợi cảm : "được sống trong vòng tay che chở", "chăm chú"... "tình cảm của mẹ ... thật là cao quý", "Mặc cho bao năm tháng qua đi, mặc cho bao gió mưa thổi tới, tôi vẫn đứng đây"... Xúc động và tự hào là những câu : "Cũng từ dòng dõi nhà tôi, bao nhiêu chiếc thuyền đã xuất hiện", "đưa mọi người qua sông, qua đạn lửa". Cả "Chiếc đôn gánh" cũng cần đến nó và cuối cùng là cái chõng "cho người ta ngủ"...

ĐỀ 14. *Hạt gạo Hà Nam tự kể chuyện mình.*

Bài làm

Tôi là hạt gạo, tôi sinh ra ở đất Hà Nam thân yêu. Anh em nhà tôi thì chắc các bạn đã biết rồi, nhưng tôi cũng xin kể lại để các bạn rõ thêm.

Này, anh Cả Nông nghiệp tám, chị Hai Nông nghiệp năm. Còn tôi là em thứ ba của gia đình tên gọi Mộc tuyền. Hôm nay tôi xin kể lại cuộc đời của mình cho mọi người nghe nhé !

Trước đây, tôi chỉ là những hạt thóc giống béo mẫm, nằm trong chum tôi om. Tôi được bà con xã viên ngâm vào trong một cái bể cùng với các bạn tôi.

Chao ôi ! Tôi được nằm trong nước thật là mát mẻ. Cũng như các bạn thôi. Nếu các bạn đi tắm thì cũng thấy khoan khoái lắm phải không ? Thế rồi tôi dần mẫm, vươn vai, đứng dậy. Cảnh trời

đất trời với tôi rất lạ lùng, nhưng cũng rất hấp dẫn. Lòng tôi vô cùng sung sướng, vì từ nay được tha hồ gọi gió, tắm mưa. Tôi đã trở thành những cây mạ xanh non. Ngày qua, tháng tới, tôi lại được chuyển chỗ ở lần nữa. Lần này, tôi đã cứng cáp nên rất phấn khởi khi được đi xa hơn. Họ bó chúng tôi thành từng bó xinh xinh như một chú bé lên ba. Chúng tôi được cấy ở một cánh đồng rộng lắm, bờ ngang, bờ dọc thẳng tắp như ở bàn cờ. Chúng tôi vui lắm vì họ nhà tôi rất đông. Mỗi khi gió thổi, bọn chúng tôi gật đầu chào nhau, có khi nhảy múa rất vui nhộn !

Ngày tháng trời qua, anh em chúng tôi đã cao lớn. Chúng tôi lên đồng, trổ bông, rồi kết hạt. Vào khoảng tháng năm, tháng mười, cánh đồng vàng rực trông như một biển vàng. Chúng tôi chen chúc nhau theo chân các bác xã viên về sân kho của hợp tác xã. Mây tuốt lúa chạy vù vù. Tôi hơi rùng mình, nhắm mắt chui vào. Thế là chúng tôi phải rời công rom. Chúng tôi lại được vun thành từng đống gọn gàng, được phơi khô và lại chui vào máy lần nữa. Lần này máy đã lột áo chúng tôi. Kể thì cũng hơi đau, song cũng khoái vì từ giờ người tôi đã trắng như bông.

Các bạn ạ, sau đó chúng tôi được đóng thành từng bao và được gửi đi nhiều ngã. Chúng tôi tíu tít chia tay nhau đi các nẻo đường để phục vụ đất nước.

Ở đâu cũng vậy, anh em nhà tôi đều được quý mến, chúng tôi cũng rất sung sướng được giúp đỡ bà con để nhân dân không bị đói khát như xưa nữa. Nhưng một điều sung sướng hơn nữa là chúng tôi được góp sức mình vào sự nghiệp đánh thắng quân xâm lược.

NGUYỄN THỊ LAN

(Hà Nam)

/// Nhận xét

Dùng biện pháp nhân cách hoá hạt gạo để rồi tự thuật về mình, em Lan đã kể lại toàn bộ cuộc đời của hạt gạo. Về tình tiết của câu chuyện thì cũng rất bình thường, ai cũng biết, nhưng ở đây em đã khéo léo giới thiệu được những cảnh làm ăn tập thể (chúng tôi được cấy ở một cánh đồng rộng lắm, bờ ngang, bờ dọc thẳng tắp như ở bàn cờ), cảnh làm việc bằng máy móc (máy tuốt lúa chạy vù vù), cảnh được mùa (cánh đồng vàng rực như một biển vàng). Và đặc biệt, em Lan đã giới thiệu được vai trò của lương thực trong sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc.

Qua bài văn, người viết tỏ ra có năng lực tưởng tượng tốt. "Chúng tôi chen chúc nhau theo chân các bác xã viên về sân kho hợp tác xã", "... Tôi hơi rùng mình, nhấm mắt chui vào", "Mỗi khi gió thổi bọn chúng tôi gật đầu chào nhau, có khi nhảy múa rất nhộn". Khi thuật chuyện em Lan còn tỏ rõ khả năng quan sát tốt "Lần này, mây đã lợt áo chúng tôi", "Kể thì cũng hơi đau, song bao : "... Mây đã lợt áo chúng tôi", "Kể thì cũng hơi đau, song cũng khoẻ". Phần mở bài gọi cảm, tự nhiên. Phần kết luận, nêu lên được ý nghĩa của sự đóng góp, cống hiến.

VIẾT THƯ

ĐỀ 15. Bức thư "Lời khuyên của bố" (Những tấm lòng cao cả A-mi-xi - Tiếng Việt 5 tập 1) đã coi em là chiến sĩ tấn công vào ngu dốt và lạc hậu, trong đó có câu : "Bố tin rằng con luôn luôn cố gắng và sẽ không bao giờ là người lính hèn nhát trên mặt trận đây gian khổ đấy".

Em hãy viết thư trả lời, đáp lại lòng mong mỏi của bố.

Bài làm

Hà Nội, ngày 15 tháng 1 năm 1994

Thưa bố !

Đọc thư của bố, con thấy rằng việc học tập đúng là một việc không mấy dễ dàng. Con hiểu ra một điều là : muốn học tốt phải luôn cố gắng không ngừng, chớ nản lòng... Con sẽ kể bố nghe, bố nhé !

Bức thư của bố gửi cho con đúng vào lúc con đang gặp rất nhiều thử thách trong học tập. Đó là năm học thứ năm của con dưới mái trường cấp I. Ở lớp Năm có thêm nhiều môn học rất khó. Đã nhiều lần con phải chùn bước trước những bài toán hóc búa, những bài văn miêu tả. Bố biết đấy, hồi bố còn ở nhà, con vốn bướng bỉnh thế... Vậy mà, trước những bài tập khó ấy, con phải chịu rút lui. Đọc thư bố, con đã òa lên khóc và hiểu ra mình là kẻ hèn nhát. Bao nhiêu câu hỏi cứ xoắn lấy con "Là học sinh giỏi thì lớp Một mà giờ lên lớp Năm lại thành đứa học trò kém cỏi không chịu tiến lên ư ?" Mai Thúc Loan mồ côi cha, phải đi ở cho nhà giàu mà vẫn ham học, ham hiểu biết. Câu đã lợi dụng những lúc đem cơm cho thấy để học lỏm. Tuy là học lỏm thôi nhưng cậu lại rất giỏi. Tập viết dưới nền cát mà Mai Thúc Loan trở thành con người có học vấn uyên bác. Lịch sử đã ghi tên. Nhờ lại những gương học tập đó, con đã cố gắng vươn lên. Cô giáo đã không ngần ngại mà luôn tận tình chỉ dẫn cho con biết thêm bao nhiêu điều mới lạ : "Muốn giỏi thì phải học..." mọi người vẫn nói thế. Con càng ham đọc sách. Con xin tiên mẹ mua những cuốn sách đọc thêm. Đến lớp, ngoài giờ chính con đã tham gia lớp học thêm. Có bạn hỏi con : "Sao cậu đã là học sinh giỏi rồi, còn học thêm làm gì nữa cho mệt ?". Câu hỏi của bạn con nhắc con nhớ đến nhà bác học Đác-uyn : "Bác học không có nghĩa là ngừng học".

Học kĩ lý thuyết, suy nghĩ kĩ, con đã giải được nhiều bài toán khó. Cô giáo khen con. Con yêu môn vẽ đến kì lạ bố ạ. Nhìn thấy gì con cũng vẽ. Những chú gà, chim, mèo... đều được con đưa vào tranh. Nhiều bài vẽ của con đã được đưa vào triển lãm của trường. Mẹ còn đưa con tới nhà bác Hạnh học đàn cùng bạn Hậu. Bây giờ con đã có thể đánh được nhiều bản nhạc khó. Nhưng đến một hôm, bài văn của con chỉ được điểm bảy. Con không hiểu tại sao, nên đã hỏi cô. Cô trả lời : "Em viết chữ còn xấu". Ra thế !... Thế là hàng ngày, ngoài giờ học và thời gian giúp đỡ mẹ, con còn tập viết. Chao ôi ! Việc tập viết đầu phải đơn giản. Đúng như cụ Nguyễn Siêu đã nói : "Tương đã "siêu" rồi nhưng lại mắc tội chữ xấu". Học tập cụ, con đã tập viết rất nhiều. Dần dà chữ viết của con cũng khá lên. Đến cuối năm học lớp Năm, con cố gắng nhiều hơn. Cô giáo khuyến khích, bạn bè ủng hộ đã giúp con vươn lên để đi thi học sinh giỏi môn Tiếng Việt toàn thành phố. Con sung sướng hạnh phúc quá bố ạ ! Nhưng chưa thể hài lòng với kết quả ấy, đường học vẫn còn dài... Con nghĩ như vậy có đúng không bố ?

Bố ơi ! Năm năm học tập và rèn luyện theo lời bố, con đã vươn lên nhiều. Bố đã căn dặn con phải luôn luôn cố gắng để không là người lính hèn nhất. Con không thể là kẻ hèn nhất trên mặt trận học tập. Cần phải học ! Học nữa ! Học mãi ! Không bao giờ được ngừng học hỏi. Nếu không có học, loài người sẽ chìm đắm trong sự ngu dốt và lạc hậu. Con sẽ học tập thật hăng say để xứng đáng với lòng mong mỏi của bố.

Con gái của bố

ĐỖ HUYỀN MI

/// Nhận xét

Trong thư trả lời bố, Huyền Mi đã đáp ứng được sự mong mỏi và niềm hi vọng của bố : em đã cố gắng không ngừng về mọi

mặt. Điều đó được thể hiện qua bức thư chân thành và cụ thể bằng cách vượt khó, theo gương người xưa từ học toán đến học đàn, học vẽ và tập viết... Lời thư vừa rần rori vừa thiết tha : " Bao nhiêu câu hỏi cứ xoắn lấy con", "Con vốn hướng bình là thế... vậy mà...", "Con òa lên khóc...", "Con sung sướng hạnh phúc quá...". Cách vào bài, cách kể chuyện, trao đổi và cách kết thúc bài viết nhịp nhàng, mạch lạc, liên tục. Như thế là tốt.

Đề 16. Chắc các em đều biết : Trần Đăng Khoa nổi tiếng là một thần đồng về thơ khi đang còn học lớp Ba (cách đây hơn hai mươi tám năm). Năm cuối cấp Một, anh đạt giải nhì trong kì thi học sinh giỏi văn toàn miền Bắc. Hiện nay anh là biên tập viên của tạp chí "Văn nghệ quân đội", tiếp tục làm thơ, viết văn.

Em hãy viết thư hỏi thăm anh, nói về cảm xúc của em đối với bài thơ nào của anh mà em cho là hay nhất và cũng để nói về mong muốn hay mơ ước (của em) về tương lai đất nước.

Bài làm

Hà Nội, ngày 27 tháng 2 năm 1995

Anh Trần Đăng Khoa kính mến !

Ngay từ bé em đã ngưỡng mộ anh về tài văn thơ. Mẹ em vẫn thường nói : "Con phải học anh Trần Đăng Khoa". Mỗi lần ngồi đọc những bài thơ anh viết, lòng em lại lâng lâng một cảm xúc khó tả. Anh Khoa ơi ! Biết bao bạn nhỏ Việt Nam thân yêu thích những bài thơ của anh viết. Yêu thích cái cảm xúc dào dạt, đầy tình thương con người và thiết tha yêu đất nước được anh thể hiện trong từng bài thơ. Em rất muốn lúc nào cũng được nghe, được đọc những bài thơ của anh. Anh có biết không trong những bài thơ anh viết mà em đã được đọc, em yêu thích nhất bài "Nghe thấy đợc thơ". Hồi lớp Ba khi lần đầu được đọc bài thơ này em đã say mê ngay rồi. Em về nhà đọc đi đọc lại cho thật thuộc. Có hôm trời

đã về khuya, màn đêm buông xuống từ lâu mà em vẫn còn thức
lắm bầm mấy câu thơ anh. Giờ đây, ngồi suy ngẫm lại bài thơ anh
viết, em càng thấy nó có sức hấp dẫn kì lạ. Anh Khoa, chắc hẳn
anh cũng đã từng có một tuổi học trò đẹp đẽ. Trong nhiều tiết học
anh đã sùng sốt vì lời thơ thầy đọc hấp dẫn, tiếng thầy ấm áp,
ngân nga phải không. Chính vì vậy anh đã viết nên bài thơ "*Nghê
thầy đọc thơ*" bằng những cảm xúc mạnh mẽ cũng dịu êm. Anh
Khoa ơi, em liên tưởng trước mắt những buổi học hấp dẫn. Coi bài
thơ anh sao huyền diệu vậy. Tiếng thơ của thầy như có cái gì đó
lắm nặng như đổ lên hơn, cây như xanh hơn đây sức sống, lời thơ
của thầy như gọi cho anh nghe thấy tiếng mái chèo khua nước
giữa con sông Kinh Thầy. Lời thơ của thầy làm anh cảm thấy
giọng nói êm êm của người bà thân yêu ngày anh còn bé. Trắng
như thỏ động tàu dừa. Một phương pháp so sánh thật hay, một
năng lực tưởng tượng tuyệt vời. Ánh trăng như có sức mạnh của
hơi thổi làm cho những tàu dừa rung động. Đọc đi đọc lại bài thơ
anh viết nhiều lần, em vẫn cảm thấy thú vị say mê như cái cảm
giác khi được đọc lần đầu.

Anh Khoa ơi ! Em có ước mơ nước ta ngày càng giàu đẹp. Tất
cả trẻ em được cấp sách đến trường, được hưởng sự yêu thương
đùm bọc của xã hội để thành người có ích. Con người được giáo
dục phải có nhân cách, phải có lòng nhân ái cùng nhau xây dựng
đất nước ... Ước mơ lớn nhất của em là sẽ có nhiều người viết văn,
làm thơ giỏi.

Kính thư

ĐÀO NGỌC HUONG

/// Nhận xét

Đề văn này muốn chứng minh :

- Thơ văn nếu đúng là thơ văn hay, đã có tác động mạnh mẽ
và sâu sắc đến các em như thế nào ?

- Thường thức thơ văn hay, đọc được những bài văn, bài thơ
hay, các em sẽ học được nhiều : bồi dưỡng được năng lực cảm
thụ văn học, nâng cao được tình cảm, ý thức, cách suy nghĩ, phát
huy được năng lực tưởng tượng chứ không riêng gì về học tập kĩ
thuật viết. Qua bài viết, em Đào Ngọc Hương đã thổ lộ với anh
Khoa "*cảm xúc lâng lâng khó tả*" mỗi khi đọc bài thơ anh. Em yêu
thích cái "*cảm xúc dạt dào, giàu tình yêu thương con người và tha
thiết yêu đất nước*" trong thơ của anh. Em thừa nhận thơ anh
Khoa có "*một sức hấp dẫn kì lạ*", "*huyền diệu*" với "*phương pháp
so sánh thật hay*", "*một năng lực tưởng tượng tuyệt vời*". Thơ anh
Khoa đến người lớn đọc cũng thích nên sự thân phục, ngưỡng mộ
của em Hương cũng không phải là quá đáng.

PHẦN THỨ BA

EM TẬP VIẾT VĂN

I - LÀM THỂ NÀO ĐỂ VIẾT ĐƯỢC BÀI VĂN HAY

1. Một số điểm cần lưu ý

a) Tập viết (chữ) và tập viết văn là hai nội dung rèn luyện để có kĩ năng viết trong chương trình Tiếng Việt bậc Tiểu học. Hai nội dung này có quan hệ chặt chẽ : chữ viết là hình thức thể hiện lời văn, lời văn viết ra để có thể đọc và lưu giữ lại. Thái độ cần trọng khi viết chữ góp phần làm cho lời văn dễ đọc, đọc đúng bài văn được viết, được trình bày trang nhã, sạch sẽ, tạo ấn tượng tốt cho người đọc. Chữ viết ít nhiều bộc lộ tính cách con người viết: *nét chữ nói người*. Chữ viết cũng phản ánh trình độ nắm vững và hiểu biết tiếng Việt của người viết : *viết lãn lộn về chính tả do không phân biệt nghĩa của tiếng hay từ v.v...*

Do đó, các em học sinh tiểu học phải viết chữ đúng, sạch, đẹp để viết ra được những bài văn hay, đẹp về cả nội dung lẫn hình thức.

b) Kĩ năng viết (nói riêng kĩ năng viết văn) và các kĩ năng đọc, kĩ năng nói, kĩ năng nghe có liên hệ và ảnh hưởng qua lại trong hoạt động ngôn ngữ. Nói - nghe thuộc phạm vi hoạt động ngôn ngữ bằng lời (ngôn ngữ nói). Viết - đọc thuộc phạm vi hoạt động ngôn ngữ bằng chữ (ngôn ngữ viết). Ngôn ngữ nói hay ngôn ngữ viết đều sử dụng ngôn ngữ (ví dụ nói hay viết tiếng Việt). Tuy khác nhau khi thể hiện ngôn ngữ bằng chất liệu âm thanh (nói - nghe) hay chất liệu hình ảnh (viết - đọc), nhưng nói và viết chỉ là hai hình thức thể hiện một nội dung duy nhất và nhằm phục vụ nhu cầu trao đổi tư tưởng, ý nghĩ, tình cảm, nhu cầu học hỏi của

con người. Vì vậy, nó có ảnh hưởng đến viết, viết cũng tác động đến nói. Ở tiểu học, việc rèn luyện kĩ năng nói và kĩ năng viết luôn luôn gắn bó, không tách rời nhau. Muốn viết văn hay, cũng là muốn suy nghĩ để nói được "lời hay ý đẹp".

c) Văn hay phải xem xét cả ở hai mặt: mặt nội dung và mặt hình thức. Mặt nội dung bài văn hay do các em học sinh lớp 4, 5 viết ra phải miêu tả, tương thuật sự vật, sự việc, một cách chân thật, thể hiện được tình cảm, cảm xúc phù hợp với lứa tuổi. Mặt hình thức, bài văn hay thể hiện ở ngôn ngữ trong sáng, giàu màu sắc, hình ảnh, gợi tả và gợi cảm xuất phát từ những rung động trẻ thơ hồn nhiên, giản dị.

Bài văn hay của các em không phải là sự sao chép, chắp vá cách nói và cách viết của người khác, đem những từ ngữ khuôn sáo, điển tả sự vật, sự việc theo lối nghĩ của người khác vào văn mình. Chỉ nên học tập cách thức quan sát, cảm nhận và học kinh nghiệm sử dụng ngôn ngữ, để có thể diễn tả trực tiếp suy nghĩ và tình cảm của mình.

Tập viết văn là một loại lao động đặc biệt : trí óc suy nghĩ, trái tim rung cảm và các giác quan của cơ thể có liên quan đến hoạt động ngôn ngữ (nói, nghe, viết, đọc) phải năng động và thành thục. Lao động viết văn muốn trở thành kĩ năng và đạt được những thành quả phải trải qua một quá trình rèn luyện, học tập. Đối với các em có năng khiếu văn, cũng phải học tập, rèn luyện mới có thể biến năng khiếu thành tài năng được. Cũng như vậy, chỉ có vốn sống, vốn hiểu biết và có rung cảm nhanh nhạy không thôi thì chưa chắc đã viết ra được bài văn hay. Vốn sống, vốn hiểu biết, năng lực nhạy cảm, năng khiếu văn học là những điều kiện cần có để viết văn hay, nhưng chưa đủ. Các em phải có phương tiện ngôn ngữ (trí thức và kĩ năng tiếng Việt) và có năng lực sử dụng các phương tiện ấy ở một trình độ nhất định. Lẽ dĩ nhiên, trong lứa tuổi các em, đã và sẽ xuất hiện một số hiện

tương văn học (hiện tượng thần đồng - xuất chúng) nhưng không nhiều. Các bài văn chọn lọc trong các kì thi tuyển cho thấy là không phải học sinh giỏi nào cũng làm được bài văn hay nhất. Trường hợp Trần Đăng Khoa, Khánh Chi... làm thơ, làm văn từ khi còn là học sinh tiểu học chỉ chứng tỏ các em đều có thể làm được thơ, văn chứ không nhất định trở thành nhà văn, nhà thơ. Vì vậy, tập viết văn trước hết nhằm giúp các em sử dụng tiếng Việt trong học tập và trong giao tiếp hằng ngày, nói lên được tư tưởng, tình cảm của các em về gia đình, xã hội và thiên nhiên đất nước, truyền được những ước mơ, mong muốn tốt đẹp đến bè bạn, đến mọi người thân yêu nhất.

d) Trong quá trình tập viết văn, các em cần kiên trì, từng bước rèn luyện thành thói quen ở một số việc sau đây:

- Luôn luôn tìm hiểu thiên nhiên và cuộc sống diễn ra quanh ta, phát hiện ra được các vẻ đẹp tinh thần và vật chất trong từng chi tiết, từng sự việc. Biết suy nghĩ, tìm tòi những mối liên hệ giữa các hiện tượng, các sự việc, yêu cái đẹp, ghét cái xấu. Ví dụ khi đọc bài văn "Bà mẹ xứ quê" đoạn: "Thấy mẹ thử hỏi vay bà Đức thung thóc mà bà Đức không cho vay, lại còn phân trần là "Thời cũng còn vài tạ thóc nữa đấy. Minh già rồi, chẳng biết sống được bao lâu. Người ta chết đi để cho con hết "cây" này đến "cây" nọ. Còn mình không có gì để lại cho con cũng tui thân". Nghe hiểu ra được "người mẹ nào về già cũng đều tham việc và thất lương bước bung. Mẹ chi nghĩ: khi chết đi cũng có một cái gì đấy đù ti nhiều để lại cho con cái, mới há lòng há dạ". Trần Hồng Chinh thấy trong lòng mình thương quý bà mẹ nông thôn (Bà mẹ xứ quê - Trần Hồng Chinh). Cùng với mọi người dùng lại xem, ngắm, phẩm bình một cây mai tứ quý thật đẹp, Nguyễn Vũ Tiềm "cảm nhận cái mâu nhiệm của tạo vật trong sự kết tinh giữa thiên nhiên và ước nguyện con người: có mai vàng rực rỡ ngày Tết, lại có mai tứ quý cần mẫn, thịnh vượng quanh năm" (Mai tứ quý - Nguyễn Vũ Tiềm)

- Ham đọc sách và biết lắng nghe để học cách nói, cách viết của các nhà thơ, nhà văn và của thầy, của bạn, của mọi người qua tiếp xúc hằng ngày. Ngoài các truyện đọc ở lớp, các em tìm đọc những truyện viết cho thiếu nhi (truyện cổ tích, truyện thuyết, truyện lịch sử, văn học hay khoa học viễn tưởng v.v...). Những trang sách mở ra cho các em những chân trời mới mẻ của cuộc sống muôn hình muôn vẻ của quá khứ, hiện tại và luôn hướng về một tương lai đẹp. Phải có thói quen đọc sách: biết chọn sách đọc, biết suy ngẫm để tạo cho mình những kiểu mẫu riêng trong cách diễn đạt bằng lời văn. Học tập qua sách vở là con đường ngắn nhất, nhanh nhất để mở mang kiến thức, làm giàu vốn từ ngữ, bồi dưỡng niềm vui, kích thích cảm hứng viết văn.

- Thường xuyên luyện tập viết văn: viết nhật kí, ghi chép đọc sách, tham gia nhóm ngoài khoa văn học, câu lạc bộ thơ, văn ở lớp, ở trường, viết bài cho báo trong những dịp ngày lễ, ngày kỉ niệm; phát biểu ý kiến và cảm tưởng trước tập thể về những chủ đề quen thuộc trong học tập, sinh hoạt v.v...

Viết nhiều và nên cùng trao đổi với bạn bè và với người thân sẽ giúp ích nhiều cho các em quen viết, sửa chữa ý tứ, lời văn, gọt giũa cách dùng từ ngữ, đặt câu, dựng đoạn, sắp xếp bài viết. Dù là làm thơ hay văn xuôi thì cũng phải có người đọc (trừ nhật kí viết riêng cho mình đọc). Người đọc chính là người cùng chia sẻ, thăm bình, vui với thành công của em, và động viên em viết được nhiều hơn, hay hơn.

e) Ở các đề mục dưới đây, các em chú ý nhiều hơn những yêu cầu kĩ năng viết, cụ thể là giải đáp các yêu cầu trực tiếp khi em cầm bút viết văn. Yêu cầu đọc cảm hứng và nhu cầu viết đã được nhắc gọi một cách gián tiếp ở hai phần tuyển chọn văn của các nhà văn và của các em đầu tập sách này. Trong khi giải đáp các yêu cầu đó (Viết gì, viết cho ai, viết để làm gì, viết như thế nào?...), các tác giả sẽ liên hệ với các bài viết tuyển chọn để làm rõ những điều hướng dẫn các em thực hiện.

Cũng như đối với các phần trên, các em sẽ đọc kĩ lưỡng, nắm chắc nội dung từng đề mục, từng thao tác và cố gắng làm theo hoặc sáng tạo ra cách làm của mình khi viết văn.

2. Viết gì ? Viết cho ai đọc ? Viết để làm gì ?

a) Muốn viết, trước hết phải có nội dung để viết. Nội dung viết thường gọi là đề hay đề tài. Trong chương trình Tiếng Việt tiểu học, môn Tập làm văn thường quy định nội dung viết theo những đề tài lớn, mỗi đề tài lớn bao gồm một số đề bài cụ thể. Ví dụ như ở lớp 4, các em có các đề tài lớn: tả người, tả đồ vật, tả cây, tả cảnh... Đề bài cụ thể tả người có thể là : tả một người thân trong gia đình (ông, bà, cha, mẹ, em bé v.v...), một người thân trong nhà trường (một bạn thân, một thầy, cô giáo cũ v.v...), một người quen biết hay thường gặp trong xã hội (chí bán hàng, anh bộ đội, bác nông dân...). Tả cây (một cây ăn quả, một cây bóng mát, một cây hoa v.v...). Tả cảnh (tả cảnh đồng ruộng vào mùa gặt, cảnh buổi sáng mùa xuân nơi em ở, tả hàng cây trên đường phố...). Nội dung một bài văn thể hiện trong đề bài cụ thể (gọi là đề). Vậy đề chính là nội dung sự vật, sự việc diễn ra hàng ngày quanh ta được tả lại, kể lại trong bài văn, thông qua sự cảm nhận của người viết văn. Bài văn ở lớp, thường phải theo đề (thầy, cô giáo ra theo quy định trong chương trình). Khi viết bài văn ngoài lớp thì chính các em phải tự chọn đề.

Làm bài văn theo đề ở lớp, các em phải phân tích để hiểu đề, nghĩa là phải xuất phát từ đề để biết nội dung bài văn. Làm bài văn theo đề nội dung tự chọn thì phải bắt đầu từ cảm hứng đối với sự vật, sự việc, hiện tượng để quyết định nội dung đề. Ví dụ ở lớp, thầy, cô giáo có thể ra đề "Tả một con chim thường thấy hàng ngày mà em thích nhất". Phân tích đề trên, em phải tả một con chim - một con chim thường thấy hàng ngày - một con chim mà em thấy thích nhất, chứ không phải là một con chim bất kì nào.

Trái lại, nhân đi xem một lễ hội có thi thả chim, em thích thú cảnh những con chim xinh đẹp, dùng cảm và khéo léo kết đoàn lượn trên bầu trời và em cảm xúc có thể viết ra thành lời văn về cảnh hội thi thả chim, hoặc tả một đàn chim trong hội thi v.v... Để tự chọn thường người viết chủ động lựa chọn, nên ít gò bó bắt buộc như đối với đề làm ở lớp.

Nội dung của đề bài có phạm vi xác định, trong đó người, con vật, cây, đồ vật, hiện tượng, cảnh vật... chính là trung tâm xuyên suốt cả bài văn. Chung quanh trung tâm có những chi tiết phụ, thường có liên hệ với người, vật, việc chính và có tác dụng làm nổi bật trung tâm. Trong đề bài "Tả một con thỏ trắng trong khu chăn nuôi của nhà trường", em Nguyễn Văn Bình (Hà Tây) tả con thỏ trắng (trung tâm) trong đàn thỏ, nên đã so sánh được với những con thỏ khác (thỏ nâu, thỏ đốm) và nổi bật lên hình thể và tính nết thật đáng yêu (xem bài làm ở phần 2).

Viết bài văn mà nắm chắc được nội dung thì sẽ không mắc lỗi viết lan man, lạc đề.

b) Bài văn viết ra cần xác định rõ là viết cho ai đọc và nhằm mục đích gì. Bài văn làm ở lớp thường chỉ có thầy, cô giáo đọc để kiểm tra, đánh giá kết quả học tập môn Tiếng Việt và các môn học khác hoặc đánh giá chất lượng giáo dục toàn diện (nhận thức, thái độ, tình cảm của các em đối với con người, sự vật, thiên nhiên, với gia đình, xã hội và đất nước...). Qua bài văn, các em bộc lộ được kết quả trong học tập rèn luyện. Các thầy, cô giáo căn cứ vào bài văn của các em để có kế hoạch bồi dưỡng năng lực viết văn theo yêu cầu và mục tiêu chương trình. Đối với những bài văn viết theo đề tự chọn, các em có thể đưa đến một hoặc nhiều người đọc khác nhau: bạn bè, thầy cô, những người cùng lứa tuổi, tùy theo hình thức phổ biến của bài văn (bài văn được đăng báo, được dán trên báo tường, được trình bày trong nhóm, tổ hoặc chỉ trao đổi với một người duy nhất...).

Chọn đúng cách viết phù hợp với người đọc và đem đến cho người đọc những hiểu biết về tình cảm mới lạ, làm cho bài viết có sức thuyết phục, hấp dẫn và truyền cảm mạnh mẽ, biểu hiện năng khiếu và tài hoa của người viết. Tô Hoài nói rõ ông viết truyện "Đàn chim gáy" là muốn vẽ bức tranh làng xóm, đồng quê cho các em xem. Nông thôn ngày nay đã khác trước. Nhưng công việc làm ăn đương thay đổi cả đồng ruộng và đời sống. Nhưng tôi không muốn trình bày sáng tác của tôi như những câu tôi vừa viết. Tôi tìm cách biểu hiện cho có việc, có ý nghĩ, có hình ảnh". (Tô Hoài - *Một số kinh nghiệm viết văn miêu tả* - NXBGD, 1997).

c) Mặc dù đã có đề (nội dung) và có đích (người đọc, mục đích viết) để viết ra, nhưng Tô Hoài đã nói ở trên) không thể chỉ viết trực tiếp ra giấy máy đồng về những điều đó là đã có được bài văn. Bước tiếp theo sau khi chọn đề, hoặc có thể làm đồng thời với việc chọn đề là phải phân tích nội dung đề thành các bộ phận, các chi tiết, các "ý" có quan hệ với nhau. Nơi các "ý" có quan hệ với nhau là các ý đó trước hết phải nhằm biểu hiện thống nhất nội dung bài văn. Tả một con chim thường thấy hàng ngày mà em thích nhất, em Đỗ Thị Hồng Tiên (Thái Bình) đã diễn tả các ý sau:

- Hình dáng con chim thường thấy hàng ngày (con chim chích chòe: *mỏ đen nhọn, đầu nhỏ, mình thon, đuôi dài, lông cánh và đuôi đen điểm đốm trắng, ngực nở, chân và mỏ cứng...*).

- Em thích con chích chòe (chích chòe hót vào buổi sớm mai, tiếng hót rõ ràng và thánh thót, như tiếng đồng hồ đánh thức em...).

Rõ ràng là ý trong bài văn nói trên thể hiện được nội dung đề bài đặt ra. Bài văn "*Tả hình dáng và đức tính tốt đẹp của một người thân yêu trong gia đình em*". Nội dung bài văn của em Phạm Thị Phương Hoa tả một trong những người thân yêu nhất của em là mẹ với các ý sau :

- Hình dáng của mẹ em (tuổi ngoài bốn mươi, nhỏ nhắn, tóc đen dài, làn da đã sạm màu. Bàn tay rạm ráp, bàn tay ôm ấm, vỗ về, thường áp vào má em).

- Mẹ làm việc, chăm sóc các con (nhấn mạnh: mẹ giặt quần áo cho các con trong mùa đông. Ý này nói tiếp ý tả hình dáng thân yêu đôi bàn tay mẹ).

- Tình nết mẹ (giàu tình cảm: giản dị trong chiếc áo sòn bạc kỉ niệm còn giữ được của bà ngoại: mẹ chăm sóc người bệnh ở cơ quan y tế, nơi mẹ làm việc; mẹ thương người già, người có khó khăn...).

Đặc sắc của bài văn là các ý gắn bó xuyên suốt đã diễn tả được một bà mẹ hiền hậu, giàu tình thương, mặc dầu em chỉ chọn những chi tiết đơn giản, không rườm rà, không phô trương về người mẹ. Đọc bài văn, ta thấy em yêu mẹ và mẹ yêu em biết bao, tình cảm của em đối với mẹ thật mộc mạc và chân thành.

d) Tìm ý để triển khai nội dung đề bài văn

Như vậy, tiếp theo việc nắm nội dung, cùng với việc hướng tới người đọc và mục đích đặt tới của bài văn, các em phải tìm ý thể hiện nội dung đó trong bài văn sắp viết ra.

Muốn tìm ý phải làm gì ? Tìm ý ở đâu ? Ý nhất định phải hiện ra trong óc, trong sự suy nghĩ của trí tuệ, sự hồi tưởng của kí ức là phải do sự xúc cảm thời thúc từ con tim. Các em hãy đọc những lời sau đây của nhà văn Tô Hoài :

... Cuộc sống tư tưởng và thực tế nhiều hay ít sẽ là cơ sở cho cảm hứng và sáng tạo. Năm 1940, tôi viết một truyện cho thiếu niên, truyện *Con đé mèn* rồi viết tiếp *Đé Mèn phưu lưu kí*. Khi đó, còn ít tuổi (cũng chỉ ở tuổi mới bỏ chơi đé) thích viết thì tôi viết. Hồi ấy, có phần tôi cho là có khiếu viết văn nên tôi viết được truyện ấy. Nhưng bây giờ tôi viết chẳng phải chỉ vì có khiếu và thích thú trong tưởng tượng mà có thể viết được. Nhưng chàng Đé Mèn, đại dương Éch Cốm và thầy đồ Cốc có trở thành bầu bạn với bạn đọc là một hoàn cảnh thực tế thời niên thiếu tôi đã được sống. Trước cổng làng tôi có một bãi sông, trên bãi sông ấy đã sinh hoạt

một thế giới rất nhiều cây cỏ và các loài vật cho chúng tôi đùa chơi với. Nhưng con giống trong *Dế Men phiêu lưu kí* mà tôi có miêu tả được sự hoạt động, tính nết và "phong tục" của chúng, là do tôi có nghịch, có bạn bè thân thiết với chúng nhiều. Thực tế ấy, thơ mộng ấy khơi nguồn cho tôi viết. Chứ không phải chỉ có khiếu viết văn. Cái khiếu có tạo ra các nhân vật ấy đâu !

Vậy là ý phải bắt nguồn từ cuộc sống và phải quan sát cuộc sống để thu nhận, tích lũy thành vốn liếng trong kí ức và tái hiện trong nội dung định viết ra với những hình ảnh và từ ngữ đầy cảm hứng.

đ) Quan sát phát hiện những chi tiết sinh động, phong phú của sự vật, sự việc, tìm "cái để viết" ra nội dung bài văn. Về sự cần thiết đối với công việc viết văn, nhà văn Vũ Tú Nam đã viết : "Tình yêu thiên nhiên và loài vật giúp ta say sưa quan sát chúng. Càng quan sát phát hiện thêm những vẻ đẹp mới lạ, ta lại càng thêm yêu". Nhà văn cũng nhớ lại "từ 6 đến 11 tuổi (nghĩa là cách đây hơn 50 năm) tôi có may mắn được sống ở thị xã Hoà Bình. Có thể nói nơi đó là kho báu về cảnh sắc thiên nhiên và về các loài vật, giúp tôi khai thác mãi về sau trong sáng tác".

Không biết bao nhiêu lần tôi đã cùng bạn bè tắm ở Suối Trì (nay không còn nữa) và leo lên núi Ba Vình, lần nào cũng ngạc nhiên và mừng rỡ phát hiện thêm những cây cỏ và loài vật, lần đầu tiên được gặp: quả mè chất chất ngọt ngọt, quả muối có vị mặn mặn chua chua, các loại lá đủ hình dáng và màu sắc, con ba ba suối xinh xinh, những con bướm muôn màu, con cò cộ (họ nhà ve) đậu trên cây gỗ tếch lá to như tai voi, con tắc kè đêm đêm buông những tiếng kêu để sợ...

Tôi cũng được ghi nhận - qua các cảm giác trẻ thơ - bốn mùa của thiên nhiên hào phóng. Lũ sông Đà ngẫu đồ cuốn trôi cả những cây cỏ thụ, bóng chim vàng anh bay chuyển thấp thoảng

trên ngọn đa ven sông, những tán hoa phương tục đỏ có treo lơ lững những chú sâu đo tinh nghịch; cái mát dịu sau cơn mưa đông đứ đờ; những con dế sắc nước loang choảng bò ra khỏi tổ.

Tất cả những kỉ niệm, những nhận biết ban đầu ấy đã cho tôi thêm vốn liếng để có thể viết các truyện về thiên nhiên và loài vật sau này." (Vũ Tú Nam trong *Về văn miêu tả và kể chuyện*, NXBGD,HN,1991).

Quan sát phải suy nghĩ sâu sắc, phải so sánh phát hiện; phải nhạy cảm trước sự vật, sự việc; phải tỉ mỉ, tinh tế. "Một trăm thân cây bạch dương giống nhau cả trăm, một trăm ảnh lửa giống nhau cả trăm. Mới nhìn tưởng thế, nhưng nhìn kĩ thì thân cây bạch dương" khác nhau, ngọn lửa nào cũng khác nhau. Trong đời ta gặp bao nhiêu người, phải thấy ra mỗi người mỗi khác nhau, không một ai giống ai" (dẫn theo Tô Hoài - lời một nhà văn Pháp - Sdd).

Nhà văn Phạm Hồ nhấn mạnh "ngay trong quan sát để miêu tả, người viết cũng phải tìm ra *cái mới*, *cái riêng*" và "... Phải có *cái mới*, *cái riêng* bắt đầu từ trong những quan sát khi miêu tả. Rồi sau đó mới tiến đến *cái mới*, *cái riêng* trong tình cảm, trong tư tưởng..." (Phạm Hồ trong *Về văn miêu tả và kể chuyện*, NXBGD,1991).

Bài văn "Tả chiếc cặp sách của em" sau đây của em Minh Trang được nhà văn Bùi Hiền dẫn ra :

"Nhân ngày khai trường năm học 1983-1984, ông em sửa cái túi xách của mẹ em thành cái cặp hai ngăn, có quai đeo cho em đi học. Ông em bảo chiếc cặp vừa gọn, vừa bền, không như chiếc cặp cũ : khi mới mua về trông thì bóng bẩy đẹp đẽ nhưng chỉ vài tháng sau đã rách nát, rơi cả sách bút ra ngoài, không dùng được nữa.

Chiếc cặp của em bằng vải giả da, màu tím, nắp màu đen. Ông em đã đo cắt để đựng vừa chiếc băng con, sách vở và thước bút...

cần mang đến lớp hàng ngày. Ngoài ra, ông em còn làm một ngăn phụ dùng để đựng những tờ giấy rời làm bài tập, giấy màu và kéo làm thủ công. Để cho chắc và đẹp, chung quanh các mép cặp, ông em viên thêm nẹp bằng vải nhựa màu đen. Chỗ gần sát cái khoá có thêm nẹp bằng vải nhựa màu xanh da trời. Góc phải phía dưới được may đính vào da cặp một chiếc thuyền buồm màu đỏ trông rất xinh.

Chiếc cặp của em có nhiều điểm khác so với những chiếc cặp bán ở các cửa hàng nhưng rất tiện cho em đi học. Vì vậy, cặp tuy đã hơi cũ, khoá đã xộc xệch chưa sửa lại được nhưng em vẫn yêu thích. Em giữ gìn cặp thật tốt và học tập chăm ngoan như lời ông dặn."

Nhà văn Bùi Hiến nhận xét"... Minh Trang đã vừa miêu tả chiếc cặp của mình với nhiều chi tiết cụ thể, vừa nói được nhiều điều khác nữa. Chẳng hạn, nói được tình cảm chăm lo săn sóc của ông đối với sự học hành của cháu: chỉ là cái túi xách mẹ đã dùng, mà ông bỏ công lao động ra sửa thành cái cặp cho cháu đi học (có thể hình dung thêm cảnh nhà thanh bạch, sống tản tiện). Ông lại đo cần cần thận để đựng vừa các thứ dụng cụ học tập và thêm ngăn phụ để chấu cất các thứ vật được ngăn nắp, dễ tìm. Ông lại quan tâm đến mặt thẩm mĩ (viên nẹp khác màu, đính thêm vào mặt cặp một chiếc thuyền buồm màu đỏ). Ngay cả chi tiết "khóa đã xộc xệch chưa sửa lại được" cũng gọi ra rằng ông chưa có thì giờ hoặc chưa có phương tiện để sửa hoặc thay (có thể là ông đã có tuổi, làm được ngần ấy việc như trên cũng đã khá mệt rồi!). Cho nên câu kết luận ngắn gọn: "Em đã giữ gìn cặp thật tốt và học tập chăm ngoan như lời ông dặn" cũng đến một cách tự nhiên. "Công lao" của ông như thế làm sao không quý trọng, gìn giữ, và nếu ông không dặn, thì tất cả việc làm của ông cũng đã là một lời dẫn dò kín đáo và thân thiết rồi!" (Bùi Hiến, trong *Vẻ văn miêu tả và kể chuyện*, Sđd).

Có thể nói thêm: trong bài văn tả chiếc cặp, Minh Trang đã quan sát tỉ mỉ, phát hiện những chi tiết thật, cụ thể, tinh tế, và tình cảm thật, chân thành của em đã được thể hiện một cách kín đáo, tế nhị qua những chi tiết đó.

Quan sát sự vật, sự việc, hiện tượng là để tìm ý, tìm chi tiết thể hiện nội dung bài văn. Sự vật, sự việc, hiện tượng được quan sát trong từng bộ phận, từng chi tiết, ở từng lúc, từng nơi, từng hoàn cảnh cụ thể, và được cảm nhận là chính nó, không lẫn với những cái khác, bằng những nét riêng biệt. Bài văn viết ra không nhất thiết phải trình bày đầy đủ các chi tiết, các ý đã quan sát, phát hiện được ở sự vật, sự việc, hiện tượng, mà điều quan trọng là phải nêu được những nét riêng biệt, những chi tiết quan trọng không thể thiếu khi biểu hiện sự vật, sự việc, hiện tượng ấy.

Để nhấn mạnh vai trò của quan sát - tìm ý khi viết bài văn, thiết tưởng các em nên đọc thêm hồi tưởng thú vị sau đây của nhà văn Bùi Hiến. Câu chuyện hồi tưởng có đề mục "*Chiếc kim băng và cái mũ*":

"Hồi tôi còn bé học ở lớp Tư (còn gọi là lớp dự bị, tương đương lớp Hai bây giờ), trong sách *Quốc văn giáo khoa thư* có chuyện một người kia đi xin việc, bị ông chủ hãng buồn từ chối vì không thiếu người. Anh ta buồn rầu quay về. Ra đến cửa, thấy một chiếc kim băng ở đất, anh nhặt lên lau đi rồi cài vào áo. Ông chủ hãng trông thấy, gọi lại, sắp xếp cho anh một việc làm.

Thầy giáo bảo tôi kể lại chuyện. Tôi kể được, nhưng nói: anh ta nhặt chiếc kim băng cài vào áo. Thầy nhắc: *lau đi rồi cài vào áo. Tôi nhắc lại hai từ "lau đi"*.

Đến giờ đã hơn sáu chục năm, thế mà tôi vẫn nhớ lại lời thầy nhắc, thế có lạ không. Có lẽ vì từ việc đó, tôi nghiệm ra rằng trong kể chuyện có những chi tiết, tình tiết quan trọng không thể bỏ qua, bỏ qua là làm giảm ý nghĩa của chuyện (chúng tôi nhấn

manh - HVT). Anh kia lau chiếc kim băng, chúng tỏ anh ta vốn tính sạch sẽ và cẩn thận, chu đáo. Bởi thế anh mới được ông chủ quan tâm nhận vào.

Về sau, tôi được nghe nhà văn Thanh Tịnh kể lại chuyện này theo một dị bản mới. Cũng một anh chàng đi xin việc, anh này lúc nhỏ chắc đã thuộc câu chuyện trên, thuộc hơn cả tôi nữa. Chẳng thế mà lúc bị từ chối, bước ra cửa, anh đã cúi nhặt chiếc kim băng (mà anh đã bỏ trí sẵn) rồi lấy ra từ túi một mẩu giấy, lau đi lau lại chiếc kim, tới bỏ giấy vào thùng rác, xong mới thông thả cài vào áo. Quả nhiên ông chủ hãng gọi giật anh lại. Có giấy cái hồi hộp mừng rỡ anh bước trở vào. Ông chủ, giọng lạnh nhạt:

— Này, anh bỏ quên chiếc mi.

Nhà văn Thanh Tịnh vốn có tính hài hước và nghệ thuật kể chuyện. Chẳng rõ ông đã đọc dị bản này ở đâu hay tự ông sáng tạo ra. Nhưng ông kể hết sức gọn, không bình luận. Chi tiết cuối cùng (lời ông chủ) là một kết thúc bất ngờ thú vị, và tự nói lên tất cả (giống như kiểu kết thúc nhiều chuyện tiếu lâm của ta và của các nước khác" (Bùi Hiển, trong Sđd).

3. Viết như thế nào ? Viết bằng gì ?

a) Rèn luyện chữ viết và giọng nói - công cụ để viết

Tiếng nói (ngôn ngữ) của con người được biểu hiện trước hết bằng âm thanh và sau đó, cùng với âm thanh, là những hình nét. Các kĩ năng hoạt động ngôn ngữ nói - nghe trực tiếp liên quan với hình thức âm thanh, viết - đọc trực tiếp liên quan với hình thức chữ viết (các hình vẽ bằng đường nét). Giữa âm thanh và chữ viết (nói và viết, nghe và đọc) cũng có những liên quan qua lại, tác động, ảnh hưởng lẫn nhau. Trong quá trình viết văn, các mối liên hệ và quan hệ giữa các mặt, các kĩ năng hoạt động được phát huy thông qua sự biểu hiện trên chữ viết rất rõ ràng. Viết đúng, biểu

hiện chính xác nội dung giúp cho việc đọc đúng, hiểu đúng nghĩa bài văn. Viết mắc nhiều lỗi chính tả có thể do nhiều nguyên nhân: do ảnh hưởng của phát âm tiếng Việt theo phương ngữ; do không nắm vững và không có ý thức thực hiện quy định về chính tả; do không hiểu nghĩa, không phân biệt các dạng viết, phân biệt những từ đồng âm khác nghĩa; do nghe nhầm, không rõ nghĩa và cách viết; do không sử dụng đúng vị trí các dấu câu và viết các nét cơ bản làm lẫn lộn các con chữ v.v...

Các em cần rèn luyện thành thói quen khi viết văn ở một số điểm sau đây:

— Viết đúng kiểu dạng các con chữ (chữ cái) để nhầm lẫn. Đó là những trường hợp chữ *u* và chữ *n*, chữ *l* và chữ *e*, chữ *c* v.v... nếu viết lẫn lộn trong một bài văn, không thể loại trừ có người đọc sai. Ở trên sách báo, thỉnh thoảng các em có thể bắt gặp lỗi in sai chữ tương tự mà nhiều người khó luận ra để hiểu ý tác giả.

— Viết đúng quy tắc chính tả tiếng Việt đã được học. Cố gắng khắt phục những thói quen viết theo phát âm địa phương. Tuyệt đối không tự đặt ra cách viết riêng làm người đọc khó hiểu. Tôn trọng quy định về viết hoa, viết phân biệt các tiếng đồng âm như *giỏi/đói, quốc/cước*...

• — Đặt dấu câu thích hợp ở cuối câu, ở trong câu để ngắt đoạn câu, ngắt câu, biểu thị mục đích nói và cấu tạo ngữ pháp chính xác.

— Biết cách trình bày bài văn: ghi đề mục, xuống dòng khi chuyển ý, viết thụt vào đầu dòng bắt đầu đoạn, viết các dòng trong bài văn thẳng theo đường kẻ lề v.v...

Nói tóm lại, các em nên có ý thức rèn luyện "văn hay chữ tốt (hay chữ đẹp)", cố gắng ngay từ tuổi nhỏ đã có được tính cẩn thận, nghiêm túc, biết tự trọng và tôn trọng người đọc, gây ấn tượng tốt cho bài viết. Dù bài văn có nội dung phong phú, ý tưởng tốt đẹp,

nhưng nếu mắc nhiều sai sót về chữ viết, về chính tả thì ít ra cũng làm giảm hứng thú cảm nhận của người thưởng thức.

b) Lựa chọn từ ngữ để diễn đạt

Từ ngữ là vật liệu chính để xây dựng bài văn. Viết văn, tức là sử dụng vốn từ ngữ của mình thể hiện nội dung đề bài đã xác định một cách tốt nhất, hay nhất. Muốn viết được văn hay, không chỉ cần có niềm say mê, hứng thú và nội dung đề bài là đủ. Nhà văn Tô Hoài viết: "Tôi không bao giờ xem nhẹ nhiệt tình của bạn, khi bạn trò chuyện về đề tài và cốt truyện bạn định viết. Ai cũng khuyên bạn nên viết, vì đề tài và cốt truyện của bạn rất hay."

Nhưng đến khi viết ra thì, chao ôi, lại không hay như bạn kể. Bởi vì *vốn liếng chữ nghĩa* của bạn dùng để thể hiện không được như chiếc áo may đúng ý muốn, không điểm trang nổi lên hình tượng nhân vật, sự việc và quang cảnh. Văn không có màu vẻ riêng... " (Tô Hoài - Sđd).

Các em tập viết văn, phải có vốn từ ngữ của riêng mình, lại phải luôn luôn biết cách làm giàu vốn từ ngữ đó, biết dùng từ ngữ diễn tả được những điều quan sát được và những cảm xúc, suy nghĩ của mình. Nhà văn Bùi Hiến nói: "Phong ngôn ta có câu "Có bột mới gột nên hồ"... các em phải tự mình tích lũy lấy "bột", cái bột ấy chính là sự sống quanh mình, vốn sống của bản thân mình. Khi làm bài không phải là chỉ cốt lấy điểm, mà thử hình dung ra mình đang tập được *văn dùng ngôn từ để nắm bắt lấy những biểu hiện sinh động phong phú của cuộc sống thực*, cứ như mình đang trò chuyện với ai vậy, như thế sẽ thú vị vô cùng." (Bùi Hiến - Sđd).

Từ ngữ tiếng Việt có đặc điểm gì? Văn dùng những đặc điểm ấy vào hoạt động ngôn ngữ (nói hay viết) như thế nào để có bài văn hay? Dưới đây sẽ nhắc gọi các em một số điểm cần nắm vững để lựa chọn và sử dụng từ ngữ.

Mỗi từ khi nói ra hay viết ra được thể hiện bằng âm thanh (trường hợp viết, thì âm thanh của từ được gọi ra trong óc và có thể căn cứ vào chữ viết mà "đọc" lên cái âm thanh làm nên từ đó). Nhờ có âm thanh mà từ có tính vật chất, không phải là một cái gì vô hình. Âm thanh là chất liệu tạo ra các từ khác nhau trong ngôn ngữ. Ta nhận ra các từ khác nhau thường là ở cấu tạo âm thanh của những từ đó không giống nhau (chữ viết cũng biểu thị sự khác nhau về âm thanh). Các em có thể lấy ví dụ bất kì nào để chứng minh điều đó. Chất liệu âm thanh và đặc điểm cấu tạo trực tiếp biểu hiện nghĩa của từ. Khi ta nghe hay đọc "viết", "lớp", "bài học" chẳng hạn, ta đồng thời hiểu nghĩa của *viết, lớp và bài học*. Nếu nghe hay đọc thành "viết" hay "điếc", "lớp" hay "bài học" thì không thể nhận ra đề dàng nghĩa *viết, lớp, bài học* được. Như vậy, trong từ, *âm* và *nghĩa* có quan hệ gắn bó: âm biểu hiện nghĩa. Các em phải nói đúng, viết đúng hình thức âm thanh của từ (yêu cầu chính tả đảm bảo viết đúng để đảm bảo phát âm từ đúng).

Tuy nhiên, mặt âm thanh trong một số từ có tác dụng gọi tả và gọi cảm, làm phong phú thêm nội dung ý nghĩa mà từ đó biểu thị. Trong tiếng Việt, có một lớp từ ngữ, mà chất liệu âm thanh của chúng khi nói hay viết ra, đã biểu hiện được cái dáng vẻ, cái màu sắc, cái mùi vị, cái âm thanh... của chính sự vật, trạng thái, tính chất, đặc điểm hay nghĩa của từ ngữ đó. Lớp từ ngữ đó được cấu tạo bằng cách mô phỏng, hoặc bằng cách phối hợp âm thanh (gọi là kiểu từ láy, từ tương thanh và từ tương hình). Trong bài văn "Tả một con chó trong khu chăn nuôi của nhà trường", em Nguyễn Văn Bình (Hà Tây) đã dùng những từ *nhòn nhòn* (tả mõm chó), *ươn ướt* (tả mũi chó) là những từ gọi tả; bài văn "Tả một con trâu do chính tay em săn sóc", em Nguyễn Văn Toàn (Hải Phòng) dùng *vênh vénh* (tả sừng trâu), *soàn soạt* (tả trâu gặm cỏ), *núng*

nính (tả bấp chơn trầu), *ten lét* (tiếng dưới quạt vào mông trầu) cũng là những từ gọi tả và là những từ lấy...

Biết khai thác và sử dụng đặc điểm âm thanh và đặc điểm cấu tạo từ, làm cho câu văn, bài văn sinh động, đa dạng về hình ảnh, màu sắc, phong phú về ý nghĩa.

Lớp từ có âm thanh giống nhau nhưng có nghĩa khác nhau là lớp từ đồng âm. Trong lời ăn tiếng nói của nhân dân, trong văn học dân gian và nói chung, trong các tác phẩm văn chương, lớp từ đồng âm có thể được dùng trong những trường hợp:

+ Từ đồng âm được dùng với một nghĩa xác định (hiểu trong câu, trong bài văn cụ thể). Ví dụ: *đậu* 1 (trong chim *đậu*, mỗi *đậu*); *đậu* 2 (trong *đậu* tốt nghiệp); *đậu* 3 (trong xôi *đậu*, chè *đậu*); *đậu* 4 (trong nghề *đậu* - xem bài *Chiếc nhẵn* ở phần 1). Đặt các từ đồng âm khác nghĩa đối nhau, cạnh nhau là một lối chơi chữ dí dỏm, hài hước, tế nhị: Rượu *đậu* mằm xối *đậu*; Kiến *bờ* đĩa thịt *bờ*...

+ Từ đồng âm được dùng ở vị trí có thể hiểu theo hai, ba nghĩa nhằm tạo ra sắc thái hài hước cho câu văn, bài văn:

Bà già đi chợ cầu Đông

Bói xem một quẻ lấy chồng lợi chăng

Thầy bói gieo quẻ nói rằng

Lợi thì có lợi nhưng răng không còn.

Trong việc dùng từ đồng âm, các em phải hiểu nghĩa (và các đặc điểm nghĩa và ngữ pháp) của các từ đó. Đáng chú ý nhất là bên cạnh những từ giống nhau hoàn toàn về ngữ âm, có những từ chỉ những âm thanh tương tự - đó là từ gần âm. Những từ gần âm thường có nghĩa riêng (trừ trường hợp từ phát âm theo phương ngữ bị chệch đi hoặc viết sai chính tả tạo ra từ gần âm cùng nghĩa như *học* $\approx$ *học*; *anh* $\approx$ *eng*...). Với các từ gần âm, việc sử dụng nhằm lẫn không phân biệt nghĩa sẽ làm cho câu văn sai nghĩa hoặc tối nghĩa.

Sử dụng đúng âm thanh của từ ngữ và có ý thức biểu hiện cảm xúc, ý tưởng bằng âm thanh, làm cho câu văn, bài văn có âm điệu, nhịp điệu hài hòa, tạo ra được những sắc thái ý nghĩa mới mẻ, hấp dẫn. Đoạn văn tả con trầu trong bài văn của em Nguyễn Văn Toàn (Hải Phòng) đã có được ưu điểm ấy ở một mức độ nhất định:

"*Con trầu của nhà em trông thật mập mạp, khắp mình nó đen bóng như gỗ mun. Cái sừng của nó nhọn hoắt, vênh vênh. Trông cái thân hình béo mẫm và lực lưỡng của nó sao mà đáng yêu thế! Nó bước đi chậm chạp, lặc lè. Nó gặm soạn soát từng nắm cỏ non trông thật là ngon lành. Thỉnh thoảng nó lại ngẩng đầu lên khoan thai nhai cỏ. Tiếng nó gặm cỏ cùng với tiếng gặm cỏ của đàn trầu trào lên như một nong tằm ăn rỗi. Nó cúi đầu mải miết gặm cỏ hết bờ này sang bờ khác. Nó thè cả lưỡi ra, úi cả đất lên để gặm cỏ. Đôi mắt nó lìn đim ra chiều khoan khoái lắm. Cỏ bờ cỏ nào rậm, nó xăm xăm bước tới ăn lấy ăn để. Cỏ non nhiều, nó gặm càng háng như một con thú dữ đói được mồi. Bấy giờ, sao em thấy nó đi nhanh thế, bấp chơn của nó nổi lên từng u thịt núng nính. Cái đuôi của nó quạt ten lét lên mông, nó giậm chân bình bịch xuống đất. Nhìn con trầu nhà em đang gặm cỏ, em khoái vô cùng."*

Mặc dù lời văn còn vụng ở một số chỗ, nhưng đọc lên, người đọc đã hình dung được con trầu khoẻ mạnh, đẹp đẽ, tính nết chăm chỉ, hiền lành ngay cả trong khi ăn và tình yêu giữa em Bình và con trầu nhà em thật thấm thiết, đậm đà.

II - MỘT SỐ KĨ NĂNG CẦN THIẾT ĐỂ VIẾT VĂN HAY

Viết văn hay đòi hỏi một số kĩ năng nhất định ở người viết. Phần lớn các kĩ năng cơ bản viết văn đã học ở nhà trường (môn Tập làm văn) nhưng với những hiểu biết đó, không phải ai cũng viết được văn hay.

Qua các phần trên của tập sách này, các em đã thấy những bài văn viết hay đều chứa đựng những cảm hứng và hiểu biết của

người viết về đề tài (người, vật, sự vật, sự việc). Người viết lại phải có năng lực vận dụng tiếng Việt, diễn đạt những cảm hứng và hiểu biết đó thành bài văn, gây được ấn tượng mạnh mẽ và sâu sắc cho người đọc.

Tạo ra được cảm hứng, có vốn hiểu biết phong phú về cuộc sống và về tiếng Việt là những cơ sở rèn luyện kĩ năng viết văn.

1. Tạo cảm hứng để viết văn hay

Cảm hứng là động cơ thúc đẩy ham muốn viết văn. Cảm hứng bắt nguồn từ cảm thụ văn học (qua sách báo, kể chuyện, thơ và văn được học và được đọc), từ hiểu biết thực tế cuộc sống thường ngày diễn ra quanh ta, và từ hoạt động tiếng Việt giàu đẹp trong văn học và trong học tập, giao tiếp.

Khi đọc một cuốn truyện, một bài văn, một bài thơ hay, các em cảm nhận được bao điều mới mẻ, lí thú, hấp dẫn. Ham mê đọc sách báo văn học, biết đọc có suy nghĩ, có chọn lọc, học tập cách thể hiện nội dung và diễn đạt ngôn từ... tích lũy cho mình những mẫu mực để rèn luyện kĩ năng viết văn.

Một trong những biểu hiện cảm hứng văn học là biết phát biểu nhận xét đúng đắn, biết bày tỏ cảm xúc chân thật và tự giác trước một hình ảnh, một chi tiết, một từ ngữ trong cuốn truyện, bài văn, bài thơ đang đọc. Em Tạ Nguyễn Tấn Trường (Tp HCM) viết cho bạn, kể về "Một bài thơ đã để lại cho mình nhiều ý nghĩ và tình cảm nhất. Đó là bài thơ "Em dang cô một vòng hoa" của Trần Đăng Khoa viết tặng cô Mạc Thị Bưởi, một nữ anh hùng liệt sĩ thời chín năm chống Pháp" (Bài làm văn được giải nhì trong kì thi chọn học sinh giỏi quốc gia -1984.).

Tấn Trường cảm nhận sự hi sinh anh dũng của cô Bưởi trong tâm lòng yêu thương của nhân dân, của đất nước, qua những dòng thơ :

Trưa nay em đến thăm cô

Lúa chiêm chín rục đôi bờ phi lao

Sắc hoa râm bụt quanh ao

Tiếng chim vườn mẹ cùng vào thăm cô.

Hoà cùng mọi vật đến viếng mộ cô Bưởi, em lắng nghe được một tiếng gì dưới đất xôn xao, nắng trưa bôn chôn như đang nói lên lòng cảm thù bọn giặc Pháp dã man:

Tiếng gì dưới cỏ non tơ

Xôn xao trong đất, nắng trưa bôn chôn,

Những dòng thơ đầy xúc động được em nhắc lại:

Thương cô sóng cuộn quanh cơn

Nhát dao giặc giết... em còn thấy đau !

Em nghe mẹ kể đêm thâu

Hoe hoe đôi mái, mái đầu phơ phơ...

Chúng tớ Tấn Trường có năng lực cảm thụ bài thơ thật sâu sắc và tinh tế.

Cảm thụ văn học đối với một tác phẩm hay với một tác giả của các em thường không giống nhau. Tùy hoàn cảnh cụ thể, hiểu biết, học lực mà các em thu nhận được giá trị nội dung và nghệ thuật của bài văn, bài thơ và biểu hiện tài năng của người viết ở những điểm khác nhau. Nói về cảm xúc đối với thơ Trần Đăng Khoa - thời còn là học sinh tiểu học, nhiều em đã nêu trong bài làm văn của mình về bài "Nghe thầy đọc thơ".

Em Đỗ Thị Thùy Linh "Ôi anh Khoa ! Anh đã viết một câu thơ bật lên sự nhân hoá tuyệt vời ! Anh Khoa ơi ! Có phải em đã nghe tiếng ông trăng thổ làm chiếc tàu đưa rung động không ?..."

Mai Thùy Liên "Thấy như hiện ra trước mắt mình thầy giáo của anh Khoa cũng như thầy giáo em vậy... Em nghe cả được tiếng chèo thuyền trên dòng sông vắng lặng vọng đến bên tai. Kia em nghe cả tiếng ru "à, ơi", giọng trầm ấm khi bà kể chuyện mới đêm. Trăng đẹp quá anh ơi !..."

Nguyễn Thu Phương nghĩ "Anh viết như thế (tiếng thơ đó năng xanh cây quanh nhà) để muốn nói với mọi người rằng: qua giọng thấy đọc những bài thơ hay, anh như cảm nhận được vẻ vẻ đẹp của vạn vật xung quanh mình được nhân lên gấp bội.

Đào Ngọc Hương "lần đầu được đọc bài thơ này (Nghe thấy đọc thơ), em đã say mê ngay rồi. Em về nhà đọc đi đọc lại cho thật thuộc... Giờ đây, ngồi suy ngẫm lại bài thơ anh viết, em càng thấy nó có một sức hấp dẫn kì lạ... Tiếng thơ của thầy đọc lên có cái gì đó làm nểng như đó lên hơn, cây như xanh hơn đây sức sống, như gọi cho anh nghe thấy tiếng mái chèo khua nước giữa dòng sông Kinh Thầy, làm anh cảm thấy giọng nói êm êm của người bà thân yêu" và "Ánh trăng như có sức mạnh của hơi thở làm cho những tàu dừa rung động...".

Cũng cảm nhân khi đọc thơ Trần Đăng Khoa, có em yêu thích bài này, lại có em yêu thích bài khác. Em Lê Thanh Tâm thích "Hạt gạo làng ta" vì "đọc bài thơ ấy, em mới hiểu được muốn làm ra được hạt gạo phải khổ khăn thế nào... Hạt gạo làng ta như có vị của phù sa ven sông, như có mùi hương thơm thoang thoảng của những bông sen. Hạt gạo như chứa cả lời mẹ hát ngọt ngào...". Bài "Buổi sáng sân nhà em" gọi nhắc "những kỉ niệm êm đềm của em Phạm Thị Thuý An nhớ về đồng quê, nơi có cánh đồng thơm mùi lúa, có cánh cò trắng bay, có lũy tre làng xanh mượt, có con sông xanh ôm lấy xóm làng"... Dương Thị Hải Yến thích nhất đoạn thơ trong bài "Cây dừa":

Thân dừa bạc phéch tháng năm

Quả dừa, đàn lợn con nằm trên cao

Đêm hè hoa nở cùng sao

Tàu dừa: chiến lược chài vào mây xanh.

Nhờ có những cảm thụ tinh tế, sâu sắc đối với thơ Trần Đăng Khoa mà các em nói trên đã viết được những bài làm văn tốt theo yêu cầu của đề bài.

2. Tập quan sát

Cảm hứng gắn liền với quan sát. Tiếp xúc với tác phẩm thơ văn, các em quan sát cách lựa chọn nội dung, sắp xếp bố cục, cách hành văn, tìm ra những lời hay, ý đẹp của tác giả. Tiếp xúc với thực tế cuộc sống, các em làm giàu vốn hiểu biết sâu rộng về thiên nhiên, về con người, loài vật và làm giàu vốn tiếng Việt, đáp ứng đòi hỏi diễn tả thực tế bằng lời văn sinh động, gọi cảm.

Quan sát thực tế như thế nào để viết được văn hay ?

Trước hết, phải xác định đối tượng và mục đích quan sát, căn cứ quan sát để tìm ý cho bài văn. Khi đã có đề tài (có nội dung và mục đích viết cụ thể), em chủ động quan sát sự vật để tìm ý. Tự nhiên, trong cuộc sống hằng ngày, do tiếp xúc, quan hệ với sự vật em cũng đã tích lũy được những hiểu biết chi tiết về sự vật đó. Thời quen quan sát sự vật không chỉ thể hiện khi thực sự cần thiết cho việc viết một bài văn mà phải là thói quen thường xuyên khi tiếp xúc với mọi vật quanh ta, ở mọi nơi, mọi lúc. Có những chi tiết không thể cảm nhận bằng lối quan sát trực tiếp, mà chỉ hình dung được trong trí óc. Đó là những nhận xét, dự đoán về sự vật qua biểu hiện hành động, trạng thái của sự vật đó.

Khi quan sát một sự vật, sự việc, các em phải xem xét sự vật, sự việc đó ở một nơi, một lúc nhất định, trong một hoàn cảnh cụ thể và trong mối quan hệ với sự vật, sự việc khác. Tả một em bé, ta có thể chú ý những chi tiết xuất hiện khi mẹ đi làm về, đón em bé vào lòng, nựng và cho em bú... thái độ cử chỉ của mẹ, của em và của cả những người thân trong gia đình trong không khí sum họp gia đình đầm ấm, hạnh phúc... (thường là cuối buổi chiều, mọi người trong nhà có mặt đông đủ).

Ta cũng có thể quan sát sự vật, sự việc trong cách suy nghĩ, hiểu biết của người khác. Ví dụ như nghe một câu chuyện, biết một vật, một người qua lời nói của người khác, hoặc đọc trong

sách báo viết về câu chuyện đó, về người về vật đó. Quan sát qua sự quan sát của người khác là con đường học tập, tích lũy những hiểu biết cuộc sống. Hằng ngày, trong gia đình, ông bà, cha mẹ, bà con lối xóm nói năng, trao đổi; các thầy giáo, cô giáo giảng giải trên lớp; bạn bè trò chuyện... Sách, báo cung cấp kiến thức khoa học tự nhiên và khoa học xã hội. Sự quan sát trong giao tiếp, trong học tập giúp ích nhiều cho công việc viết văn của em, gợi trí tưởng tượng và kích thích cảm hứng cho bài văn em sắp viết ra. Như vậy muốn viết văn hay, em phải đọc nhiều sách báo, phải quan sát từ trong sách báo để rút ra những chi tiết mới, lạ về sự vật và thế giới. Sách báo có thể đưa em tới những sự vật không chỉ ở hiện tại mà đã diễn ra trong quá khứ và sẽ đến ở tương lai. Điều đó mở mang trí tuệ cho em, làm cho em có hiểu biết phong phú hơn rất nhiều.

Biết quan sát tức là biết chọn chỗ đứng xem xét sự vật. Tả một con thuyền trên dòng sông, em có thể đứng ở trên bờ sông, hoặc trên một con thuyền khác, hoặc ngay trong lòng con thuyền em định tả. Chỗ đứng giúp ta xem xét sự vật ở những mặt, những chi tiết khác nhau. Chọn chỗ đứng thích hợp để phát hiện được những nét riêng của sự vật, không nhất theo một phép tắc nào, nhưng phải nhằm đúng những chi tiết phục vụ đề bài của bài văn. Câu chuyện dân gian "Thầy bói xem voi" là một dẫn chứng sinh động về chỗ đứng quan sát. Mỗi ông thầy bói mù chỉ được tiếp xúc voi ở một góc bộ phận, nên đã đưa ra những hình ảnh khác nhau về con voi. Ông sờ vào voi thì cho rằng voi giống con đĩa; ông sờ chân thì nói voi giống cái cột đình; ông sờ tai thì nói voi giống cái quạt; ông sờ đuôi thì lại cho voi giống cái chổi. Tất nhiên chỗ đứng quan sát toàn bộ sự vật hay chỉ giới hạn bộ phận sự vật cũng không cũng khác. Tả một bông hoa, thì không bắt buộc quan sát toàn bộ cây hoa, và cũng không bắt buộc quan sát cả một vườn hoa. Nhưng nếu em có ý định tả bông hoa vào một

cây để so sánh với những bông hoa khác; hay vào một bình nhiều hoa, một vườn hoa, làm nổi bật sự đặc sắc của bông hoa, thì cũng có thể đứng ở chỗ bao quát được tất cả.

Chỗ đứng quan sát sự vật để tả trong một bài văn cũng nên thay đổi linh hoạt. Em có thể di chuyển chỗ đứng khi quan sát một vật đứng yên (nói đứng yên là tương đối, khi vật không dời chỗ trong thời gian ta quan sát), hoặc di chuyển theo sự dời chỗ của vật. Ví dụ quan sát một chiếc ô tô đang đỗ (tương đối đứng yên) em có thể đứng bên hông xe, hoặc đứng đầu xe hay cuối xe; còn với chiếc ô tô chạy trên đường thì chỉ có thể đứng bên đường, hoặc đi dọc theo đường mà quan sát.

Trong các bài văn làm ở lớp (văn miêu tả) các em học sinh lớp 4-5 thường chọn chỗ đứng quan sát từ bên ngoài. Bài văn tả một người bạn học cùng lớp rất chăm chỉ học tập và hăng say văn nghệ của một em viết: "Hương Giang có dáng người loắt choắt. Làn da trắng hồng. Đôi mắt đen tròn. Cặp môi đỏ của Hương Giang nom như đang cười. Đặc biệt Hương Giang có một chiếc răng khểnh nom rất duyên. Mái tóc đen nhánh của Hương Giang được cặp gọn. Sau gáy là chiếc nơ xinh xinh". Em Vũ Hải Hà (Hà Nội) tả hình dáng và đức tính tốt đẹp của một người trong gia đình mà em kính yêu nhất "Lúc mẹ ngồi vào bàn ăn, em có dịp được ngắm mẹ kĩ hơn. Mẹ em năm nay ngoài ba mươi tuổi, dáng người mẹ thanh thanh. Trên khuôn mặt trái xoan phức hậu là đôi mắt to sáng dưới hàng mi cong, ánh lên vẻ dịu hiền. Giọng nói của mẹ trầm trề sức sống. Mái tóc mẹ phi-dẻ dài. Đôi bàn tay gầy gầy xương xương. Chính đôi bàn tay ấy đã quạt cho em trong những ngày hè oi bức; ôm ấp em vào lòng, ủ ấm cho em trong mùa đông giá buốt. Mẹ em rất khéo tay đan lát..."

Phải tự mình quan sát, dù là quan sát thực tế hay dựa vào sách vở. Nếu viết văn mà chỉ sao chép lại kết quả quan sát của người khác, thì dù có đáng về quan sát từ bên ngoài, lời văn vẫn lộ ra

chỗ thiếu tự nhiên. Đọc một bài văn được đánh giá cao vẫn có đoạn ta đã bắt gặp đầu đó trong một cuốn sách khác, thậm chí ngay trong sách giáo khoa: "Mẹ em năm nay đã ngoài bốn mươi. Mẹ có dáng người nhỏ nhắn, phù hợp với mái tóc đen dài. Làn da mẹ không còn trắng và mịn màng như xưa nữa. Em thích nhất là khi mẹ áp bàn tay vào má em. Tay mẹ không trắng đầu. Bàn tay rạm rập mà em thấy thương thương. Bàn tay đó đã ấm bé em, vỗ về chỉ em em. Giữa mùa đông giá lạnh, mẹ vẫn dậy sớm như thường lệ. Mẹ làm các việc kể cả giặt quần áo..." (Bài làm của học sinh).

Cảm hứng của người viết có tác dụng thúc đẩy quan sát: muốn viết được phải tìm hiểu, phát hiện đặc điểm của đối tượng, sự vật, sự việc bằng khảo sát say mê từ trong lòng mình. Đúng trước sự vật mà lòng ta dửng dưng, không mấy may xúc động thì khó có được những nhận xét, phát hiện tinh tế, mới mẻ và độc đáo. Ví dụ tả một con trâu, dù em đã biết con vật quen thuộc đó, nhưng nếu đó không phải là một con trâu cụ thể có một mối liên hệ nhất định nào với em đủ tạo ra cảm hứng viết, thì em cũng chỉ có thể vẽ ra một con trâu chung chung, không có sức sống. Cảm hứng viết văn thời thức tình cảm (yêu, ghét, v.v...) và gọi mở trí tuệ (chọn lựa từ ngữ, sắp xếp ý tứ trong câu, trong đoạn v.v...) để viết bài văn hay.

Cần phải quan sát sự vật trong biến đổi : người và vật đang hoạt động, làm việc, sinh hoạt ; sự vật đang phát triển, trong trạng thái chuyển động và trong mối quan hệ với con người. Quan sát sự vật không đứng yên giúp cho cảm hứng thêm sâu sắc, sinh động và khi viết thành bài văn mới có được "cái mới, cái riêng, cái độc đáo" mới viết ra được "những điều mà người bình thường không trông thấy" (Phạm Hồ - Sdd). Như vậy, ngay khi bắt đầu quan sát để chuẩn bị ý tứ nội dung, và trong khi viết văn, em phải có tình cảm, hứng thú và duy trì cảm hứng đó ít ra là cho đến khi đã viết thành công bài văn.

3. Phát huy trí tưởng tượng

Viết văn cần có trí tưởng tượng. Tưởng tượng và quan sát thực tế có liên hệ với nhau. Tưởng tượng có cơ sở thực tế (do quan sát thu nhận được và do kinh nghiệm sống tích lũy được). Ở lớp, các em đã được học làm kiểu bài văn kể chuyện tưởng tượng "Hãy tưởng tượng và viết lại buổi trò chuyện đàm ẩm của cây cối, hoa lá trong một buổi sáng tiết trời ẩm áp, ánh nắng ban mai rực rỡ...", "Hãy hình dung cảnh (một chú chim non được người bắt về nuôi, sẵn sóc chu đáo, nhưng vẫn không chịu ăn uống, hết ỉ rừ lại nhảy cuống cuống trong lồng nhốt) để kể lại tỉ mỉ và viết tiếp câu chuyện giữa người nuôi và con chim nhỏ đó", "Hãy tưởng tượng và viết lại câu chuyện giữa em và một cây non mới trồng bị bẻ ngọn..." v.v... Không chỉ "tưởng tượng" khi viết loại văn tưởng tượng, tưởng tượng trong tất cả các thể loại văn : miêu tả, tường thuật, kể chuyện, làm thơ... Sự kết hợp trí tưởng tượng phong phú và thực tế tinh tế trong một bài văn là điều kiện cần thiết để viết bài văn hay.

Tưởng tượng trong bài văn có thể là chi tiết : một người, một vật, một hành động, một lời nói... ; cũng có thể là một sự việc hoàn chỉnh trong đó người, vật, cảnh vật, thời gian, diễn biến hành động, tính cách v.v... đều do người viết nghĩ ra một cách có chủ ý. Ở loại truyện viết cho thiếu nhi như truyện loài vật "Đế Mèn phiêu lưu kí" (Tô Hoài), truyện lịch sử "Lá cờ thêu sáu chữ vàng" (Nguyễn Huy Tưởng) và ngay cả truyện đất nước và con người "Quê nội" (Võ Quảng), "Đất rừng phương Nam" (Đoàn Giỏi), các nhà văn đã miêu tả sự vật, sự việc kết hợp với trí tưởng tượng phù hợp tâm lí của thiếu nhi, tạo nên sự hấp dẫn hứng thú cho người đọc.

Nói tưởng tượng trong viết văn là những điều người viết nghĩ ra một cách có chủ ý, nghĩa là tưởng tượng phải hợp lí và có mục

đích. Tượng tượng không phải là bìa đặt vô căn cứ, tùy tiện. Nhân vật Dế Mèn tự kể về chuyện phiêu lưu của mình, suy nghĩ và hành động như một người từ thuở ấu thơ đến lúc trưởng thành là do tượng tượng của nhà văn, mà văn không xa lạ với đặc điểm của loài dế còn trụng mà tuổi trẻ của nhà văn đã nhân biết, quan sát được. Những bài văn của các em Đỗ Trung Thành, Vũ Thu Hà, Lê Phương Dung, Đặng Ngọc Phương, Trần Thanh Phúc, Phạm Thanh Hương và Trần Thế Phương (Hà Nội) về cuộc chuyện trò vui vẻ của cây cối, hoa lá (trong đề văn đã nêu trên) đều là những bài viết tượng tượng có cơ sở thực tế hiểu biết về các loài hoa và về cuộc sống con người gắn bó với các loài hoa (xem phần *Các bài văn tuyển chọn*).

Nói tóm lại, để viết được một bài văn hay (đã xác định được nội dung viết gì, viết về sự vật, sự việc gì), em phải có sự chuẩn bị. Đó là việc tìm hiểu kĩ người, vật, việc, hoàn cảnh cụ thể, diễn biến cụ thể để phát hiện nét mới, nét riêng, nét độc đáo đưa vào bài văn. Kết quả quan sát sự vật phải khơi nguồn cho những sáng tạo nên các hình ảnh sinh động, bằng trí tưởng tượng phong phú và cảm hứng dồi dào.

III - NĂM VỪNG VÀ SỬ DỤNG KIẾN THỨC TIẾNG VIỆT TRONG KHI VIẾT VĂN

Kiến thức tiếng Việt các em được học ở bậc Tiểu học, thuộc các bộ phận *ngữ âm, từ ngữ, ngữ pháp, văn bản và phong cách*. Đó là những kiến thức cơ bản, phổ cập, rất cần thiết để viết một bài văn và viết được văn hay.

Những kiến thức về ngữ âm liên quan đến chữ viết và chính tả đã được nói đến ở phần trên. Dưới đây là những gợi ý các em về việc sử dụng từ ngữ, ngữ pháp, văn bản và phong cách tiếng Việt.

1. Lựa chọn từ ngữ

Từ ngữ tiếng Việt giàu và đẹp, đậm đà bản sắc dân tộc. Đặc điểm cấu tạo của từ tiếng Việt là *đa dạng về kiểu loại* (từ đơn, từ ghép, từ láy), *phong phú về ý nghĩa* (từ một nghĩa, từ nhiều nghĩa, từ đồng nghĩa, từ trái nghĩa, từ đồng âm khác nghĩa...), *linh hoạt về sử dụng* (từ dùng trong sinh hoạt, trong sách vở khoa học, từ địa phương, từ nghề nghiệp...). Từ ngữ trong văn thơ thường có sức gợi tả hình ảnh, âm điệu và gợi cảm xúc mạnh mẽ.

So sánh nội dung ý nghĩa và chủ đề các đoạn văn sau đây để thấy rõ sự lựa chọn từ ngữ phù hợp với đối tượng được các em miêu tả :

a) "Hương Giang có dáng người loắt choắt. Làn da trắng hồng. Đôi mắt đen tròn. Cặp môi đỏ của Hương Giang nom như đang cười. Đặc biệt Hương Giang có một chiếc răng khểnh rất có duyên. Mái tóc đen nhánh của Hương Giang được cặp gọn. Sau gáy là chiếc nơ đỏ xinh xinh."

(Bài làm của học sinh)

b) "Mẹ em năm nay ngoài ba mươi tuổi, dáng người mẹ thanh thanh. Trên khuôn mặt trái xoan phúc hậu là đôi mắt to sáng dưới hàng mi cong, ánh lên vẻ dịu hiền. Giọng nói của mẹ trầm trề sức sống. Mái tóc mẹ phi dè dài. Đôi bàn tay gầy gầy xương xương."

(Bài làm của Vũ Hải Hà)

c) "Dáng người bà nhỏ nhắn. Bước đi vẫn nhanh nhẹn cho dù bà đã gần tám mươi tuổi. Đôi mắt bà không còn được tinh tường như xưa. Thế mà bà vẫn không chịu ngồi chân tay lúc nào cả. Chỉ có khuôn mặt hiền hậu của bà là không thay đổi. Nước da ngăm đen vì nắng gió của bà đã điểm những nốt đồi mồi và có những nếp nhăn nheo."

(Bài làm của Trần Hồng Thủy)

d) "Cô có vóc người tầm thước, nước da trắng hồng. Mái tóc đen mượt, óng chiuối, buồng xuống ngang lưng, cô cài chiếc cặp sáng loáng sau gáy. Đồi mắt cô mở to dưới cặp lông mày thanh mịn. Đồi mắt ấy mỗi lần nhìn chúng em vừa bao dung vừa trù mến. Trên khuôn mặt trái xoan, mỗi khi có điều gì vui, cô lại hé nụ cười với đôi hàm răng trắng bóng, đều đặn và cặp môi tươi tắn..."

(Bài làm của Trần Lưu Phương)

đ) "Phương Bình năm nay vừa tròn 10 tuổi. Vóc người cân đối khoẻ mạnh. Dáng đi nhanh nhẹn. Mái tóc cắt ngắn gọn gàng. Bạn có khuôn mặt chữ điền, sống mũi thẳng và cao. Trên khuôn mặt bạn, thích nhất là đôi mắt sáng và đen. Nơi đó có nét gì thông minh khố tả. Bạn luôn ăn mặc giản dị, áo sơ mi trắng, quần tây xanh, tuy đã cũ nhưng rất sạch sẽ. Chiếc khăn quàng đỏ xinh xinh luôn nổi bật ở trên cổ áo bạn".

(Bài làm của Võ Anh Khoa)

Các đoạn văn trên đây miêu tả hình dáng một con người thân yêu của em : một bạn gái, mẹ, bà, cô giáo và một bạn trai. Đọc xong mỗi đoạn, ta thấy hiện ra năm vẻ mặt khác nhau, thật cụ thể, thật chi tiết sinh động... trong cách diễn tả bằng từ ngữ của năm em học sinh tiểu học.

Muốn dùng từ ngữ đúng và hay, các em phải có vốn từ phong phú, hiểu căn cứ ý nghĩa và những đặc điểm trong cách dùng từ ở những hoàn cảnh nói, viết phù hợp.

2. Dùng các kiểu câu

Khi viết văn, cần phối hợp các kiểu câu (kiểu câu theo cấu tạo: câu đơn hay câu ghép và kiểu câu theo mục đích nói, viết: câu kể, câu hỏi, câu cầu khiến, câu cảm). Khi đặt câu, ngoài thành phần chính, còn cần thiết dùng thành phần phụ thích hợp để tả hoàn cảnh, thời gian, không gian, các tình huống của sự việc nêu trong

câu. Các từ ngữ phát huy được giá trị gợi tả hay gợi cảm khi được đặt đúng vị trí ngữ pháp của chúng trong cấu tạo câu.

Dưới đây là một ví dụ về một đoạn văn có sử dụng nhiều kiểu câu:

... "Tiết Tập đọc đã hết. Chúng em hát một bài đồng thanh rồi chuyển sang tiết Toán. Bài mới nói về cách tính vận tốc. Có tiếng xì xào: "Vận tốc là cái quái gì thế nhỉ?". Cô giáo gõ thước xuống bàn nhắc các bạn trật tự rồi cô đọc thông thả, rành rọt đề toán: "Một người đi bộ trong 2 giờ đi được 8 ki-lô-mét. Hỏi trung bình trong một giờ người ấy đi được bao nhiêu ki-lô-mét?"

- Em nào biết ?

Nhưng cánh tay rào rào giơ lên. Bạn Sơn lau đầu:

- Bốn ki-lô-mét, thưa cô bốn ki-lô-mét à !

Cô cười và nói: "Bốn ki-lô-mét, đấy chính là vận tốc một người đi bộ, các em à !". À ra thế ! Cả lớp lặng đi một lúc vì ngạc nhiên. Tưởng gì ! Té ra vận tốc là quãng đường trung bình đi được trong một đơn vị thời gian giờ, phút, giây... Dẽ quá !"

(Bài làm của Phạm Thiều Nga)

Trong đoạn văn, Phạm Thiều Nga dùng khá chính xác các kiểu câu kể, câu hỏi, câu cảm, câu hội thoại (với cấu tạo câu đơn, câu ghép):

3. Dùng đoạn văn ngắn

Một bài văn thường được phân chia thành một số đoạn văn, mỗi đoạn diễn tả một ý lớn trong dàn ý của toàn bài. Đoạn văn lại có thể gồm một số câu gắn kết nhau về nội dung và về hình thức.

Ở bài tập làm văn (học theo chương trình quy định), các em đã làm quen với bố cục bài văn có 3 phần, mỗi phần do một đoạn hay một số đoạn văn ngắn tạo thành:

Phần mở bài, gồm đoạn văn mở bài (đoạn mở bài).

Phần thân bài, gồm nhiều đoạn văn.

Phần kết bài, thường chỉ có một đoạn văn (đoạn kết bài).

Tùy theo cách gắn kết các câu trong một đoạn văn và mục đích dùng đoạn văn, người ta lại phân biệt kiểu đoạn văn để rèn luyện, học tập. Lên các lớp trên ở bậc Trung học, các em sẽ được tìm hiểu kĩ các kiểu đoạn văn. Nhưng trên thực tế, các em phải sử dụng đoạn văn khi viết bài văn.

Sự gắn kết giữa các câu trong một đoạn văn thể hiện về mặt nội dung là các câu trong đoạn đều hướng vào ý lớn của cả đoạn (mỗi câu diễn đạt một khía cạnh, một chi tiết thuộc ý lớn của đoạn). Sự gắn kết câu tạo ra sự hoàn chỉnh, mạch lạc của nội dung đoạn văn. Ở phần trên, đã nêu ra 5 đoạn văn có nội dung miêu tả về ngoài của một nhân vật cụ thể (bạn gái, bà, mẹ, cô giáo, bạn trai). Mỗi đoạn gồm một số câu. Mỗi câu trong đoạn tả một chi tiết về ngoài. Các câu trong đoạn gắn kết lại biểu hiện một vẻ ngoài bao gồm các chi tiết cụ thể.

Về hình thức gắn kết, trong các đoạn văn miêu tả nói trên, thường thấy các câu được sắp xếp theo trình tự liệt kê. Các từ ngữ trong câu cũng được dùng gắn kết câu, ví dụ...:

... "Bà ơi ! Châu làm sao có thể quên được hình bóng thân thương *lâm liu của bà. Khuôn mặt hiền từ, làn da nhăn nheo, đôi mắt mới mới mòn...* Châu sẽ nhớ mãi bà bởi bà đã *hi sinh cả đời mình cho con, cho cháu.* Bà đã *an ủi, động viên* cháu, *cho cháu* từng quả táo, quả lê, *kể cho cháu nghe* những câu chuyện "ngày xưa ngày xưa..."

Trong đoạn văn trên, em Đào Thị Minh Hồng đã gắn kết các câu bằng các từ ngữ :

- Các từ xưng hô *bà / cháu*

- Các từ ngữ : hình bóng *thân thương. lâm liu* của bà = bằng *khuôn mặt hiền từ, làn da nhăn nheo, đôi mắt mới mòn...*

- Các từ ngữ : *hi sinh cả đời mình* cho con, cho cháu = *an ủi, động viên, cho từng quả táo, quả lê, kể chuyện* ngày xưa...

4. Tập viết văn

Tùy theo cảm hứng và vốn sống (do nhân thức và quan sát thực tế tích lũy được), em dùng tiếng Việt để viết thành bài văn. Lời văn, trước hết phải thể hiện được ý nghĩa và hình ảnh của sự vật, sự việc, trình bày được tình cảm, thái độ của em đối với sự vật, sự việc được miêu tả.

Trong bài văn, nên tránh lối viết bất chước, sáo, thiếu sự bộc lộ tình cảm tự nhiên, chân thật. Bài văn được viết ra với tình cảm tự nhiên, chân thực sẽ gây được ấn tượng sâu sắc cho người đọc, tạo ra sức thuyết phục và hấp dẫn người đọc. Về đẹp của một bài văn hay, không chỉ ở ý nghĩa nội dung, tình cảm, cảm xúc, mà nội dung và cảm xúc đó phải được thể hiện thông qua vẻ đẹp của tiếng Việt.

Viết văn đòi hỏi một sự kiên trì : kiên trì học hỏi, kiên trì rèn luyện. "Có công mài sắt có ngày nên kim". Nên bắt đầu bằng những ghi chép nhỏ vào sổ nhật kí, sổ tay viết văn và làm thơ ; Có dịp trao đổi với bạn bè, đọc cho nhau nghe, để sửa chữa, và bồi dưỡng cho nhau hứng thú chơi văn, làm văn. Khi có dịp quan sát thực tế, có dịp bày tỏ cảm xúc thành lời văn (viết bài báo tường, viết thư, viết kỉ niệm...), cần suy nghĩ, chọn lọc chi tiết, hình ảnh và tìm từ ngữ diễn đạt chân thật và giàu tình cảm.

Hì vọng với tình yêu văn và tiếng Việt cùng với sự cố gắng tập viết văn từ hôm nay, các em sẽ đạt được mong ước trở thành "nhà văn" trong tương lai.

MỤC LỤC

	Trang
Lời nói đầu	3
Hướng dẫn chung	5
Phần thứ nhất - ĐỌC VÀ CẢM THỤ	
Bài 1. Ca dao	13
Bài 2. Nghe thầy đọc thơ	14
Bài 3. Chiếc nhẵn	16
Bài 4. Chiếc ra đi ở của ông nội	17
Bài 5. Tà áo dài Việt Nam	19
Bài 6. Lộc nòn	20
Bài 7. Hoa trang nguyên	22
Bài 8. Mai tứ quý	24
Bài 9. Cây đề	26
Bài 10. Cây cối và con người	28
Bài 11. Con trống của Minh	30
Bài 12. Người mẹ xứ quê	32
Bài 13. Vì Trang nguyên mười hai tuổi	34
Bài 14. Bậc thầy của nghệ thuật sơn mài	36
Bài 15. Bà mẹ anh hùng	38
Bài 16. Trở lại quê nhà	39

Bài 17. Hành hương về đất Tổ	41
Bài 18. Tranh Đông Hồ	43
Bài 19. Bức thư của bà mẹ người Mi	45
Bài 20. Đánh lưới quết	47
Bài 21. Nhạc sĩ Văn Cao kể chuyện	48
Bài 22. Về hai chữ "Muôn vàn"	50
Bài 23. Tôi viết bài thơ Bên kia sông Đuống	52
Bài 24. Bùn sông Cầu	55
Bài 25. Trời chiều	57
Bài 26. Xứ sở thần tiên	59
Bài 27. Phòng ảnh Đào Hoa Nữ	61
Bài 28. Sài Gòn	63
Bài 29. Huế cổ kính trầm tư	65
Bài 30. Chợ vùng cao	66
Bài 31. Hội vật	68
Bài 32. Giấc mơ và hiện thực	70
Bài 33. Đất nước của Kim Tự Tháp	72
Bài 34. Mùa thu Pa-ri	74
Bài 35. Con tàu xuyên Việt	77
Bài 36. Hai bệnh nhân trong bệnh viện	79
Phần thứ hai - MỘT SỐ BÀI VIẾT CỦA HỌC SINH	
A - Lớp 4	
Đề 1. Em hãy tả cái trống của trường em	81
Đề 2. Em hãy tả tấm bản đồ Việt Nam	82
Đề 3. Em hãy tả con mèo của nhà em	85
Đề 4. Em hãy tả con thỏ...	86

<i>Đề 5.</i> Em hãy tả một con chim...	88
<i>Đề 6.</i> Em hãy tả ngôi nhà...	89
<i>Đề 7.</i> Em hãy tả hàng cây đẹp nhất...	91
<i>Đề 8.</i> Tả quang cảnh xung quanh em lúc cơn mưa và tạnh	92
<i>Đề 9.</i> Tả cảnh đẹp quê hương em...	96
<i>Đề 10.</i> Hãy tả phong cảnh nơi em ở trong buổi sáng mùa xuân ấm áp	99
<i>Đề 11.</i> Hãy tả lại cảnh mẹ con đàn gà chống lại quạ ác	102
<i>Đề 12.</i> Hãy kể lại một truyện cổ mà em đã nghe, đã đọc	106
<i>Đề 13.</i> Hãy kể lại một việc tốt của em...	108
<i>Đề 14.</i> Hãy kể lại câu chuyện của một nhà khoa học hoặc một nghệ sĩ, một danh thủ	110
<i>Đề 15.</i> Em hãy viết thư thăm hỏi thầy giáo (hoặc cô giáo cũ)	114
<i>Đề 16.</i> Bố đi công tác xa, viết thư thăm hỏi bố...	115
B. Lớp 5	
<i>Đề 1.</i> Hãy tả hình dáng và đức tính tốt của một người thân yêu...	117
<i>Đề 2.</i> Tưởng tượng và tả lại hình dáng, tính tình hoạt động và ước mơ của em...	123
<i>Đề 3.</i> Hãy tả lại môn thể thao mà em thích nhất	133
<i>Đề 4.</i> Hãy tưởng tượng và viết lại buổi trò chuyện với cây cối...	135
<i>Đề 5.</i> Hãy tưởng tượng và kể lại câu chuyện tâm tình...	139

<i>Đề 6.</i> Hãy thuật lại cuộc tranh luận về môn học...	145
<i>Đề 7.</i> Hãy thuật lại những việc em thường làm trong ngày...	151
<i>Đề 8.</i> Hãy thuật lại buổi xem phòng triển lãm "Vở sạch chữ đẹp" ...	154
<i>Đề 9.</i> Hãy kể chuyện gọi lại một kỉ niệm sâu sắc nhất...	157
<i>Đề 10.</i> Hãy kể lại một cuốn sách hấp dẫn mạnh mẽ đối với em...	160
<i>Đề 11.</i> Hãy tâm sự với trường một vài kỉ niệm êm đềm, sâu sắc...	162
<i>Đề 12.</i> Hãy kể lại câu chuyện...	164
<i>Đề 13.</i> Hãy thay lời cây tre (hay bóng sen) kể lại cuộc đời...	168
<i>Đề 14.</i> Hạt gạo Hà Nam tự kể chuyện mình	170
<i>Đề 15.</i> Hãy viết thư trả lời, đáp lại lòng mong mỏi của bố	172
<i>Đề 16.</i> Hãy viết thư thăm hỏi nhà thơ Trần Đăng Khoa...	175

Phần thứ ba - EM TẬP VIẾT VĂN

I - Làm thế nào để viết được bài văn hay	178
1. Một số điểm cần lưu ý	178
2. Viết gì ? Viết cho ai đọc ? Viết để làm gì ?	182
3. Viết như thế nào ? Viết bằng gì ?	190
II - Một số kĩ năng cần thiết để viết văn hay	195
1. Tạo cảm hứng để viết văn hay	196

2. Tập quan sát	199
3. Phát huy trí tưởng tượng	203
III – Năm vững và sử dụng kiến thức tiếng Việt trong khi viết văn	
1. Lựa chọn từ ngữ	204
2. Dùng các kiểu câu	206
3. Dùng đoạn văn ngắn	207
4. Tập viết văn	209

Chịu trách nhiệm xuất bản:

Giám đốc NGÔ TRẦN AI

Tổng biên tập VŨ DƯƠNG THUY

Biên tập:

PHẠM BÍCH HỢP

Trình bày bìa:

BÙI QUANG TUẤN

Biên tập kĩ thuật:

NGUYỄN LIÊN HƯƠNG

Sửa bản in:

THUY LINH - KIM LIÊN

Chế bản:

PHÒNG CHẾ BẢN (NXB GIÁO DỤC)